Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 52-53 (14164) | 1976 оной мартын 3, среда | Сэн 3 мүнгэн.

1976 ОНОЙ МАРТЫН 1-дэ НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ТҮГЭСХЭЛЭЙ ҮГЭ

...д делегадууд!

...тиин Центральна ...й тоосоото элид... зүбшэн хэлсэлгэдэ ... республикануудай ...гшэд — ЦК-нүү... секретарьнар, обко... секретарьнар, ...эришэд, колхозни... манай интеллиген... ...баадаа. Партиин до... болон гадаадын ...кын олон асуу... ...удаар һанамжаяа ... байна. ЦК ... хэлэгдэһэн бодом... ...дые анхаралтай... ...нжэлжэ үзэхэ, ...гөө хүдэлмэридэ ...е хараада абаха ...инь дамжаггүй.

... мүнөө хэлэгдэ... ...гэнүүдэй юрэнхы ... тухай дурдаха ...рбан гол ушарые ...ка хүсэлтэй бай-

... трибуна дээрэһээ ...гшэд, съездын делегадууд Цент... Комитедэй поли... хараа шугамые, ... ажал ябуулгые ... һаналтайгаар һай... гээд сэдьхэлээ ...анан түбхын тү... ...мдэглэжэ болохо (Удаан альга та...).

...эн ЦК-гай элид... ...р тодорхойлогдо... ...эдүйн хараа бо... ...н лэ бүрин дэм... (Удаан альга ...).

...ууд, энэ ямар ...б гэхэдэ, дура ...нь бидэнэр бүгэ... ...э элирхэйлэн ба... ...ан манай олон ... гэшүүдэй пар... ...н бодолой ба по... ...э талааараа няг... ...эй, бата нэ... ...гээр өөрынгөө ...эддэ ерээ. (Аль... ...алга).

...элгын имагтал ... баримтатай, то... ...залан сэхэ шэн... ...байһыень тэмдэг... ...байжа болохогүй.

...эгшэ табан жэ... ...гүүдые наринаар ...элгэ; партиин бо... ...роной мүнөөнэй, ...хэрэгүүд тухай ...онууд; манай хүг... ...олон асуудалнуу... ...уулагдаһан гүн ... һонирхолтой ду... ...ууд; ажал ябуул... ...үүмжэлхы ёһоор, ...ехэтэйгээр хан... — эндэ хэлэгдэһэн ... гол удха, шэн... ...оно гээд һананаб.

...эй хамта, энэ ... ушартайб гэхэдэ, ...истнүүдэй нэрэдэ ... хүдэлмэриин та... шадамар мэргэн ...арга съезд дээрэ, ...эн бүхы парти... баримталагдана ...ташалга). Проле... интернациона... тухай (альга ташалга), арадуудай хани барисаан тухай, амгалан байдалай түлөө тэмсэл тухай (альга ташалга) үгэнүүд эндэ нэгэ һаналтай дорюун шангаар дуулдаа. Элэ хадаа манай политика болоно, энээнһэ сухарихагүйбди. **(Альга ташалга).**

Үгэ хэлэгшэдэй асарһан ехэ найдабарине, тэдэнэй үгэнүүдэй түгэс этигэл, зоригжолтой байһые тэмдэглэнгүй байжа болохогүй. Энэнь манай хэрэгэй амжалта түйлаха байһанда хэлбэришэгүйгөөр этигэдэгэй үрэ болоно. Энэнь манай түсэбүүдэй лаб дүүргэгдэхээр байһанай үрэ, хамтынгаа ухаан бодолоор партиин хараалһан уг зорилгонуудай, өөрынь ба бүхы ороной үмэнэ табигдаһан уг зорилгонуудай дүүргэгдэхэ байһые тэдэ зорилгонуудай шиидхэгдэхэ байһые ойлгоһоной үрэ болоно. **(Нэрьемэ, удаан альга ташалга).**

Тоосоото элидхэлые үндэрөөр сэгнэһэн бүхы нүхэдтэ баясхалан хүргэнэб. Хилын саанахи манай ханинаршье эндэ манай ЦК-гай ба Политбюрогой нэрэ дээрэ, минии нэрэ дээрэ һайн үгэнүүдые хэлэбэ. Гэхэ зуура, түйлагдаһан амжалтануудые партийна хүтэлбэрилхы органуудай, мүн бүхы партийна комитедүүдэй ба организацинуудай хамтын хүдэлмэриин, хамтын оролдолго хүсэлэлгын үрэ гэжэ харабал, зүб юумэ хэхэ байнабди. **(Альга ташалга).**

Түйлаһан юумэеэ зохихо соонь сэгнээд, манайда үшөөл бии байһан дутуу дундануудта, шиидхэгдээгүй зорилгонуудта гол анхаралаа хандуулбал, зүб юумэ хэхэ, ленинскэ ёһоной ябуулга хэхэ байнабди.

Хэрэгтээ нимээр лэ хандабал, коммунистнүүдэй, манай бүхы арадай политическэ эдэбхиин, зохёон байгуулхы эршэ зоригой ургалтада һайнаар тупалхабди гээ һаа, съездын делегадууд зүбшөөхэ байха гээд һананаб. **(Удаан альга ташалга).**

Иигээд дүүргэхыемни зүбшөөгыт. ЦК-гай элидхэл тушаа үгэ хэлэлгын шэнжэ ба удхань түгэсхэлэй үгэ ехээр хэлэлгэһээ намайе сүлөөлбэ гээд һананаб. **(Нэрьемэ, удаан альга ташалга. Бултадаа һууриһаа бодоно. Зал соо хонгёо абяанууд, нэрьемэ альга ташалга болоно. «Ура!», «КПСС-тэ алдар соло!», «Ленинскэ ЦК-да алдар соло!» гэһэн үгэнүүд сууряатана).**

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съезд тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Советскэ Союзай Коммунис партиин ээлжээтэ XXV съезд мартын 1-дэ Москвада, Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, Центральна шалгалтын комиссиин тоосоон тушаа үгэ хэлэлгые түгэсхэхэ тухай шиидхэбэриие съезд үглөөнэйнгөө заседани дээрэ абаба.

Съездын делегадуудаар, айлшадаар халуунаар угтагдан, Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВ түгэсхэлэй үгэ хэлээ. Үгэ хэлэжэ дүүргэмсээрнь, зал соогуур нэрьемэ, удаан альга ташалга зэдэлнэ. Бултадаа һууриһаа бодоно. Баярай үгэнүүд соностоно. «Ура!», «КПСС-тэ алдар соло!», «Ленинскэ ЦК-да алдар соло!» гэһэн үреэлэй үгэнүүд соностоно.

«КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын болон гадаадын политикын талаар партиин бэелүүлхэ ээлжээтэ зорилгонууд» гэһэн элидхэл тушаа резолюциие съезд нэгэн дуугаар баталан абаба. Съездын эмхидхэһэн комиссиин зүгһөө КПСС-эй Московско горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр В. В. ГРИШИН тэрэнэй проектые уншаа.

Партиин Центральна Комитедэй политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые КПСС-эй XXV съезд бүрин хүсэдөөр һайшаагаа. КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлые съезд һайшаагаад, нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор хэгдэһэн тобшололнуудые, табигдаһан зорилгонуудые хүдэлмэридөө хүтэлбэри болгохыень партийна бүхы организацинуудта дурадхаба.

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое съезд нэгэн дуугаар баталаа.

Съездын президиумэй даалгабаряар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Б. Н. ПОНОМАРЕВ «Империализмын, хархис этэгээдүүдэй һабарта ороод, тамалагдажа байгшадта эрхэ сүлөө!» гэһэн КПСС-эй XXV съездын мэдүүлгын проектын текстые уншаба. Мэдүүлгэ нэгэн дуугаар абтана.

Съездын хүдэлмэрилхэ үдэрнүүдтэ ороной бүхы нютагуудһаа олон тоото амаршалганууд, мэдээсэлнүүд, бэшэгүүд ороһон байна. Партиин дотоодо болон гадаадын политикэ, КПСС-эй XXV съездын хүдэлмэриие һайшаан дэмжэжэ байһанаа бүгэдэ арад эдээн соогоо мэдүүлнэ.

Съездын делегадуудаар, айлшадаар халуунаар угтагдан, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. КОСЫГИН «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд» тухай элидхэл үдэшын заседани дээрэ хэбэ.

Нүхэд: Херонимо Арнедо АЛЬВАРЕС — Аргентинын Коммунис партиин Генеральна секретарь, Гэс ХОЛЛ — США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь, Азиз МУХАММЕД — Ирагай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, Гордон МАКЛЕННАН — Великобританиин Коммунис партиин Генеральна секретарь, Зейд ХЕЙДАР — Ирагай Араб социалис дэбжэлтэ гэдэг партиин хүтэлбэриин гэшүүн съездые амаршалаа. Эдэнэй үгэ хэлэхэдэнь зал соо һуугшад нэрьемэ, удаан альга ташалгаар угтаһан байна.

Коммунис ба национально-демократическа партинуудай түлөөлэгшэд, нүхэд: Питер САЙМОН — Австралиин Социалис партиин Генеральна секретарь, Хорхе КОЛЛЕ — Боливиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, Луис Карлос ПРЕСТЕС — Бразилиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, Чедди ДЖАГАН — Гайаны Арадай түрүү үзэлтэй партиин Генеральна секретарь, Ги ДАНЕНТ — Гваделупын Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, Эзекиас ПАПАИОАННУ—Кипрэй Ажалша арадай түрүү үзэлтэй партиин Генеральна секретарь, Мануэль МОРА — Коста-Рикын Арадай манлай гэдэг партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, Никола ШАУИ — Ливанай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, Доминик УРБАНИ — Люксембургын Коммунис партиин Түрүүлэгшэ, Рене МЕНИЛЬ — Мартиникска Коммунис партиин Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүн, Жан ВЕНСАН— Швейцариин Ажалай партиин Түрүүлэгшэ, Фарук КАДДУМИ — Палестиные сүлөөлхэ эмхиин гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, Абдулнуру СУЛЕЙМАН — Танганьика-Танугай Африкан национальна холбооной национальна гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, Танугай Африкан национальна холбооной партиин нэгэдэмэл делегациин толгойлогшо, Оливер ТАМБО — Урда Африкын африкан национальна конгрессэй президентын уялга дүүргэгшэ мартын 1-дэ Москва хотын партийна эдэбхитэдэй суглаанууд дээрэ үгэ хэлэжэ, КПСС-эй XXV съездые амаршалба.

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын болон гадаадын политикын талаар партиин бэелүүлхэ ээлжээтэ зорилгонууд тухай элидхэл тушаа Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съездын РЕЗОЛЮЦИ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын болон гадаадын политикын талаар партиин бэелүүлхэ ээлжээтэ зорилгонууд тухай элидхэлые шагнажа, зүбшэн хэлсээд, Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съезд **ингэжэ тогтообо:**

1. Партиин Центральна Комитедэй политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые бүрин хүсэдөөр һайшааха.

2. КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлые һайшаагаад, нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор хэгдэһэн тобшололнуудые, табигдаһан зорилгонуудые хүдэлмэридөө хүтэлбэри болгохыень партийна бүхы организацинуудта дурадхаха.

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоон тушаа КПСС-эй XXV съездын ТОГТООЛ

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое баталха.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXV СЪЕЗД

...Союзай Коммунис партиин XXV съезд ...1-дэ үглөөнэй 10 ...Кремльдэхи Съезднүү... соо хүдэлмэреэ ...лүүлээ.

...эй ЦК-гай Генеральна ...секретарь нүхэр ...Брежневэй хэһэн ...эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын ...гадаадын политикын ...партиин бэелүүлхэ ...зорилгонууд» гэһэн ...тушаа, КПСС-эй ...на шалгалтын комиссиин тоосоон тушаа үгэ ...139 хүн бэшүүлһэн ...44 хүн үгэ хэлээ гэжэ түрүүлэгшээр һууһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр **Д. А. Кунаев** мэдээсэбэ.

Үгэ хэлэлгые түгэсхэхэ гэһэн шиидхэбэри делегадууд абаба.

Съездын делегадуудаар, айлшадаар халуунаар угтагдан, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр **Л. И. Брежнев** түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ айхабтар ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, нэрьемэ, удаан альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаа. Үгэ хэлэжэ дүүргэмсээрнь, зал соо байгшад бултадаа һууриһаа бодобо. Баярай үгэнүүд зал соогуур соностоно. «Ура!», «КПСС-тэ алдар соло!», «Ленинскэ ЦК-да алдар соло» гэһэн үреэлэй үгэнүүд зэдэлнэ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл тушаа Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съездын резолюци баталан абаха дурадхал оруулагдана гээд түрүүлэгшээр һуугша мэдээсэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр **В. В. Гришин** резолюциин проектые уншаа:

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн «КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын болон гадаадын политикын талаар партиин бэелүүлхэ ээлжээтэ зорилгонууд» тухай элидхэлые шагнажа, зүбшэн хэлсээд, Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съезд ингэжэ тогтообо:

1. Партиин Центральна Комитедэй политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые бүрин хүсэдөөр һайшааха.

2. КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлые һайшаагаад, нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор хэгдэһэн тобшололнуудые, табигдаһан зорилгонуудые хүдэлмэридөө хүтэлбэри болгохыень партийна бүхы организацинуудта дурадхаха.

Делегадууд съездын резолюциие нэгэн дуугаар баталан абаба. Зал соо нэрьемэ, удаан альга ташалга болоно.

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ Г. Ф. Сизов түгэсхэлэй үгэ хэлэхэгүйб гэбэ гээд нүхэр **Д. А. Кунаев** мэдээсээ.

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое баталха тухай тогтоол съезд нэгэн дуугаар абаба.

Удаань КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр **Б. Н. Пономарев** съездын президиумэй даалгабаряар «Империализмын, хархис этэгээдүүдэй һабарта ороод, тамалагдажа байгшадта эрхэ сүлөө!» гэһэн КПСС-эй XXV съездын мэдүүлгын проектын текстые уншаа.

Съездын делегадууд мэдүүлгэ нэгэн дуугаар абаһан байна.

Энээгээр үглөөнэй заседани хаагдаһанда соносхогдобо.

* * *

Үдэшын заседани 15 часта нээгдээ.

Делегадууд съездын зүбшэн хэлсэхэ зүйлэй гурбадахи асуудалые хаража эхилбэ.

Съездын делегадуудаар, айлшадаар халуунаар угтагдан, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр **А. Н. Косыгин** «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд» тухай элидхэл хээ.

Нүхэр А. Н. Косыгинай хэһэн элидхэл ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаһан байна.

Делегадуудаар, айлшадаар халуунаар угтагдан, гадаадын хэдэ хэдэн партийна делегацинуудай түлөөлэгшэд үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлэжэ, съездые амаршалаа.

КПСС-эй XXV съезд мартын 2-то хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

(ТАСС).

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1976—1980 ОНУУДТА ХҮГЖӨӨХЭ ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. КОСЫГИНАЙ 1976 оной мартын 1-дэ хэһэн элидхэл

Нүхэд делегадууд!

Съезд дээрэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй хэһэн тоосоото элидхэл соо заагдаһан бодомжо болон зорилгонуудые партиин олон талата бүхы ажал хүдэлмэридэ хүтэлбэри болгохо гэһэн шиидхэбэри манай съезд айхабтар ехэ дэбжэлтын оршон байдалда гүйсэд нэгэн һаналтайгаар мүнөөдэр баталан абаба. Энэ шиидхэбэри совет обществын ажабайдалай бүхы талаар бэелүүлэгдэхэ зохёохы ажал ябуулгын марксистско-ленинскэ дэлгэрэнгы программаар партиие зэбсэгжүүлнэ. Юундэб гэхэдэ, мүнөөнэй шатада партиин бэелүүлхэ экономическа болон социальна политикын үндэһэн шухала асуудалнууд тоосоото элидхэл соо али бүхы талаар харагдаа, КПСС-эй дотоодын болон гадаадын политикын холын хараата гол шэглэлнүүд тодорхойлогдоо. Энэ партийна документ хадаа коммунис байгуулалтын теори болон бодото байдалда хэгдэһэн элитэ ехэ оруулалта мүн.

СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй проектые КПСС-эй Центральна Комитет съездын үзэмжэдэ табиба. Партиин ябуулдаг экономическа болон социальна политикатай тааралдуулан, манай орон дотор коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури саашадаа байгуулха программа проект дотор найруулагданхай.

КПСС-эй XXIV съездын хараалһан политическэ хараа шугамай эрдэм ухаанай талаар һайнаар үндэһэлэгдэһыень, аша үрэ ехэтэй байһыень партиин энээнэй урдахи съездһээ хойшо үнгэрһэн табан жэл гүйсэд дүүрэнээр гэршэлэн харуулаа. Арадай ажахыда шэнэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Ажалшадай коммунис ушар ёһо мэдэлгэ, үйлэдбэриин болон нийтын эдэбхинь дээшэлээ. Социалис гүрэн бэхижэн, олон үндэһэ яһата манай эхэ ороной арадуудай аха дүүгэй ёһоор харилсан ажаллалга саашадаа улам хүгжөө. Парти болон арадай нэгэдэл таһаршагүй.

Уласхоорондын оршондо социалис хани нэгэдэлэй оронуудтай улам үргэн холбоо харилсаа али бүхы талаар үргэдхэлгэ, тэдэнэй бата жагсаал болон нэгэдэлые улам бэхижүүлһэн ушар совет арадай зүгһөө тон ехээр һайшаагдана. Варшавска договорто болон Экономическа туһаламжын Соведтэ ородог гүрэнүүдтэй — Болгаритай, Венгритэй, Германиин Демократическа Республикатай, Кубатай, Монголтой, Польшотой, Румынитай, Чехословакитай, тэрэшэлэн Югославиин Федеративна Социалис Республикатай, Вьетнамай Демократическа Республикатай, Корейн Арадай-Демократическа Республикатай хани барисаата холбоомнай улам бата бэхи болонхой.

Партиин XXIV съездын баталан абаһан эб найрамдалай программын гол зүйлнүүдые бодото дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлһэн ябадал манай орондо, дэлхэйн бүмбэрсэгэй бүхы арадуудта айхабтар ехэ удха шанартай. Дэлхэйн социализмын байдалые улам батадхалга, уласхоорондын байдалда туйлагдаһан һайн, ехэ ехэ хубилалтанууд, ондоо социальна байгууламжатай олон оронуудтай Советскэ Союзай харилсаагаа һайжаруулга — эдэ бүгэдэдэ Советскэ Союзай ленинскэ гадаадын политикын эдэбхинь, эб найрамдалда дуратай шэнжэнь, ангиин шанарынь харагдаа. СССР-эй, социалис хани нэгэдэлэй оронуудай, эб найрамдалда дуратай бүхы арадууд болон гүрэнүүдэй хүсэлэл оролдолгын ашаар дэлхэйн түгшүүрилтэ байдал улам ехээр һуларуулагдажа байна.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ туйлагдаһан амжалтанууд манай обществын ажабайдалда партиин хүтэлбэрилхы үүргын улам дээшэлжэ байһантай, тэрэнэй уласхоорондын нэрэ хүндын улам дээгүүр боложо байһантай таһаршагүй холбоотой.

Үнгэрһэн үедэ Центральна Комитедэй, тэрэнэй Политбюрогой бэелүүлһэн ажал ябуулга КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл тушаа абтаһан съездын шиидхэбэри соо, делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд соо үндэрөөр сэгнэгдэбэ. Ерээдүй тушаа партиин хараалһан хараа шугам гүйсэд һайшаагдаа. Центральна Комитет, манай үеын элитэ ехэ политическэ ажал ябуулагша КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежнев түрүүтэй тэрэнэй Политбюро КПСС-эй дотоодын болон гадаадын бүхы политикые марксизм-ленинизмын һургаалда түшэглэн зүбөөр найруулжа, шууд сэхээр, эршэ хүсэтэйгөөр бэелүүлжэ байна гэжэ манай бүхы партиин һанамжые харуулан, съездын делегадууд нэгэн дуугаар тэмдэглэһэн байна.

«СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд» гэһэн, съездын үзэмжэдэ табигдаһан партиин Центральна Комитедэй проект энээниие шэнээр гэршэлнэ. Тус проект партийна организацинуудта, ажалшадай суглаануud дээрэ, хэблэлдэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ хадаа манай экономическа болон социальна политикын асуудалнуудые, ороной арадай ажахын хүгжэлтын хараа замуудые үнэхөөрөө бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ болоһон байна. Олонитэ зоной ушар ёһо мэдэдэг хадань манай социалис общество хүсэтэй юм. Олонитэ зон «хамаг бүхы юумэн тухай һанамжаяа хэлэжэ шададаг, тиигээд бүхы үйлэ ябадалаа ушар ёһо мэдэнгеэр эрхилдэг» гэжэ Владимир Ильич Ленин хэлэһэн байна. Ленинэй энэ бодолынь хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектын бүхы зүбшэн хэлсэлгээр илангаяа хүсэтэйгөөр дахин гэршэлэгдээ. Ажалшад коммунис байгуулалтын айхабтар олон орео, ажабайдалда тон шухала асуудалнуудаар һанамжаяа хэлэһэн, тиихэдээ манай урда табигдаһан зорилгонуудые гүнзэгыгөөр ойлгожо, парти болон арадай нийтэ хэрэгэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхые үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ байһанаа харуулһан байна. Энэ бол бол социалис демократизмын хүсэ нүлөө ехэтэй байһанай, буржуазна демократида орходоо тэрэнэй үндэһэн шухала булюу һайн талатай байһанай үнэншэмэ тодо үлгэр жэшээ мүн. Буржуазна демократиин хизаарлагдангы, ангиин шэнжэ шанартай байһан, бүхы обществые нэгэдүүлхэ политическэ болон социально-экономическа үг зорилгогүй байһан ушарһаа капиталис дэлхэйн нэгэшье орондо иимэ зүбшэн хэлсэлгэ болохо аргагүй.

Ажалшад хаа хаанагүй хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэхэдээ тэрэниие өөһэдынгөө предприяти, барилга, колхоз болон совхозуудай ажал хэрэгүүдтэй бодотоор холбоһон байха юм. Министерствэнүүд, зургаанууд, ажахын бусад органууд үйлэдбэри эмхидхэлгэдэ үзэгдэдэг дутагдалнуудые усадхаха, үйлэдбэриин хүсэ шадалые улам һайнаар ашаглаха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг болохо ёһотой; хүдөө ажахын үйлэдбэридэ зорюулан мүнөөнэй машинануудые, зэр зэмсэг, приборнуудые, илангаяа нэгэдхэмэл бүлэг машинануудые түргэнөөр байгуулха шухала гэжэ хурсаар онсолон тэмдэглэгдэһэн байна.

Түбхын түрүүндэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, үүлтэр, сорт һайжаруулха талаар наука эмхи зургаануудай болон хүдөө ажахын органуудай ажал ябуулгые һайжаруулха, хүдөө ажахыда үгтэдэг техникэ, минеральна үтэгжүүлгэ болон бусад баялигуудые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ шухала гэжэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ тушаа дурадхалнууд дотор тэмдэглэгдээ.

Продукциин шанар, илангаяа арадай хэрэглэлэй эд товарнуудай шанар, тэдэнэй янза сортнуудые һайжаруулха тушаа олон дурадхалнууд оруулагдаа. Түсэблэлгын, мүн капитальна барилга болон материально-техническэ хангалга эмхидхэлгын зарим асуудалнуудаар шүүмжэлхы ажаглалтанууд хэгдэһэн байна.

Хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектын зүбшэн хэлсэлгын үедэ оруулагдаһан дурадхалнууд болон нэмэлтэнүүд тус документые саашадаа лаблан тодорхойлходо, табан жэлэй түсэб табихада анхаралтайгаар харагдаха. Тэрэшэлэн партийна, советскэ, ажахын болон түсэбэй органуудай, бүхы министерство болон зургаануудай бодото ажал хүдэлмэридэ тэдэ дурадхал, нэмэлтэнүүд хараада абтаха ёһотой.

Манай партиин арбадахи табан жэлдэ бэелүүлхэ шэнэ программына документые совет арад халуунаар һайшаажа, партиин экономическа болон социальна политикые нэгэн һаналаар дэмжэжэ байһанаа харуулаа.

I. СССР-эй экономическа хүгжэлтын үрэ дүн

Үнгэрһэн табан жэлдэ манай ороной хүгжэлтэдэ туйлагдаһан гол экономическа үрэ дүнгүүд ямар бэ? Леонид Ильич Брежневэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, «совет арадай шэн габьяата ажалай, партиин хүтэлбэрилхы, эмхидхэлэй ажал ябуулгын ашаар экономикын тогтууритай ургалта хангагдаа. Энэ гол шухала зүйл мүн. Табан жэлэй социально-экономическа гол зорилгонууд дүүргэдээ».

Арад зоной байдал һайжараа. Социалис үйлэдбэри хурдан түргэнөөр хүгжөөгдөө, научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдөө. Бүхы союзна республиканууд экономико болон соёл культураяа дээшэлүүлхэ, манай Эхэ ороной экономическа түгэс хүсые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ амжалтануудые туйлаа. Ороной бэеэ хамгаалха хүсэ шадал зохихо хэмжээгээр хангагдаа. Манай экономическа хүгжэлтын шэглэл болон шэнжэ шанарынь КПСС-эй XXIV съездын гол шухала бодомжо, хүтэлбэрилхы заабаринуудтай гүйсэд тааруу байгаа. Промышленна продукциин, капитальна барилгада, арад зоной байдал һайжаруулха шэнэ ябуулгануудта гүрэнэй зүгһөө мүнгэ һомололгын хэмжээнэй бүрин ургалтын талаар юһэдэхи табан жэл хадаа манай ороной түүхэдэ эрхим һайн табан жэл болоһон байна.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха замаар совет общество урагшаа дабшаа. Юһэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэһэнэй ашаар ороной экономическа хүсэ шадал нилээд дээшэлээ, харин һүүлэй арбан жэлэй туршада бодото дээрээ хоёр дахин ехэ болоһон байна. Юһэдэхи табан жэлэй үедэ СССР-эй арадай ажахые хүгжөөһэн гол шухала тоо баримтануудые наймадахи болон долоодохи табан жэлнүүдэй үрэ дүнгүүдтэй сасуулан үзэлгэһөө энэ харагдана гэбэл:

	Юһэдэхи табан жэл (табан жэлэй туршадахи нийтэ хэмжээн 1965 оной сэнгээр, миллиард түхэригөөр)	Юһэдэхи табан жэлэй нийтэ хэмжээе урдахи хоер табан жэлэй нийтэ хэмжээнтэй процентээр жэшэхэдэ	
		долоодохи табан жэл (1961—1965 онууд)	наймадахи табан жэл (1966—1970 онууд)
Хэрэглэмжэдэ болон нөөсэлгэдэ ашаглагдаһан национальна доход	1563	136	131
Промышленностиин продукци	2308*)	218	145
Хүдөө ажахын продукци	455	137	113
Капитальна һомололгын хэмжээн	501	203	142
Гол фондынуудые ашаглалгада оруулалга	468	202	144
Розничнэ худалдаа наймаанай эрьесэ	933	206	140
Хэрэглэмжын нийтын фонднуудһаа хүн зоной абаһан түлбэри болон хүнгэлэлтэнүүд (бодото сэнгүүдээр)	392	225	143
Хүн зоной мүнгэн олзо (бодото сэнгүүдээр)	1178	213	142

*) 1967 оной июлиин 1-нэй сэнгээр.

Леонид Ильич Брежнев манай хүдэлмэришэн ангиин, колхозой таряашадай, интеллигенциин ажалай гайхамшаг илалтанууд тухай Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл соо ехэ дулаанаар, үнэн зүрхэнһөө баярлангяар хэлэжэ, бүхы делегадуудта халуунаар һайшаагдан, съездын зүгһөө гүнзэгы партийна баяр баясхалан тэдээндэ хүргөө. Социалис Эхэ ороной һалбаран бадархын тулада партиин хүтэлбэри доро арад зоноймнай туйлаһан ажалай ехэ баатаршалганууд табан жэлэй эгээл һүр жабхаланта, эгээл һайхан үрэ дүнгынь, манай экономикын бүхы туйлалтын шэмэг манлай боложо, тэрэниие тон ехэ политическэ илалта болгон үзүүлнэ.

Арадай хэрэглэмжын болон национальна баялиг ехэдхэхэ эшэ үндэһэн болохо ороной национальна доход экономическа хүгжэлтын үрэ дүнгые эгээл дүүрэнээр тодорхойлон харуулна. Юһэдэхи табан жэлдэ национальна доходой нийтэ хэмжээн наймадахи табан жэлэйхидэ орходоо 31 процентээр ехэ байгаа. Тэрээнһээ хэрэглэмжэдэ 75 процентнь, харин нүгөө хубинь нөөсэлгэдэ ашаглагдаһан юм. Үдэр бүриин хэрэглэлэй фондһоо гадна, гэр байра, һургуули, больница, соёл болбосоролой эмхи зургаануудые, спортын түхеэрэлгэнүүдые, коммунальна болон хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинуудые барилгада зорюулагдаһан нөөсые хараада абабал, национальна доходой 80 процентһээ үлүүнь арад зоной байдал һайжаруулха хэрэгтэ сэхэ ашаглагдаһан байна. Хэрэглэмжэдэ зорюулагдаһан национальна доходой хубинь урдахи табан жэлэйхидэ орходоо ехэ байгаа.

КПСС-эй XXIV съездын хараалһан **социальна программые** бэелүүлһэнэй гол үрэ дүнгүүд дээрэ тогтожо хэлэхыем зүбшөөгыт.

Бүхы хүн зоной байдал һайжаруулха, тиихэтээ хамта олзо багатай ажалшадай байдалые һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха гэһэн зорилго юһэдэхи табан жэлдэ табигдаһан юм. Энээнэй ёһоор арад зоной ажабайдал һайжаруулха талаар нилээд ехэ амжалта туйлагдаа. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дундуур салин хүлһэн табан жэлэй туршада 20 процентээр ехэ боложо, 146 түхэригтэ хүрөө, харин нийтын фондһоо үгтэдэг түлөөһэнүүд болон хүнгэлэлтэнүүдые нэмэхэдэ, һарын 198 түхэригтэ хүрэһэн байна. Хүдөөгэй ажалшадай ажабайдалда нилээд ехэ хубилалтанууд болоо. Колхознигуудай ажалай түлөөһэн табан жэлэй туршада 25 процентээр дээшэлээ.

Ороноймнай бүхы газар нютагуудта материальна үйлэдбэриин һалбаринуудта хүдэлдэг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэнэй эгээн бага хэмжээн, дундуур хэмжээн болон ажалай түлбэриин хэмжээнүүд табан жэлэй туршада дээшэлүүлэгдэһэн байна. Тэрэшэлэн үйлэдбэриин бэшэ һалбаринуудта хүдэлдэг хэдэн бүлэг хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн дээшэлүүлэгдээ. Хүдэлмэришэдтэ, алба хаагшадта, колхознигуудта болон сэрэгэй алба хаагшадта үтэлхэдэнь, мүн инвалид болоходонь үгтэдэг пенсинүүд дээшэлүүлэгдээ, дээдэ һургуулинуудай студентнэрэй болон тусхай дунда һургуулинуудай, техническэ училищинуудай һурагшадай стипендиин хэмжээн нэмэгдээ, мүн бусад хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэһэн байна.

Нүхэд! Манай орон дотор хүн бүхэн дээрэ бодобол, олзо доход арбан табан жэл бүхэндэ хоёр дахин шахуу ехэ болодог. Ондоогоор хэлэхэдэ, нэгэ хүнэй наһанай туршада социалис общество хэрэглэмжын шанараараа шэнэ хэмжээндэ хэдэн дахин ородог байха юм.

1971—1975 онуудта гол эдеэ хоол болон промышленна эд бараануудай гүрэнэй розничнэ сэнгүүд тогтууритай байгаа. Тэрэ үедэ розничнэ эд товарай эрьесэ 36 процентээр дээшэлээ. Мяха, мяханай зүйлнүүдые, үндэгэ болон бусад эдеэ хоол худалдалга үлэмжэ түргэнөөр дээшэлээ. Мебель телевизор, радиоприемнигууд, хубсаһа оёдог, угаадаг машинанууд, холодильнигууд, час болон удаан хэрэглэлэй бусад эд товарнууд ехэ хэмжээгээр худалдагдаһан байна. Жэлэй туршада нэгэ миллион шахуу хүнгэн машина хүн зондо худалдагдадаг болоо. Энэнь 1970 онойхидо орходоо 7 дахин ехэ.

Юһэдэхи табан жэл болбол гэр байрын айхабтар ехээр, эршэмгэйгээр баригдажа байһан удаа дараа дүрбэдэхи табан жэл мүн. 1971—1975 онуудта хамта дээрээ 544 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай арбан нэгэ миллион гаран квартиранууд болон хубиин гэрнүүд баригдаһан байна. Энээнэй ашаар 56 миллион совет эрхэтэдэй гэр байрын байдал һайжаруулагдаа. Мүнөө бүлэ бүхэндэ — амяараа квартира гэһэн гол ёһоор шэнэ байрануудые хубаарилдаг боложо эхилэнхэйбди. Бүхы дээрээ һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада хамтадаа 2 миллиардһаа үлүү дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаа. Иимэ ехэ хэмжээгээр гэр байра бариха ябадал түүхэдэ хэзээшье үзэгдөөгүй юм.

Хүн зоной ажалай болон ажаһуудалай эрхэ байдал, эрдэм һуралсал, медицинскэ хангалга һайжаруулха, оршон тойронхи байгаали һайнаар хамгаалха хэрэгтэ зорюулагдаһан элдэб хэмжээ ябуулганууд манай социальна программада ородог. Залуушуулай бүгэдэ нийтын дунда һуралсалда гол түлэб орожо дүүрэһэн ушар юһэдэхи табан жэлэй туйлалтануудай нэгэниинь болоно.

Материальна үйлэдбэриин хурдан түргэнөөр ургаһанай, тэрэнэй шанарай һайжаруулагдаһанай ашаар социальна программа бэелүүлхэ арга олдоо юм. Тусхайлбал, национальна доходой ургалтада ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ улам ехэ үүргэ дүүргэдэг болоо, научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэгдөө, нийтын үйлэдбэриин байгууламжа саашадаа һайжаруулагдаа.

Промышленна продукциин нийтэ хэмжээн 1970 онойхитой сасуулбал, 1975 ондо 43 процентээр дээшэлээ. Энэнь партиин XXIV съездын хүтэлбэрилхы заабаринуудтай тааралдана.

Хүндэ промышленностиин продукци гаргалгын нийтэ хэмжээгээр табан жэлэй түсэбэй даабаринууд үлүүлэн [illegible] гэгдөө. Түлишөөр, түүхэй эдээр, гол хабсаргамал түхеэ[illegible]нүүдээр хангагдажа, манай орон арбадахи табан жэлдэ оробо. 1975 ондо 491 миллион тонно нефть, 289 миллиард кубическа метр газ, 701 миллион тонно нүүрһэн абтаа, 1038 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдөө. Түлишын, элшэ хүсэнэй түргэнөөр ехэ болгогдоһоной ашаар арадай ажахын хэрэглэмжэ хангагдажа, гадаадын оронуудта түлишэ үгэхэ тухай договороор абтаһан уялгануудые гол түлэб дүүргэхэ арга олдоһон байна. 1975 ондо 141 миллион тонно булад хайлуулагдаа, 90 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ, 122 миллион тонно цемент үйлэдбэрилэгдөө.

Машина бүтээлгэ үйлэдбэриин хэмжээн табан жэлэй туршада 73 процентээр ехэ болгоо. Энээнэй ашаар үйлэдбэриие улам ехээр оньһожоруулха, автомадуудые улам олоор хэрэглэхэ, тэрэнэй техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ арга олдоһон байна. Станогууд, кузнечно-даралтын түхеэрэлгэ, автоматическа лининүүд нилээд ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болоо. Автомобильнуудые бүтээлгэ хоёрһоо үлүү дахин ехэ болоо. Хүдөө ажахын машинануудые бүтээлгэ 78 процентээр ехэ болоһон, прибор болон автоматизациин хэрэгсэлнүүд 1,9 дахин, тоололгын техникын хэрэгсэлнүүд 4,3 дахин ехээр бүтээгдэһэн байна.

Табан жэлэй туршада хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин мянга шахуу предприяти баригдаа. Манай промышленность арадай хэрэглэлэй элдэб янзын эд товарнуудые улам ехээр гаргадаг боложо байнхай. Хэрэглэлэй эд товарнуудые бүтээн гаргалга бүхы дээрээ 37 процентээр, харин культурна ажаһуудалай болон гэр байрын ажахын эд бараае бүтээн гаргалга 1,6 дахин ехэ болоһон байна.

Хүдөө ажахые үргэлжэ дээрэнь хүгжөөхэ тушаа партиин зохёон хараалһан удаан сагай программа үнгэрһэн табан жэлдэ шууд бэелүүлэгдээ. Тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һууринь бэхижүүлэгдэнэ, газар шанаржуулан һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ, хүдөө ажахын үйлэдбэри улам тусхай шэглэлтэй болгогдоно. Эдэ бүхы хэрэгүүдтэ 131 миллиард гаран түхэриг зорюулагдаа. Энэнь арадай ажахыда хэгдэһэн бүхы капитальна һомололгонуудай дүрбэнэй нэгэнһээнь үлүү байха юм. Юһэдэхи табан жэлдэ хүдөө нютагууднай 1 миллион 700 мянган трактор, таряа хуряадаг 449 мянган комбайн, 1 миллион 102 мянган ашаанай автомобиль болон бусад олон ондоо техникэ абаһан байна. Эдэ бүгэдын, мүн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй шэн габьяата ажалай ашаар хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын жэлэй дундуур хэмжээ наймадахи табан жэлэйхидэ орходоо 13 процентээр ехэдхэхэ арга олдоо юм. Тиихэдэ үнгэрһэн табан жэлдэ сагай уларил айхабтар муу байгаа гэжэ мэдээжэ. Жэлэй туршада ороохо хуряаха дундуур хэмжээн 14 миллион тонноор ехэ болоо, сэбэрлэгдээгүй хлопок 26 процентээр ехээр суглуулагдадаг болоо. Гэбэшье бүхы дээрээ хүдөө ажахын продукци абалга табан жэлэй түсэбэй даалгабаринуудһаа доогуур байгаа. Энэнь эдеэ хоолой болон хүнгэн промышленностиин ургалтада нүлөөлһэн байха юм.

Арбан жэлэй урда тээ партиин хараалһан гүнзэгы ехэ экономическа хубилалтануудые саашаданъ үргэлжэлүүлхэ гээшэ мүнөө манай хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ үзэгдэжэ байгаа гол шухала зүйл мүн. Хүдөө нютагуудтахи бүхы байдалые социалис ёһоор шэнэдхэн хубилгаха гол зүйл хадаа «материальна бааза, техникэ, газар таряаланда трактор, машинануудые олоорнь хэрэглэлгэ, мүн үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь электрижүүлхэ хэрэг болоно» гэжэ Владимир Ильич Ленин зааһан байна.

Эдэ бүхы эрилтэнүүдэй ёһоор харахада, мүнөө манай социалис хүдөө нютагууд ямар болонхойб? Зарим тоо баримтануудые дурдая. Мүнөө үедэ бүхы шахуу колхоз, совхозууд электрижүүлэгдэжэ, гол түлэб гүрэнэй электростанцинуудһаа электрын элшэ хүсэ абана. Нёдондо жэлдэ 1965 онойхидо орходоо 3,5 дахин ехэ электрын элшэ хүсэн хүдөө ажахыда хэрэглэгдэһэн байна. Энэнь дайнай урда тээ Советскэ Союзда хэрэглэгдэһэн бүхы электрын элшэ хүсэнһөө 1,5 дахин ехэ. Хүдөө ажахыдахи трактор, комбайнууд болон автомобилиин двигательнүүдэй хамтын хүсэн һүүлэй арбан жэлэй туршада 80 процент шахуу ехэ болоо. Хүдөө ажахыдахи ажал хүдэлмэриин элшэ хүсөөр хангагдасые нэгэ хүдэлмэришэн дээрэ абажа харабал, тэрэнь хоёрһоо үлүү дахин нэмэһэн байна.

Хүдөөгэй хүн зоной һуудал танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Мүнөө колхознигуудай болон совхозуудай хүдэлмэришэд, алба хаагшадай гэрнүүдэй 99 процентнь электрын элшэ хүсэ хэрэглэнэ. Хүдөөгэй олон мянган һуурин газарнуудта газ хэрэглэгдэдэг болонхой. Ороноймнай хүн зоной олонхинь мүнөөшье телевидени [illegible] хэ арга боломжотой болонхой. Мүнөө хү[illegible] делжэ байгаа хоёрдохи хүн бүхэн шахуу дээдэ [illegible] дунда (гүйсэд гү, али гүйсэд бэшэ) һургуулитай [illegible] хой (дайнай урда тээ оройдоол 16-дахи хүн [illegible] һургуулитай байгаа). Хүдөөгэй ажалшадай олзо [illegible] гэнөөр дээшэлнэ. Тэдэнэй ажаһуудалай эрхэ [illegible] талаараа городой байдалтай адли болонхой. Ра[illegible] телевизорнүүд, холодильнигууд болон культурна [illegible] лай хэрэглэлэй бусад эд товарнууд хүдөө нютагу[illegible] олошорно.

Хүдөө нютагта боложо байгаа үндэһэн хубила[illegible] гансал статистическэ тоо баримтануудаар хэмжэгдэ[illegible] гүй. Энэ хадаа өөрынгөө хэмжээгээр, нийтын [illegible] гуудаар айхабтар гүнзэгы удха шанартай социа[illegible] мическа хубилалтанууд мүн. Тэдэ хубилалтануу[illegible] социалис үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ шанараараа [illegible] ороһыемнай харуулна. Ленинскэ кооперативна түс[illegible] дэ эхи табиһан байна. Эдэ хубилалтанууд хадаа хү[illegible] хын үйлэдбэриие техническэ талаар үндэһөөрнь [illegible] хэн хубилгаха шэглэлтэй, айхабтар гүнзэгыгөөр [illegible] логдоһон партиин аграрна политикын үрэ дүн мүн.

Ороной үйлэдбэриин хүсэ шадалай нилээд ехэ[illegible] ушар XXV съездын хүтэлбэрилхы заабаринуудые [illegible] һэнэй эгээл шухала үрэ дүнгүүдэй нэгэн мүн. Юһ[illegible] бан жэлдэ **капитальна барилгада** 500 миллиард [illegible] риг зорюулагдаа. Тэрэнэй ашаар арадай ажахын [illegible] риин гол фонднуудай 43 шахуу процентнь, тэрэ [illegible] дөө ажахыда 56 шахуу процентнь шэнэлэгдэһэн [illegible] лэдбэриин гол фонднуудай нийтэ хэмжээн нэгэ [illegible] ехэ болоо.

Юһэдэхи табан жэлдэ научно-техническэ дэб[illegible] гэдхэгдөө, нийтын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэ[illegible] шэнэ янзын машина, түхеэрэлгэ болон приборнууд [illegible] хин олошороо. Манай промышленность тэдэниие [illegible] гаргадаг болоо. Нийтын ажалай бүтээсэ 23 проц[illegible] шэлээ. Энэнь 20 миллион хүдэлмэрилэгшын ажал[illegible] риие алмаһантай адли.

Партиин XXIV съездын хүтэлбэрилхы зааба[illegible] ёһоор юһэдэхи табан жэлдэ бүхы янзын **транспо[illegible] харилсаа холбоон** хүгжөөгдөө. Эдэ туһаламжану[illegible] зониие хангалга һайжараа. Бүхы янзын тра[illegible] ашаанай эрьесэ 36 процентээр дээшэлээ.

Гэхэтэй хамта үнгэрһэн үедэ хэдэн асуудалнуу[illegible] сэд шиидхэжэ шадаагүйбди, арадай ажахыда бии [illegible] рим дутагдалнуудые усадхаагүйбди. Энэ илангая[illegible] тальна барилгада хабаатай. Зарим һалбаринуудта [illegible] риин предприятинуудые ашаглалгада оруулха тала[illegible] габаринууд 60—80 процентээр дүүргэгдээ. Тиихэтэ[illegible] капитальна барилгада зорюулагдаһан һомололгонуу[illegible] ушарта элдэб олон барилгануудаар тараан сасагда[illegible] Энэ ямар ушарһаа болоноб гэхэдэ, олон министер[illegible] лон зургаанууд бии байгаа гол фонднуудые бүр[illegible] нээр ашаглажа, үйлэдбэриие шууд эршэдхэжэ, [illegible] хүгжөөхын орондо шэнэ барилгада капитальна һомо[illegible] һэнэй ашаар лэ хүгжэлтын асуудалнуудые шиидхэ[illegible] гэ гаргана.

Ажахын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ гансал а[illegible] гаанайнгаа тала баримталха ябадал заримдаа үз[illegible] лэдбэриие үргэлжэ дээрэнь хүгжөөхэ эрилтэ ханга[illegible] Арадай ажахые хүтэлбэрилхэ элдэб шатануудта эло[illegible] далнууд бии байһаар.

Научно-техническэ дэбжэлтын ехээр түргэд[illegible] һаань, эрдэм ухаан болон техникын туйлалтануудые [illegible] рүүлхэ мүнөөнэй хэмжээн, болзор хангалтагүй байна [illegible] ухаанай зарим эмхи зургаанууд ёһотой һайн ашаг [illegible] лаагүй.

Ажал хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудһаа [illegible] арадай ажахын хүдэлмэридэ ехэ гээлтэнүүд үзэгдэжэ [illegible] миллиард түхэригэй продукци жэл бүхэндэ дутуу [illegible] Тиимэһээ бии байгаа дутагдалнуудые усадхаха, эко[illegible] үзэгдэһэн һайн үйлэ хэрэгүүдые батадхан хүгжөө[illegible] хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект дотор ехэ анха[illegible] дуулагдана.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада Советскэ Союз [illegible] капиталис оронуудтай экономическа мүрысөө хэхэдэ[illegible] шаа ехээр дабшаба. Промышленна продукци үйл[illegible] жэлэй туршада манайда дунда жэшээгээр 7,4 про[illegible] ехэ болоһон байгаа. Харин тиихэдэнь, жэшээнь, А[illegible] Холбоото Штадуудта, «Нийтэ дэлгүүрэй» оронуудта [illegible] 1,2 процентээр дээшэлһэн байна. Энэ хадаа ямар нэ[illegible] хёолдоһон ушар байдалһаа дулдыдан гараһан шэглэ[illegible] Тэрэшэлэн нилээд удаан сагай болзор соошье—1950 [illegible] 1975 он хүрэтэр, ондоогоор хэлэхэдэ, 25 жэл[illegible] шада — Советскэ Союзда болон социалис [illegible] нэгэдэлэй бусад оронуудта — СЭВ-эй гэшүүн ор[illegible] промышленна продукциин ургалтын жэлэй дундуур [illegible] хүгжэнги капиталис оронуудайхида орходоо хоёр [illegible] дахин ехэ байгаа. Тэдэ оронуудта тэрэнь тус [illegible] процент ба 4,6 процент болоһон байна.

Энээнэй эсэстэ бидэнэр бүри юһэдэхи табан жэл[illegible] тээ ямаршье ондоо орондо орходоо ехэ шэрэм, [illegible] марганцева болон хромово руда, нүүрһэ болон [illegible] мент, калийна дабһанууд болон фосфатна түүхэй эд[illegible] торнуудые, тепловоз болон электровозуудые, хлопок, [illegible] лён болон зарим бусад янзын продукци гарадаг [illegible] байнабди. Харин үнгэрэгшэ табан жэлдэ мүн булад, [illegible] минеральна үтэгжүүлгэ бусад ямаршье ондоо орондо[illegible] доо ехээр үйлэдбэрилдэг болообди.

Капиталис дэлхэй 1974 оной хоёрдохи хахадһаа [illegible] айхабтар гүнзэгы экономическа кризистэ ороод байна[illegible] хадаа капиталис байгуулалтын анханай уг дутагд[illegible] мүн. Экономикые удаан сагай туршада сэрэгэй [illegible] римда оруулһан ушар, сэрэгэй гаргашануудай [illegible] бололго, мүнгэнэй үнэ сэнгэй уналга, валютно-фин[illegible] оньһо байгууламжын һандаралга, капиталис валюта[illegible] дахаяа болиһон ябадал, тэрэшэлэн элшэ хүсэ[illegible] зүйлнүүдээр ехээр дуталдадаг болоһон ушар капит[illegible] тэрэ кризисые улам хурсадхана. Капиталис ор[illegible] ажалгүйдэлгэ айхабтар үргэжөө, өөрынгөө эрхы[illegible] ажалшадай тэмсэл улам шангадана.

Баруунай оронуудтахи дотоодын зүрилдөөнүүд [illegible] хурсадажа, байдал улам найдабаригүй болоно. [illegible] мэһээ капиталис дэлхэйн экономико саашадаа [illegible] хүгжэхэб гэжэ баруун тээ хэншье хэлэжэ [illegible] дахагүй байна. Хожомой байдалые хаһуулһан [illegible] хи шэнжэлэлгэнүүдтэшье, эдэ бүгэдые һайн [illegible] хэлэхэ ябадал үзэгдэнэгүй. Мүнөөнэй бэрхэшээлнүүд[illegible] ража байһан буржуазна экономическа эрдэм ухаанай [illegible] лэгшэдшье капиталис байгуулалта бүхы дээрээ усадха[illegible] гүй дутагдалтай байна, мүнөөнэй хүгжэлтын зорилгон[illegible] дүүргэжэ шадахагүй, XX зуунай һүүлшын хори[illegible] жэлдэ дэлхэйн үмэнэ табигдажа байгаа социальна [illegible] экономическа дэбжэлтын эрилтэнүүдые ханга ка[illegible] байна гэһэншүүгээр хэлэдэг болонхой.

Нийтын хүгжэлтын үндэһэн шухала асуудалнуу[illegible] циализмын дэлхэй харюу үгэнэ. Социалис оронуу[illegible] гэргэгдэһэн аха дүү партинуудай съезднүүд, манай [illegible] скэ партиин XXV съезд, тэрэшэлэн хэдэн бусад оро[illegible] съезднүүдые үнгэргэхөөр хэжэ байгаа бэлдэлгэ ха[illegible] циалис хани нэгэдэл түсэбтэ экономикын хэлбэ[illegible] ургалтада түшэглэн, саашадаа улам ехээр хүгжэхэ [illegible] до хараа замуудтай байна гэжэ үнэншэмеөр харуу[illegible] зорилгонуудаа, зохёохы түсэб бодолнуудаа, олон [illegible] туршада бэелүүлэгдэхэ манай политикые бидэнэр бүх[illegible] хэйн үмэнэ нюунгүйгөөр хэлэдэгбди. Юундэб гэхэдэ, [illegible] бүхы түсэбүүд үргэн олон ажалшадай аша туһатай, [illegible] рамдалан болон социальна дэбжэлтын аша туһатай [illegible] дана бшуу. Ямаршье ехэ асуудалай гараа һаа, тэдэнэ[illegible] дэнэр бүхы обществын аша туһада шиидхэнэбди, ши[illegible] шье байхабди. Тиин коммунизмын агууехэ хэрэг [illegible] туйлаха гэжэ этигэнэбди.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ХЭҺЭН ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭЛ

II. Арбадахи табан жэлэй социальна болон экономическа гол зорилгонууд

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 2-дохи нюурта).

«1976—1980 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд» гэһэн, XXV съездын үзэмжэдэ КПСС-эй [illegible] табиһан проект дотор арбадахи табан жэлэй [illegible] тодорхойлогдонхой.

Табан жэлэй гол зорилго ямар бэ гэхэдэ, нинтын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, научно-техническэ [illegible] түргэдхэхэнэй, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэнэй, [illegible] бүхы һалбари шатануудта хүдэлмэриин шанар [illegible] ажабайдалай материальна болон культурна хэмжээе [illegible] Коммунис партиин хараа шугамые [illegible] бэелүүлхэ хэрэг болоно.

Арбадахи табан жэл хадаа социально-экономическа хүгжэлтэ, мүн [illegible] научно-техническэ [illegible] коммунизмын материально-техническэ [illegible] шэнэ шата мүн. [illegible]

Арбадахи табан жэлэй гол зорилгонуудта тааралдуулан [illegible]

Научно-техническэ дэбжэлтын болон хамаг [illegible] арадай ажахын түсэбүүд дотор [illegible]. Экономическа ургалтые [illegible] партиин Центральна Комитет болон правительство [illegible] хандуулдаг байгаа. Харин арбадахи табан жэлдэ [illegible] ехэ удха шанартай хэрэг болобо.

Энэ хадаа хүдөө ажахые [illegible] программа [illegible] табан жэл болохо [illegible] «Мүнөө, хүдөө ажахын [illegible]», — гэжэ Леонид Ильич Брежнев онсолон тэмдэглэһэн байна.

Уласхоорондын экономическа холбоо харилсаанай үүргэ [illegible]

[illegible]

[illegible] партиин бэелүүлдэг политикань энээндэ үндэһэлнэ. [illegible] ажалай түлөөһые улам ехэдхэлгэ олзо доходой бүхы ургалтын дүрбэнэй гурбан хуби болоно. Нимэ политика ажалшадай хэрэглэмжые түсэбэй ёһоор ехэдхэхэһээ гадна, салин болон колхозникуудта үгтэдэг ажалай түлөөһэнэй [illegible] хуулхы үүргые дээшэлүүлхэ гэһэн зорилготой. Салин болон түлөөһэн үйлэдбэриин эсэсэй үрэ дүнһөө, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгэһээ ехээр дулдыдаг болохо байна.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэнэй дунда зэргын хэмжээн табан жэлэй туршада 16—18 процентээр нэмэжэ, 1980 ондо 170 түхэригһөө бага бэшэ болоно. Ажалай түлбэриин хэмжээе улам нарижуулга салин хүлһэнэй урмашуулхы үүргые дээшэлүүлгэдэ ехээр туһалха [illegible] Үйлэдбэриин бэшэ һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэнэй доодо хэмжээе, тэрэшэлэн дундуур [illegible] абадаг хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһые дээшэлүүлхэ хэрэг арбадахи табан жэлдэ гүйсэд түгэсхэгдэжэ, [illegible] хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэнэй доодо хэмжээе, тэрэшэлэн салин түлөөһэнүүдые дээшэлүүлхэ шэнэ шата эхилхэ юм.

Хото болон хүдөөгэй хоорондо бии байгаа социально-экономическа болон культурна талаар нилээд ехэ илгаае удаа [illegible] усадхаха гэжэ партиин политика хараална. Байгаа табан жэлэй туршада нинтын ажахыһаа абадаг колхозникуудай олзо 24—27 процентээр ехэ болохо, ондоогоор хэлэхэдэ, тэрэнь хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай дундуур хэмжээнэй салин хүлһэндэ орходоо түргэнөөр нэмэнэ. [illegible] ажалай бүтээсын улам дээшэлүүлэгдэһэнэй үндэһөөр колхозуудта болон хүдөө ажахын гүрэнэй предприятинуудта [illegible] хүндөөрөө, эршэмээрээ адли хүдэлмэриие нэгэн ад [illegible] түлэдэг болоһоной үндэһөөр колхозуудтахи ажалай [illegible] һэн нарижуулагдан, саашадаа ургаха байна.

Хэрэглэмжын нинтын фонднуудһаа хүн зондо үгтэдэг [illegible] һэн болон хүнгэлэлтэнүүд табан жэлэй туршада 28— [illegible] процентээр нэмэгдэжэ, 1980 ондо 115 миллиард түхэриг- [illegible] бага бэшэ болохо юм. Эдэ фондонуудые хэрэглэн, хэдэн [illegible] социальна хэмжээнүүдые бэелүүлхээр хараалагдана. [illegible] һэн үхибүүнэйнгээ нэгэ наһатай болотор харууһалхын [illegible] зарим хубиинь түлэгдэдэг амаралта эхэнэрнүүдтэ [illegible] болохо гээшэ тэдэ хэмжээнүүдэй эгээл шухалануудай нэгэн гэжэ бидэнэр тоолонобди. Бусад ондоо хэмжээ [illegible] ганууд гэхэдэ, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай, [illegible] колхозникуудай үтэлхэдөө абадаг пенсиин эгээн [illegible] хэмжээн дээшэлүүлэгдэхэ, колхоздошье, совхоздошье [illegible] урдань колхозой гэшүүн байһан хүнүүдтэ пенси [illegible] гдохо, нэгэдэхи группын инвалид колхозникуудай [illegible] нэмээгдэхэ юм.

[illegible] бараанай эрьесын ургалтые ехээр нэмээхэ гэжэ табан жэлэй түсэбөөр хараалагдана. Тэрэнэй хэмжээн 27—29 [illegible] процентээр ехэ болохо. Эдеэ хоол болон промышленна эд [illegible] хүн зондо ехээр худалдагдажа, тэрэнэй түлэхэ [illegible] боломжонь улам гүйсэдөөр хангагдадаг болохо байна. [illegible] удаан сагта хэрэглэгдэдэг эд бараагаар хүн зомнай [illegible] улам һайнаар хангагдадаг болоjo байна.

Бүри мүнөө городойшье, хүдөөгэйшье хүн зоной ажаһуу- [illegible] телевизор, холодильнигууд болон ажаһуудалай бусад [illegible] машинанууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Хүн зоной олзо доход лаб найдамтайгаар яажа хангагдааб гэхэдэ, хэрэглэлэй гол эд хогшолой гүрэнэй розничнэ [illegible] урдынхидаал тогтууритай байха, эд товарнуудай нөөсын [illegible] болоjo, шухала эрхэ нүхэсэлэй бии болоходонь, зарим [illegible] эд товарнуудай сэнгүүд доошолуулагдаха байна. Энэ [illegible] манай түсэбтэ экономикын түйлалтануудай нэгэн [illegible] Манай экономико бүхы капиталис оронуудта үзэгдэжэ [illegible] мүнгэнэй сэнгэй унаха ябадалые мэдэдэггүй.

Шэнэ табан жэлдэ орон дотор **гэр байрын барилга** [illegible] ябуулжа үргэлжэлүүлэгдэхэ. Хүдэлмэришэн ангиин, [illegible] интеллигенциин гэр байрын байдалые һайжа- [illegible] арадай ажабайдал һайжаруулха гол зорилгонуудай нэгэн гэжэ парти тоолоно. Эдэ жэлнүүдэй туршада [illegible] дээрээ 545—550 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай [illegible] гэрнүүд ашаглалгада оруулагдаха, гэр байрын барилгын шанар һайжаруулагдаха, түхэл янзаараа һайн, таа[illegible] зохид байранууд баригдадаг болохо юм. Байрын болон [illegible] коммунальна барилгада бүхы дээрээ 100 миллиард шахуу [illegible] капитальна һомололго зорюулагдана. Урдынхидал [illegible] энэ табан жэлдэшье гэр байрын ехэнхи хубиинь гүрэнэй [illegible] мөөрөөр баригдаха. Гэхэтэй хамта гэр байрануудые хамжаанай гуримаар бариха хэрэг һайшаан хүгжөөхэ, харин бага хотонуудта, хүдэлмэришэнэй тосхонуудта болон хүдөө нютагуудта хубиин барилгада туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй.

Үхибүүдэй саад болон яслинуудые улам олоор бариха гээшэ гэр байрын барилгатай сэхэ холбоотой. Нинтын үйлэдбэридэ эхэнэрнүүдэй тон олооро хүдэлдэг газарта түбхын түрүүндэ, мүн промышленна түбүүдтэ болон шэнэ городуудта, тусхайлбал, ороной зүүн зүгтэ үхибүүдэй эмхи зургаануудые барилгада мүнгэ зөөри һомолхоор хараалагдана.

Гэр байрын болон коммунальна барилгые хоорондонь зүбөөр тэнсүүлэн тааруулха, уһа, газ дамжуулха соргонуудые, городой транспорт, худалдаа наймаанай предприятинуудай барилга удааруулхагүй ябадалда СССР-эй Госплан, союзна республиканууудай Госпланууд, барилгын министерствэнүүд табан жэлэй түсэб табихадаа онсо анхарал хандуулха ёһотой.

Манай байгуулалтын, манай социалис обществын хүн зондо энэрхы һайханаар хандадагынь тон хэсүү бэрхэтэй үедэшье, хододоо юун дээрэ эли тодоор үзэгдэдэг байгааб гэхэдэ, совет хүнүүдэй **ажаллаха эрхэ байдалые һайжаруулха, элүүрыень улам һайнаар хамгаалха, эрдэм һургуулинень, культурна хэмжээень дээшэлүүлхэ** оролдолго дээрэ харагдадаг байгаа. Энэ талаар ехэ ехэ социальна хэмжээ ябуулганууд арбадахишье табан жэлдэ хараалагдана. Үндэр бүтээсэтэй ажалай таатай зохид эрхэ байдал хангахын, ажалшадай зохёохы бэлиг шадабарииие үргэнөөр ашаглахын тулада үйлэдбэриие улам ехээр оньһожоруулха, автомадуудые олоор хэрэглэхэ, гараар хэгдэдэг ажалые, илангаяа һонирхолгүй, хүндэ хүшэр ажалые зайсуулха гэһэн хараа шэглэл үргэлжэлүүлэгдэхэ.

Үйлэдбэри хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ социальна эрхэ нүхэсэлнүүдэй үүргэнь шэнэ табан жэлдэ нилээд дээшэлхэ юм. Хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлэй хэмжээн, коллектив доторхи ажал хүдэлмэриин, зохёохы эрхэ байдал, тааруу зохид социально-психологическа оршон байдал, хүдэлмэрилэгшэдэй ажаһуудал тушаа оролдолго гаргалга, предприятинуудта соёлой эмхи зургаанууд болон спортивна комплекснуудые байгуулха ябадал — эдэ бүгэдэ хүнэй ажабайдалые улам һонин, баян түгэлдэр болгожо, үйлэдбэриин үрэ дүндэ һайнаар нүлөөлнэ.

Медицинскэ хангалгын шанарые дээшэлүүлхэ, врачнууд болон дунда шатын медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эмхидхэлые һайжаруулха, эмнэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ гээшэ хүн зоной элүүрые хамгаалха талаар шэнэ табан жэлдэ бэелүүлхэ гол зорилгонуудай нэгэн мүн. Эдэ хэмжээ ябуулгануудай ашаар больница, поликлиникэнүүд, тэрэшэлэн эмнэлгын ажалай болон спортивна баазанууд, амаралтын гэрнүүд, пансионадууд улам олошоруулагдахаһаа гадна, эрхим һайн медицинскэ туһаламжа хүн зондо үзүүлхэ, ажалшадай амарха эрхэ байдал һайжаруулха, үбшэниие һэргылхэ хүдэлмэри һайжаруулха талаар ехэ юумэн хэгдэхэ байна.

Юрэнхы һуралсалай һургуулинуудые саашадань хүгжөөхэ гэжэ табан жэлдэ хараалагдана. Хүдэлмэришэн ангиие олошоруулжа байгаа шэнэ үетэнэй улам ехэ хубиинь техническэ училищинуудта бэлэдхэгдэдэг болохо юм. Тэндэ мэргэжэлдэ һургахаһаа гадна, һурагшадта гүйсэд дунда эрдэм олгогдоно. Арадай ажахыда, илангаяа эрдэм ухаан болон техникын гол һалбаринуудаар мэргэжэлтэд улам олоор бэлэдхэгдэдэг болохо. Бүхы янзын һургуулинуудта материальна бааза һайжаруулагдаха, һуралсалай хүдэлмэри улам нарижуулагдаха юм. Тиигэжэ залуу үетэн улам гүнзэгы, бата бэхи эрдэм мэдэсэ абадаг, коммунис ушар ёһо мэдэлгын, һайн һайхан заң заншалай үзэлтэйгөөр улам һайнаар хүмүүжүүлэгдэдэг болохо байна.

Совет хүнүүдэй оюун сэдьхэлэй элдэб янзын эрилтэнүүдые хангахын тулада арбадахи табан жэлэй үедэ горитой юумэн хэгдэхэ байна. Номууд болон хэблэгдэмэл бусад зохёолнууд ехээр гаргагдадаг, шэнэ районуудта телевидени харуулагдадаг болохо, искусство болон литературын бүхы зүйлнүүд дам саашадаа хүгжөөгдэхэ, соёлой эмхи зургаануудай материальна баазань улам бэхижүүлэгдэхэ байна.

Совет арадай материальна болон соёлой эрилтэнүүдые үлэмжэ дүүрэнээр хангаха гээшэ партиин экономическа политикын эгээл дээдэ зэргын уг зорилго болоно. Энэ хадаа манай түсэбүүдэй уг зорилго, тэрэшэлэн үйлэдбэриие, мүн тэрэнэй ашаг үрые улам саашадань дээшэлүүлхэ шухала эрхэ нүхэсэл болоно.

Нүхэдүүд, үйлэдбэриин хэм хэмжүүрые дам саашадань дээшэлүүлхэ, арадай ажахые тэнсүү тааруугаар хүгжөөхэ гэжэ гол шэглэлнүүдэй проект дотор хараалагданхай. Арбадахи табан жэлдэ совет экономикые хүгжөөхэ шухалын шухала иимэ хараа зорилгонууд тодорхойлогдоо гэбэл:

	1975 он млрд. түхэригөөр	1980 он (проект) млрд. түхэригөөр	1976—1980 онуудта ургахань: млрд. түхэригөөр	1976—1980 онуудта ургахань: 1975 онойхитой сасуулхада (процент)
Национальна доход (1973 оной сэнгээр)	362	449—462	87—100	24—28
тэрэ тоодо:				
Хэрэглэмжын фонд	266	337—344	71— 78	27—29
Нөөсэлгын фонд	96	112—118	16— 22	17—23
Промышленностиин продукци (1976 оной июлиин 1-нэй сэнгээр)	523	710—729	187—206	35—39
тэрэ тоодо:				
«А» бүлэгэй продукци	380	524—540	144—160	38—42
«Б» бүлэгэй продукци	143	186—189	43— 46	30—32
Хүдөө ажахын продукци (табан жэлэй турша соо жэл бүриин дунда зэргын хэмжээн; 1965 оной сэнгээр)	91	104—106	13— 15	14—17

Шэнэ табан жэлдэ арадай ажахын шухалын шухала һалбаринуудай продукциин бүрин ургалтань үнгэрһэн табан жэлэйхидэ орходоо нилээд ехэ байха; ургалтын процент бүхэн бүри горитой ехэ болохо. Жэшээлхэдэ, промышленна продукциин ургалтын нэгэ процент гээшэмнай тэрэнэй хэмжээ 5 миллиард үлүүтэй түхэригөөр ехэдхэһэнэй шэнээн гэхэ гү, али юһэдэхи табан жэлэйхидэ орходоо 1,4 дахин, харин наймадахи табан жэлэйхидэ орходоо 2,1 дахин ехэ болохо гэһэн удхатай юм.

Арбадахи табан жэл — манай ороной үйлэдбэриин арга шадалые дээшэлүүлхэ, Совет гүрэнэй экономическа хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ хэгдэхэ шэнэ томо алхам мүн.

Нинтын үйлэдбэриин техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ тушаа табигдаһан зорилгонуудые шиидхэхын, бүхы экономикоёо эршэ түгэлдэрөөр, ашаг үрэтэйгөөр хүгжөөхын тулада нилээд ехэ нөөсэлэлгэ, мүн үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые — ажаллаха зэр зэбсэгүүдые, химическэ продуктнуудые, түлишэ, металлнуудые үйлэдбэрилхэ ябадал хурдан түргэнөөр дээшэлүүлхэ хэрэгтэй бшуу. Энээнтэй дашарамдуулан, **хүндэ индустрида** продукци бүтээлгые 33—42 процентээр ехэдхэхэ гэжэ хараалагдана.

Хүндэ индустриин булюу түргэн ургалта хадаа, декабриин Пленум дээрэ Леонид Ильич Брежневэй гэмдэглэһэнэй ёһоор, арадай хэрэглэмжын эд бараа бүтээлгые али бүхы хэмжээгээр ургэдхэхэ хэрэгтэ анхаралаа һуларуулха гэһэн удхатай бэшэ юм. Табан жэлэй турша соо промышленностьмнай 43—46 миллиард түхэригэй иимэ эд бараа үлүү ехээр үйлэдбэрилдэг болохо байна. Харин тиихэдэ юһэдэхи табан жэлэй турша соо 39 миллиард түхэригэй ургалта түйлагдаа һэн. Ороной национальна доход дотоохи мүнөөнэй хэрэглэмжын фонд нөөсэлэлгын фондһоо бүри түргөөр ургажа, 1980 ондо 27—29 процентээр гэхэ гү, али 1975 онойхитой сасуулбал, 71—78 миллиард түхэригөөр ехэдхэгдэхэ байһыень мүн лэ анхармаар.

Хэрэглэмжын фондын бүхы хэмжээе дээшэлүүлхэ гээшэ нинтын үйлэдбэриин эсэсэй үрэ дүнгүүдэй һайжарһанай, тэрэнэй ашаг үрын дээшэлүүлэгдэһэнэй ушар баримтануудай нэгэниинь мүн болоно. Тэрээнтэй хамта энэ ушар манай социалис гүрэнэй амгалан ёһоной политикын үнэниие гэршэ мүн.

Арадай ажахые эршэ хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ замаар хүтэлхэдөө, **арадай ажахын болон һалбаринууд хоорондын тааруу тэгшэ хүгжэлтын** хойноһоо бидэн илангаяа нарин нягтаар адаглан хараха ёһотойбди. **Хүдөө ажахын хэрэглэмжэдэ нөөсэлгэнүүдээ нилээд горитойгоор хубаарилан шэглүүлхэ** хараа шугамаа үргэлжэлүүлхэ гээшэ энэ зорилгодо харюусана. 1961—1970 онуудта хүдөө ажахын үйлэдбэриин барилгада 110 миллиард түхэриг капитальна һомололго хэгдэһэн байгаа һаа, 1971—1980 онуудта иимэ һомололго хоёр зуун жара миллиард түхэригтэ хүрэхэ байна. Арадай ажахыда зорюулагдадаг капитальна һомололгын нинтэ мүнгэ зөөри соо тэдэнэй эзэлдэг хубиинь арба найман процентһээ хорин гурбан процент хүрэтэр ехэ болохо юм. Хүдөө ажахые оньһожоруулха, хими хурдан түргэнөөр хэрэглэхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие мэргэжүүлхэ, хамтадхан томодхохо гэһэн хараа шугамые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ ябадалтай тааралдуулан, газар шанаржуулгын хүдэлмэри ургэдхэхэ тушаа үргэлжэ хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые табан жэлэй түсэб дотор тодо һонороор тодорхойлхо хэрэгтэй.

Арадай ажахые тэгшэ тэнсүүгээр хүгжөөхэ гээшэ мүн лэ **капитальна һомололгын тааруу зүб политикаар,** бүхы барилгын хүдэлмэриие эрид шууд һайжаруулха ябадалаар гол түлэб хангагдаха ёһотой.

Шэнэ барилгада эрдэм, техникын гол үндэһөөрөө шэнэ шиидхэбэринүүдые нэбтэрүүлхэ ябадалай хангагдаад байһан лэ ушарта иимэ барилга эхилэгдэхэ ёһотой. Капитальна һомололгын улам ургажа байгаа хуби хүдэлжэ байһан предприятинуудые техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ, һэльбэн шэнэлхэ хэрэгтэ зорюулагдаха зэргэтэй. Энэ хадаа гол фондын эдэбхитэй хубида — түхеэрэлгэдэ гаргашалагдадаг бүхы гаргашануудай хэмжээе нилээд дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин хүсэ ашаглалгые түргэдхэхэ, хүдэлжэ байгаа предприятинууд дээрэ шэнэ продукци гаргалгада түргөөр орохо ябадал хангаха байна бшуу.

Мүнөөнэй табан жэлэй түсэб, мүн удаан болзоротой хараа түсэб бэелүүлхэ үедэ экономикые тэгшэ тэнсүүгээр дээшэлүүлхэ хэрэгтэ **түүхэй эдэй нөөсэнүүдээр найдамтайгаар ороноймнай хангагдаһан байха** гээшэ шухала үүргэ дүүргэнэ. Советскэ Союз үнэтэ ашагта малтамалнуудай томо ехэ, олонхи ушарта шухаг хэбтэшэнүүдтэй юм. Гэхэтэй хамта, арадай ажахын эршэ түгэлдэр хүгжэлтэ хадаа минеральна түүхэй эдэй элдэб янзын зүйлнүүдые улам ехээр хэрэглэхэ гэһэн эрилтэ табина. Хэрэгтэй болохо хэм соонь үйлэдбэриин хододоо хангагдаһан байхын тулада малтан абалгатай сасуулбал, шэнжэлэгдэһэн ашагта малтамалнуудай нөөсын булюу түргэн ургалта манай түсэбүүд дотор эрхэ бэшэ хараалагдаха болоно. Энэ хадаа элшэ хүсөөр, түүхэй эдээр дуталдаха ябадалда, мүн энээнтэй холбоотой тэгшэ бэшээр хүгжэхэ ябадалда ерээдүйн үедэшье арадай ажахые оруулхагүй байна бшуу. Энээнтэй хамта түүхэй эд улам һайнаар хэрэглэгдэдэг болохо байна.

Арбадахи, мүн удаадахи табан жэлнүүдтэ совет экономикые тэнсүү тааруугаар хүгжөөлгын гол эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь **ажалай нөөсэ хүсэнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ** ябадал болоно. Арадай ажахын эршэ түгэлдэрөөр хүгжэхэ тума, тэрэнэй һалбариин ба нютаг нютагуудтахи бүридэлэй хурдан түргэнөөр хубилха тума материальна үйлэдбэриин ба үйлэдбэриин бэшэ һалбаринуудай хүгжэлтые ажалай нөөсэ хүсэнүүдэй хэр зэргэ бии байһан ябадалтай зүбшэлдүүлэн тааруулха зорилго эрид шангаар тобойжо гарана. Тиихэдээ 80-ядтахи жэлнүүдтэ ажалай нөөсэ хүсэнүүдэй ургалтын бодотоор хороохо байһые мүн лэ хараадаа абаха шухала.

Тиимэ болохолоороо, оронoймнай мүнөөнэй, мүн бүри удаан болзоротой хүгжэлтын аша туһа хадаа үйлэдбэриин ашаг үрые болон улад зоной ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлхэ шиидхэхы баримтанууд болоншо **үйлэдбэриие али бүхы талаһаань эршэ хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ, эрдэм, техникын дэбжэлтэ түргэдхэхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ** гэһэн эрилтэ табина. Материальна, ажалай болон финансова арга нөөсэнүүдэй единицэ бүхэнһөө абтадаг ашые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин фонднуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ тухай нэн түрүүн эндэ хэлэгдэнэ. Тиимэһээ эдэ асуудалнууд предприяти, барилга бүхэндэ, совхоз, колхоз бүхэндэ нарин нягтаар зүбшэн хэлсэгдэхэ, социалис мүрысөөнэй үедэ тусхайта һууриия эзэлхэ ёһотой. Эсэсэй эсэстэ эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ гээшэ арбадахи табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэлгын эгээл гол шухала зүйлынь болоно.

Арадай ажахые эршэ түгэс замаар хүгжөөхын тулада эрдэм, техникын дэбжэлтын түйлалтанууд хадаа ажахыгаа эрхилэлгын социалис гуримай булюу һайн байһан ябадалтай таһаршагүйгөөр холбоотой байха ёһотой гэжэ партиин экономическа политика баримталдаг. Энэ зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ эрдэм наукада шухала үүргэ олгогдоно.

Нинтын үйлэдбэриин эршэ түгэс хүгжэлтэ түргэдхэхын тулада ажахыгаа түсэбэй ёһоор эрхилдэг гуримнай нэгэ нинтэ техническэ политика хэрэглэхэ арга олгоно. Энэ политика хадаа эрдэм наукын ба техникын хүгжэлтын бүхы шэглэлнүүдые зүбшэлдүүлэн тааралдуулха ябадал хангаха зэргэтэй.

Арбадахи табан жэлдэ онсо үүргэ дүүргэдэг, экономикын удаан болзоротой хүгжэлтын хараа зорилгонуудые тодорхойлдог эрдэм, техникын дэбжэлтын шэглэлнүүдэй дунда эдэниие тусхайлан илгажа болоно гэбэл:

ажал хэхэ зэр зэбсэгүүдые үйлэдбэрилхэ талаар — машина болон агрегат бүхэнэй хүсые бүри ехэ болгохо, зарим нэгэн машинануудые байгуулгаһаа, нэбтэрүүлгэһээ бүхы технологическа хүдэлмэриие, үйлэдбэриин ажал ехэтэй зүйлнүүдые оньһожоруулха, автоматизацилха хэрэг бултыень хангажа шадаха оньһон холбоо машинануудые ухаалан зохёохо, нэбтэрүүлхэ ябадал болоно. Тиихэдээ хүшэр хүндэ бар хүсэнэй ажал хэдэг, тэрэшэлэн газар доро ба хүнэй бэедэ хоротой үйлэдбэриин эрхэ байдалда хүдэлдэг нилээд олон хүдэлмэришэдтэй һалбаринуудта нэн түрүүн эдэ оньһон холбоо машинанууд хэрэглэгдэхэ болоно;

технологическа хүдэлмэринүүдые нарижуулан һайжаруулха талаар — үсөөн операцитай аад, түрүү шэнжэтэй технологи хүгжөөлгэ (жэшээлхэдэ, домногүй металлургида, зэрсэггүйгөөр утаһа зэрэлгэдэ, онгосогүйгөөр бүд нэхэлгэдэ), мүн түрүүлэн хэрэглэгдэдэг түүхэй эд, түлишэ, материалнуудые үлэмжэ ехээр арьбалдаг ба оршон тойрон байгаалиие сахин хамгаалдаг технологи хүгжөөлгэ болоно;

энергетикын талаар — атомна электроэнергетикые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэ, гидроэлектростанцинуудые (уһалууриин түхеэрэлгэнүүдэй хэрэглэмжэ хараада абалсан), үнэгүй нүүрһэ хэрэглэдэг тон ехэ хүсэтэй тепловой электростанцинуудые барилга; алмалта ехээр хэдэг томо турбогенераторнуудые байгуулха болоно;

материалнуудые үйлэдбэрилхэ талаар — һайн шанартай булад, илангаяа электрошлакова ба агааргүй хооһон зай соо дахин хайлуулагдаһан булад ехээр үйлэдбэрилгэ; дабтагдамал түмэрэй сортнуудые ургэдхэлгэ, бүтээгдэһэн хабсаргагдамал материалай нинтэ хэмжээн соо алюминиин, титанай, полимернүүдэй эзэлдэг хубиие дээшэлүүлгэ; уридшалан хараалагдаһан шэнжэ шанартай синтетическэ материалнуудые үйлэдбэрилгэ болоно.

Ашаглагдаад байһан технологическа хүдэлмэринүүдые улам нарижуулан һайжаруулхаһаа гадна, гол үндэһөөрөө шэнэ техникэ ба технологи тушаа эртээнһээ хэгдэһэн нөөсэ байгуулагдаха болоно. Экономикын ерээдүйн байдал тодорхойлдог асуудалнуудые научна, конструкторска ёһоор зохёон шиидхэхэ ябадал шангадхаха шухала. Жэшээлхэдэ, энергетикэдэ тепловой, харин дам саашадаа ядернашье элшэ хүсые электрын элшэ хүсэн сэхэ аргаар хубилган болгохо зорилгонуудые шиидхэхэ тушаа хэгдэхэ шэнжэлгэнүүдэй удха шанарынь дээшэлнэ. Залан жолоодогдодог термоядерна реакци ба үлэмжэ дамжууласатай арга гэхэ мэтэ асуудалнуудые түргөөр шиидхэхэ хэрэгтэ манай эрдэмтэдэй хүсэлэл оролдолго зорюулагдаха болоно.

Нинтын үйлэдбэриин ашаг үрэ — энэ гансашье эрдэм, техникын гү, али үйлэдбэриин, экономикын асуудал бэшэ, мүн социальна томо зорилго мүн. **Арьбалалгын гурим** бүхы хэмжээгээрнь бэелүүлхэ гээшэ арадай ажахын бүхы ажалшадай бэелүүлхэ хэрэг болоно. Металлай болон ороохо таряанай пүүд бүхэн тухай, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тухай ажалшадай гаргадаг үдэр бүриин анхарал оролдолгоһоо коммунизм эхилнэ гэһэн Ленинэй ухаан бодол мүнөө үеын эрхэ байдалда онсо хүсэтэй болоно. «Манай обществын баялигай хэдышье ургаа һаа, үлэмжэ нарин нягтаар арьбалха, алмаха гээшэ арадай ажахые хүгжөөлгын, арад зоной һуудал байдал һайжаруулгын шухалын шухала эрхэ нүхэсэлынь байһан зандаа үлэнэ» — иигэжэ съездэ хэһэн Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл соо энэ асуудал табигдана.

Арадай ажахын ба социальна шухалын шухала асуудалнуудые зохёон шиидхэхэ хэрэгтэ нинтын эрдэмэй талаар хүдэлдэг эрдэмтэд горитой хубитаяа оруулха үүргэтэй.

Арбадахи табан жэлэй үедэ бэелүүлэгдэжэ байгаа техническэ политика хадаа гол фонднуудай түхэриг бүхэнһөө продукци ехээр абахын тулада, ондоогоор хэлэбэл, фондын ашые дээшэлүүлхын тулада эрхэ нүхэсэл байгуулна. Мүнөө бии байгаа гол фонднуудһаа абтадаг продукциие имагтал нэгэ процентээр дээшэлүүлээд байбалнай, 5 жэлэй турша соо хоёр — хоёр миллион хахад гэр бүлэнэрэй ажаһуухы гэр байра барихада хүрэмөөр мүнгэ зөөри национальна доходто нэмэжэ оруулагдаха һэн. Шэнэ табан жэлдэ мүнөө хүдэлжэ байгаа үйлэдбэриин хүсые һайнаар хэрэглэхэ, хэрэгтэй болоһон ушарта түхеэрэлгэнүүдые олон халаанда хүдэлгэхэ, тэрэнэй мини зогсолгые бага болгохо зорилго табигдана.

Продукци бүтээлгэдэ материал багаар гаргашалдаг болохын тулада бүхы һалбаринуудта хабсаргагдамал хэрэгсэлнүүдые бүтээхэдээ, мүн технологидо металл ехээр алмадаг болохо ябадал хараалагдана. Түүхэй эдэй нөөсэнүүдые, түбхын түрүүндэ үнгэтэ металлнуудай рудае, ой модоной материалнуудые бүри үлэмжэ һайнаар, үргэлжэ дээрэнь шанаржуулан бэлбосоруулха, тэрэшэлэн түлишэ, түүхэй эд болон материалнуудые алмадаг техникэ түрүүшын хэлжээндэ үйлэдбэрилхэ зорилго табигдана. Саашадаа нилээд ехээр мүлигдэн шанаржуулагдахагүйгөөр хүсэд болбосоруулагдаагүй зүйлнүүд ба бусад продукциие ехээр бүтээхэ гэжэ түсэб дотор мүн лэ хараалагдана.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой гээшэ ааб даа. Бүхы арадай ажахы дотор тэрэниие тухайлхада 27 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана. 1971—1975 онуудта 23 процентээр дээшэлүүлэгдэһэн байгаа. Энэ хадаа хорин зургаа миллион хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые арьбалһантай адли тэнтэй юм. Хараад үзэхэдэтнай, ехэхэн зорилго табигдана гээшэ. Тэрэниие шиидхэхын тулада промышленностьда ажалай фондоор хангагдасые 37 процент, хүдөө ажахыда — 59 процент дээшэлүүлхээр хараалагдана. Нинтын ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар национальна доходой ургалтын 85—90 процентнь абтаха ёһотой. Имагтал ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар барилга-хабсаргалгын хүдэлмэриин хэмжээн дээшэлүүлэгдэхэ, хүдөө ажахын, мүн томо хэдэ хэдэн промышленна түбүүдтэ, жэшээлхэдэ, Москва ба Ленинградта үйлэдбэри ургэдхэгдэхэ байна; хүдэлжэ байгаа предприятинуудай үйлэдбэриин ургалта заатал һаа урдань хүдэлжэ байһан гү, али үсөөрүүлэгдэһэн хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр түйлагдаха зэргэтэй. Ажалай эмхидхэлые эрид шууд һайжаруулха, хүдэлмэриин сагай гээлтые усадхаха, үйлэдбэриин журам дээшэлүүлхэ гээшэ энээнһээ дутуугүй шухала байна.

Түсэблэлгэ ба залан хүтэлэлгые, ажахыгаа эрхилэлгын бүхы гуримые улам саашадань нарижуулан һайжаруулха арга зам гол шэглэлнүүдэй проект дотор тодорхойлогдонхой. Хэнэйшье мэдэһээр, КПСС-эй XXV съезд дээрэ эдэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаа һэн. Съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ тушаа үнгэрһэн жэлнүүдэй турша соо эли бодо хүдэлмэри ябуулагдаһан байна. Гэбэшье манай хүгжэлтын бодото эрилтэнүүдэй ёһоор, эмхидхэлэй болон залан хүтэлэлгын асуудалнуудые улам саашадань нарижуулан һайжаруулха гээшэ гол шухала зорилго байһаар. Леонид Ильич Брежневэй онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, «экономикые улам һайнаар хүтэлбэрилхэ хэмжээнүүдые... шухалын шухала арга нөөсэ мүн гэжэ бидэ сэгнэхэ ёһотойбди, тэрэниие хэрэглэлгэ арбадахи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэдэмнай туһалха юм».

Нинтын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ ябадалда гол анхаралаа хандуулаад, түсэбэй шанарай үрэ дүнгүүдэй үүргэ нилээд дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго шэнэ табан жэлдэ түсэблэлгын органуудай, министерствэнүүд ба албан зургаануудай, экономическа эрдэмэй үмэнэ табигдана.

Шанарай үрэ дүнгүүдэй гурим хадаа түсэб дотор экономическа олохон асуудалнуудые бидэнэй энээнһээ урда тээ хэдэгтэ орходоо ондоохон түхэл маягтайгаар харуулха, шиидхэхэ эрилтэ табина гээшэ ааб даа. Продукциин шанар һайжаруулха гэһэн хэмжээнүүд үргэлжэ дээрээ хараалагдаад, түрүүлэн хэрэглэгдэхэ, түүхэй эд ба материалнуудай шанар һайжаруулха, технологиие нарижуулха, бэлэн болоһон продукциие эсэсэй шанарта хүргэхэ, тэрэниие хэрэглэмжэдэ бэлдэхэ тушаа хүдэлмэринүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ ябадал хабаадуулха ёһотой. Үйлэдбэриин техническэ хэмжээе ба продукциин шанар дээшэлүүлгэдэ, ажалай бүтээсын ургалтые түргэдхэлгэдэ, гол фонднуудые, материальна ба финансова арга нөөсэнүүдые бүри гамтангаар хэрэглэлгэдэ түсэбэй үзүүлдэг нүлөөе бүри шангадхамаар тиимэ хараа шэглэлнүүдые нэтэрүү оролдосотойгоор бэдэрэн хэрэглэхэ шухала. Эдэ бүгэдэ арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб дотор, министерствэнүүдэй, нэгэдэлнүүдэй предприятинуудай түсэбүүд дотор хараалагдаһан байха зэргэтэй.

Түсэбэй бүхы бүлэгүүдэй, материальна үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудай түрүү **эрдэм наукатай** таһаршагүй холбоо барисаатай байха гээшэ бүхы түсэб соогуур гол һудаһан мэтээр гараха ёһотой бшуу. Эрдэм, техникын дэбжэлтэтэй сэхэ холбоотой научна томо шэнжэлгэнүүдые дэлгэрүүлхэ, мүн хамһабариин асуудалнуудые шиидхэхэ ябадал түсэб дотор хараалагдаха байна. Эрдэм, техникын түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ гээшэ манай айхабтар шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Энээнгүйгөөр экономико эршэ хүсэтэйгөөр хүгжэхэ замаар шанарые дээшэлүүлхэ замаар урагшаа амжалтатайгаар дабшажа шадахагүй.

Шэнэ табан жэлэй түсэбтэ зорюулжа, эрдэм, техникын эгээл шухала асуудалнуудые шиидхэхэ тушаа тодорхой программанууд манайда анха түрүүшынхиеэ табигдаа. Эдэ тодорхой программанууд шэнэ техникые промышленна аргаар ашаглалгада бэлдэхэ хэмжээ ябуулгануудые оруулалсан, бүхы шухала хүдэлмэринүүдые үргэлжэ дээрэнь тодорхойлно. Тэдээн соо хараалагдаһан даалгабаринууд арга нөөсэнүүдээр хангагдаһан, үйлэдбэриин, капитальна барилгын, материально-техническэ хангалгын түсэбүүдтэй тааралдуулагдаһан байха зэргэтэй. Эрдэм, техникын талаар Гүрэнэй комитет эдэ программануудай дүүргэлтын хойноһоо саг үргэлжын хиналта табиха ёһотой.

Эрдэм, техникын, экономическа ба социальна эгээл шухала асуудалнуудаар үргэлжэ программануудые зохёохо гээшэ түсэблэлгые нарижуулан һайжаруулха шухала шэглэлынь болохо зэргэтэй. Үргэлжэ дээрэнь хараалагдаһан программанууд арадай ажахын нэгэдэмэл түсэб дотор арга нөөсэнүүдэй гол асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ зорюулагдаха, һалбаринууд хоорондын асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ арга олгохо байна. Арбадахи табан жэлдэ СССР-эй Госплан үргэлжэ дээрэнь хараалагдаһан программануудые арадай ажахын түсэб доторхи һалбаринуудай, нютаг нютагуудай бэелүүлхэ зорилгонуудтай нэгэн хамта зохёон хараалха ёһотой. Атомна энергетикын үйлэдбэриин үндэһэ һуури хүгжөөлгын программа, хүшэр хүндэ гарай болон бар хүсэнэй ажалые оньһожоруулха программа, нютаг нютагуудтахи үйлэдбэриин томо комплекснуудые бүридүүлхэ программа эгээл түрүүлэн зохёогдохо байна.

Шэнэ табан жэлэй түсэб зохёон табилгада бэлдэхэ тушаа бидэ нилээд ехэ хүдэлмэри хээд байнабди. Үнгэрэгшэ түсэбтэ табан жэлэй урда тээхидэ орходоо гол шэглэлнүүдэй проект арадай ажахые хүгжөөхэ хэдэ хэдэн асуудалнуудые бүри ехээр тодорхой болгоһон байна. 1976 оной — арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб баталагданхай. Түсэблэлгын органууд жэл жэлдэнь хубаарилжа байгаад, табан жэлэй түсэб бүри богони болзор соо зохёон табиха, энээнтэй хамта 1977 ондо бэелүүлэгдэхэ арадай ажахые хүгжөөлгын түсэб зохёон табиха арга боломжотой. Энэ хадаа гол шухала удха шанартай. Яахадааб гэхэдэ, манай түсэблэлгын томо дутагдалнуудай нэгые — арадай ажахын түсэбүүдэй проектнүүдые удаан болзор соо зохёон табиха ябадалые усадхаха арга олгоно. Иигэжэ удаан болзор соо зохёон табилганай эсэстэ түсэблэлгын органууд, тиинһээ тиитэрээ союзна республиканаудай Министрнүүдэй Совёдүүдшье, министерствэнүүд ба албан зургаанууд, орон доторхи экономическа талаар хүтэлэлгын бүхы органууд түсэбүүдэй дүүргэлтын хойноһоо хинаха хүдэлмэриеэ һуларуулдаг байгаа. Энээндэ КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор горитой анхарал хандуулагдаа.

Гол шэглэлнүүдэй проект соо табигдаһан шэнэ зорилгонуудһаа уламжалан, СССР-эй Госплан арадай ажахые хүгжөөлгын гол тэнсүүриие зохёолгодо, түсэбэй тааруу тэгшэ байлгада, үргэлжэ дээрэнь хараалагдаһан программануудые зохёон табилгада, экономическа районуудые эмхидхэлгын ба үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хубаарилан хүгжөөхэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, нинтын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ арга замуудые тодорхойлгодо анхаралаа бүри ехээр хандуулха уялгатай. Энэ хүдэлмэриие гүн гүнзэгы, зохёохы шэнжэтэйгээр эрхилхын тулада Госплан хадаа СССР-эй Госснабай, министерствэнүүд ба бусад органуудай хаража үзэжэ боломоор мүнөө үеын олохон асуудалнуудһаа сүлөөлэгдэһэн байха ёһотой.

Хүтэлбэриин эмхидхэлэй бүридэлые һайжаруулха тушаа партиин зохёон хараалһан хараа шугам арбадахи табан жэлдэ дам саашадаа бэелүүлэгдэхэ байна. Промышленностиин зарим тэды һалбаринуудые хүтэлбэрилхэ генеральна схемэнүүд баталагданхай. Эдэ һалбаринуудта үйлэдбэриин ба промышленна нэгэдэлнүүд байгуулагдажа эхилээ, галекнууд үгы хэгдээ, хүтэлбэриин шатануудай тоо хороогдоо. 1976 оной эхиндэ үйлэдбэриин ба научно-үйлэдбэриин 2,3 мянган нэгэдэлнүүд бии байгаа. Тэдэнэй хубида промышленна продукциин 24 процентнь хүртэдэг һэн. Арбадахи табан жэлэй үедэ промышленностьда үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдые байгуулха хэрэг дүүргэгдэхэ юм. Нэгэдэлнүүд гээшэмнай промышленна үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ талаар үндэһэ шанараараа шэнэ үзэгдэл болоно. Гэдэнэр хадаа предприятинуудые юрэл нэгэдүүлһэн хэрэг бэшэ, харин үйлэдбэриин-ажахын нэгэдэмэл комплекс мүн болоно. Иимэ комплексдо эрдэм наука ба үйлэдбэри таһаршагүйгөөр нэгэдүүлэгдэһэн, тусхай мэргэжэл ба хамжан ажаллалга үргэнөөр хүгжөөгдэһэн байдаг.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ХЭҺЭН ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭЛ

(Эхниинь 2, 3-дахи нюурнуудта).

Арбадахи табан жэлэй үедэ капитальна барилгадахи хүтэлбэрилгын генеральна схемэнүүд зохёогдоод, нэбтэрүүлэгдэхэ ёһотой. Эдэ схемэнүүд дотор барилгын министерствэнүүдые хүтэлбэриин хоёр-гурбан шатын гуримда удаа дараалан оруулха, барилга-хабсаргалгын тусхай мэргэжэлтэй томо нэгэдэлнүүдые байгуулха ябадал хараалха шухала. Хүдөөдэ ажахынууд хоорондын хамжан нэгэдэлгэ, агропромышленна харилсаа холбоон үргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна. Энээнэй үндэһөөр тусхай мэргэжэлтэй томо предприятинууд болон нэгэдэлнүүд байгуулагдаха юм. Тэдэнэй ажал ябуулгые гуримшуулха тусхайта дүримүүдые зохёохо, баталан абаха хэрэгтэй болоно.

Промышленностьда үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдые байгуулһан, барилга-хабсаралгын организацинуудые томодхоһон, хүдөө ажахыда хамжан нэгэдэлгэ болон агропромышленна харилсаа холбоо хүгжөөһэн ушар экономикын хүгжэлтын мүнөө үеын онсо илгаануудта харюусана, арадай ажахын ба хүтэлбэриин эмхидхэлэй бүридэлые һайжаруулна.

Ажахыгаа эрхилэлгын гуримые улам саашадань нарижуулан һайжаруулгын гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь үйлэдбэриин ба барилгын эсэсэй үрэ дүнгүүдые һайжаруулха гэһэн хэлбэришэгүй хараа шэглэл болоно. Энэ юуб гэхэдэ, баталагдаһан договорнуудай ёһоор продукци бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэлгэ, бэлэн болоһон барилгануудые ашаглалгада оруулалга, материальна, ажалай болон финансова арга нөөсэнүүдые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлгэ болоно. Хамжажа бүтээһэн продукцяараа хангаха даалгабаринуудые тодо һонороор дүүргэхэ ябадалай удха шанарые илангаяа онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа бүхы промышленностиин нэгэ жэгдээр хүдэлхэ, үйлэдбэриин хүсэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ ябадал ехэнхидээ тодорхойлдог байна.

Тиигэхын тулада продукци олоор, томо хэмжээтэйгээр гаргадаг үйлэдбэритэй нэгэдэлнүүд болон предприятинуудые удаан болзоройе сэхэ холбоо барисаанда оруулха хэрэг дүүргэгдэхээр хараалагдана. Тиихэдээ ажахын удаан болзорой договорнууд тэдэнэй бэе бэетээе харилсадаг үндэһэ һууринь болохо. Тэрэшэлэн договорнуудай болон захилнуудай ёһоор продукци үгэхэ түсэбэй дүүргэлтэеэ экономическа урмашуулгын жасын ба шангай хэмжээнэй дулдыданги байлгые улам шангадхаха хэрэгтэй. Энэ зорилгые бодотоор бэелүүлхын тулада Госснабай ба тэрэнэй органуудай, министерствэнүүд ба албан зургаануудай хүдэлмэриие горитойгоор хубилгаха, арадай ажахын эрилтэнүүдые хэр зэргээр хангажа байһанайнь түлөө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала.

Шэнэ оршон байдалые, шэнэ зорилгонуудые хараада абажа, **ажахыгаа эрхилэлгын манай гуримай бусадшье талануудые** нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэй. Үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдые байгуулһан ушар тогтууритай экономическа (табан жэлэй) нормативуудай, тусхайлан хэлэбэл, фонднуудай түлөө ба бюджедтэ орохо бусад түлбэринүүдэй түлөө түлбэри, ашаг олзо хубаарилгын ба салин хүлһэнэй жаса бии болголгын гэхэ мэтэ нормативуудай үүргые дээшэлүүлхэ арга олгоно.

Арадай ажахые түсэбэй ёһоор хүтэлбэрилгын экономическа онол аргануудай үүргые дээшэлүүлээд байхада, һүүлэй жэлнүүдэй турша соо үйлэдбэриин арга нөөсэнүүдые үлэмжэ һайнаар хэрэглэхэ, ашаг олзоёо дээшэлүүлхэ хэрэгтэ предприятинууд болон нэгэдэлнүүдэй урмашалгые эли бодо дээшэлүүлээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юһэдэхи табан жэлэй турша соо табан зуу миллиард шахуу түхэригэй ашаг олзо абтаһан байгаа. Энэ хадаа наймадахи табан жэлэйхидэ орходоо 1,5 дахин ехэ болоно. Энэ баримта СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй олзо доходой үндэһэ һууриие улам үргэдхөө, бэхижүүлээ, тэрэнэй бүридэлые һайжаруулаа. Харин нүгөө талаһаань харабалнай, предприятинууд болон нэгэдэлнүүдэй ажал ябуулгын финансова үрэ дүнгүүдые һайжаруулха хэрэгтэ бюджедэй үзүүлдэг нүлөөе улам шангадхаа. Предприятинууд болон нэгэдэлнүүдэй ашаг олзын, бусад оршонуудай ашаар экономическа урмашуулгын жаса байгуулгада зуу миллиард үлүүтэй түхэриг зорюулагдаһан байна. Энэ мүнгэ зөөри үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ, тэрэниие техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ хэрэгтэ, шангууд ба урмашуулгын түлбэридэ, ажалшадай ажабайдалай социально-ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулгада хэрэглэгдөө һэн.

Арбадахи табан жэлэй үедэ энэ зорилгодо бүри ехэ мүнгэ зөөри хэрэглэгдэхэ байна. Энэ мүнгэ зөөриие ашаг ехэтэй байхаар хэрэглэхэ, предприяти болон нэгэдэл бүхэндэ үйлэдбэриин ашаг үрэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын, продукциин шанар һайжаруулгын, техническэ дэбжэлтын талаар туйлагдаһан үрэ дүнгүүдһээ тэрэнэй хэмжээнэй сэхэ дулдыдадаг байхаар хараалха зорилго табигдана. Энэ нөөсэ мүнгэн предприятинуудта, нэгэдэлнүүдтэ хараалагдаһан зорилгодоо гаргашалагдадаг, ондоо хэрэглэмжэдэ зорюулагдадаггүй байха гээшэ мүн лэ шухала.

Ажахын ашаг олзын үрэ дүнгүүдэй юрэнхы дээрээ һайжарбашье, гарзатайгаар хүдэлдэг предприятинууд, тэрэшэлэн продукциин гарзатай зарим зүйлнүүд манайда үшөөл олон бии. 1975 ондо промышленностиин талаар предприятинуудай 18 процентнь ашаг олзо абаха түсэбөө дүүргээгүй.

Ажахын ажал ябуулгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ажалай түлбэриин ба шан үгэлгын гуримай үүргэ дээшэлхэ ёһотой. Материальна урмашуулгын түрүү шэнжэтэй тухэл [illegible]

Ажахын тоосоо бэхижүүлхын тулада финансово-кредитнэ гуримай нүлөөе [illegible]

Арадай ажахые түсэбэй ёһоор [illegible]

Ажахыгаа эрхилхэ гурим нарижуулха [illegible]

Гүрэнэй даалгабаринуудай, договороор абаһан [illegible]

Арбадахи табан жэлэй [illegible]

да шэнэ олон юумэнүүдые бии болгоно. Эгээл энэ ушар арад нийтын **социалис мүрысөөндэ**, ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө дэлгэрһэн хүдэлөөндэ илангаяа хабаатай юм. Эдэнэр хадаа ажахын ажал ябуулгын али бүхы асуудалнуудта хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, интеллигенциин нүлөөлдэг ашаг үрэтэй арга методууд болонхой. Промышленностиин, барилгын, транспортын, хүдөө ажахын экономикын бүхы һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд экономикоёо улам саашадань хүгжөөлгын, арад зоной һуудал байдал һайжаруулгын аша туһада үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын, хүдэлмэриин шанар һайжаруулхын түлөө мүрысөө съездын урда тээ үргэнөөр дэлгэрүүлээ һэн.

Табан жэлэй зорилгонуудые шиидхэхын тулада түүхэй эд, материалнуудые, мүн бүридүүлэгдэдэг түгэс хэрэгсэлнүүдые эльгээдэг предприятинуудай коллективүүдэй, бэлэн продукци гаргадаг завод, фабрикануудай коллективүүдтэй эмхидхэһэн мүрысөөнэй бүри үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрхэнь угаа шухала байна. Энэ ушар арадай ажахын түсэбүүдые дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ мүрысөөнэй үргэлжэ дээрээ үзүүлдэг нүлөөе улам шангадхана, үйлэдбэриин бүхы шатанууд дээрэ — түүхэй эдһээ эсэсэй продукци хүрэтэр шанарые дээшэлүүлхэ арга олгоно.

Социалис уялгануудые болон угтамжын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада шухала эрхэ байдал хангаха гэһэн ехэ шухала зорилго бүхэсоюзна социалис мүрысөөн тухай тогтоол соогоо партиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС ба ВЛКСМ-эй ЦК табиһан байна. Энэ тогтоол түсэблэлгын ба хангалгын органуудта, министерствэнүүд ба албан зургаануудта горитой харюусалга даалгана. Тэдэнэр хадаа дээшэлүүлэгдэмэл уялгануудые абаһан ажалша коллективүүдэй үүсхэлдэ дары түргөөр, ушар ёһо мэдэжэ хандаха уялгатай.

Ажалай уласхоорондын хубаарилгада манай арадай ажахые бүри гүнзэгы ехээр оруулха, **гадаадын экономическа харилсаа холбооe** удаан болзорой үндэһэ һууринда улам саашадань оруулха гээшэ арбадахи табан жэлэй онсо түхэл янзань болоно. Ушар нимэһээ гадаадын экономическа холбоо барисаанай ашаг үрые дээшэлүүлгэ мүн лэ манай шухала зорилгонуудай нэгэниинь юм. Энэ зорилгые шиидхэхын тулада бидэ заншалта болоһон эд бараанай ашаар, мүн продукциин шэнэ зүйлнүүдэй ашааршье оронойнгоо гадаадада гаргадаг арга шадалые түсэблэмэл ёһоор үргэдхэхэ хүсэлэнтэйбди. Энээниие бэелүүлхын тулада совет экономико угаа ехэ арга боломжотой, министерствэнүүдшье, албан зургаануудшье энэ харюусалгатай зорилгые шиидхэлгэдэ гүрэн түрын ёһоор хандаха, үйлэдбэриин ургахын тулада гадаадада гаргагдаха продукциин һайн шанартай, гүйсэтэй байхын тулада сагүргэлжэ хэмжээнүүдые абажа байха ёһотой. Гадаадын худалдаа наймаанай арадай ажахын шухала һалбари болоод байхадань, хэдэ хэдэн ушарта гадаадада гаргагдаха продукци бүтээдэг, гадаадын дэлгүүрэй өөрэ янзын эрилтэнүүдые хангадаг тусхай үйлэдбэринүүдые эмхидхэхэ тухай асуудал тобойжо гарана. Энэ хадаа гадаадын худалдаа наймаанай аша туһатай байлгые дээшэлүүлгэдэ, арадай ажахыда бүхыдэнь тэрэнэй туһатай ашаг үрые ехэдхэлгэдэ туһалжа болохо һэн.

Гадаадаһаа эд бараа асаралгын талаар гол шухалань юуб гэхэдэ, тэрэнэй хүгжэлтэ хадаа техническэ дэбжэлтэ түргэдхэлгэдэ эгээл ехээр нүлөөлхэ, элдэб янзын эд бараа хэрэглэдэг совет хүнүүдэй эрилтэнүүдые бүри дүүрэнээр хангалгын аша туһада харюусадаг байха, гүрэнэй түсэб дотор оруулагдаһан экономическа стратегидэ таарадаг байха ёһотой. Энэ хэрэг гансашье түбэй түсэблэлгын ба гадаадын худалдаа наймаанай органуудай бэшэ, мүн бусад бүхы министерствэнүүдэй, албан зургаануудай сагүргэлжын анхаралда байха зэргэтэй. Тэдэнэр гадаадын экономическа асуудалнуудые шиидхэхэдээ, мүн лэ бүхы ажахые ашаг үрэтэй байлгаха хэм хэмжүүрые хүтэлбэри болгохо уялгатай.

Бүхы оронуудтай гадаадын экономическа харилсаа холбоогоо үргэдхэһэн ябадал уласхоорондын ажал хэрэгүүдэй талаар манай партиин ябуулдаг хараа шугамда харюусана.

Социалис оронуудтай байгуулһан харилсаа холбоогоо улам хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ хэрэгтэ бидэ саашадаашье түрүүшын ээлжээнэй анхарал хандуулдаг байхабди. 20 жэлээр хараалагдаһан социалис экономическа харилсаа холбооной үргэн ехэ программа, мүн 1975 оной зун СЭВ-эй сессиин анха түрүүшынхиеэ баталан абаһан олон талын харилсаа холбооной хэмжээ ябуулгануудай зүбшэгдэмэл түсэб хадаа манай харилсаа холбоондо бүри ехэ удха шанартай болоно. Харилсаа холбооной удаан болзорой тусхай зорилгото программануудта үндэһэлэн, арадай ажахын шухалын шухала хэдэ хэдэн асуудалнуудые бүгэдын нэгэдэмэл хүсэлэл оролдолгоор шиидхэхэ шухала. Эдэ программануудые зохёохо хэрэгтэ социалис оронууд бүри һаяын сагта хамжан орохо ёһотой. Промышленностьда хамжан нэгэдэлгэ болон тусхай мэргэжэлдэ оруулгые бүхы хэмжээгээр үргэдхэхэ гээшэ горитой зорилго болоно. Тэрээндэ министерствэнүүдэй, албан зургаануудай эгээл горитой анхаралаа хандуулха байһаниинь шухала.

Аха дүү социалис оронуудтай манай хэдэг худалдаа наймаан онсо түхэл шэнжэтэй, тэрэ хадаа социалис байгуулалтын болон бэе бэетээ харилсалгын үедэ бии болоһон ажахын тогтууритай холбоо барисаае гэршэлэн харуулна. Социалис хани нэгэдэлэй оронуудай политическэ бата нэгэдэлээр, хани барисаагаар батадхагдаһан энэ холбоо барисаан хадаа аха дүү бүхы оронуудтахи арадай ажахые хурдан түргэнөөр, бата найдамтайгаар хүгжөөхын тулада хэрэгтэй түүхэй эд болон материалнуудые, түхеэрэлгэнүүдые, научно-техническэ дүй дүршэлөө абалсажа байха эшэ үндэһэниинь мүн болоно.

Хүгжэжэ байгаа оронуудтай тогтооһон харилсаа холбоомнай ажалай бата бэхи, бэе бэедээ ашатай туһатай хубаарилгын шэнжэтэй байһай гэжэ Советскэ Союз хүсэдэг байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ Азиин, Африкын, Латиин Америкын хэдэн олон оронуудтай удаан болзорой экономическа харилсаа холбоон тухай баталагдаһан договорнууд ба хэлсээнүүд эдэ зорилгонуудта харюусана. Хүгжэжэ байгаа оронуудтай демократическа, үнэн зүб үндэһэ һуури дээрэ баталһан харилсаа холбоогоо бидэ улам үргэдхэхэбди, тэдэнэй экономическа талаараа бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхэдэнь туһалхабди.

Уласхоорондын түгшүүрилэй һулараһан эрхэ байдалда **хүгжэнги капиталис оронуудтай** тогтооһон манай экономическа харилсаанууд шэнэ шэнжэ шанартай боложо байна. Эдэ харилсаанууд Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха Зүблөөнэй Түгэсхэлэй документ соо найруулагдаһан гол ёһонуудай үндэһөөр амжалтатайгаар үргэдхэгдэжэ болохо юм. Манай орон дотор промышленна барилгануудые хэхэ талаар харилсаа холбоон тухай, мүн баруун оронуудта промышленна предприятинуудые барихадань совет организацинуудай хабаадалсаха тухай томо гэгшын хэмжээнэй хэлсээнүүдые баталха гурим саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ байна. Барилга хэһэнэй түлөө продукцяар тоосохо үндэһэ һуури дээрэ, шэнэ предприятинуудай гаргашаа богони болзор соо харюулдаг байһанай үндэһэ һуури дээрэ баталагдадаг хэлсээнүүд, промышленна талаар хамжан нэгэдэлгын элдэб янзын түхэл маягууд, хамтааран хэһэн научна шэнжэлэлгэнүүд ба проектно-конструкторска хүдэлмэринүүд энэ харилсаа холбооной холын хараата түхэл шэнжэнь болоно.

Харилсаа холбоо тогтоохоор үнэн сэдьхэлһээ бэлэн байһан, мүн тэрэниие хүгжөөхын тулада адли тэгшэ эрхэтэй таатай һайн эрхэ байдал хангаха тухай анхарал оролдолго гаргадаг оронуудтай манай худалдаа наймаанай болон экономическа харилсаанай бүри түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байһаниинь эли ааб даа. Имагтал энэ ушарта манай арадай ажахын түсэбүүд соо харуулагдаха ёһотойл үргэн ехэ, бата бэхи экономическа харилсаанууд тогтоогдожо болохо бшуу.

Нүхэдүүд! СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй проект дотор табигдаһан социальна ба экономическа зорилгонууд коммунизм байгуулгын мүнөө үеын шата дээрэ партиин ябуулдаг политикада бүри мүһэн харюусана. Арадай ажабайдалай хэмжээе улам саашадань дэбжээхэ, үйлэдбэриие эршэ хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха гээшэ нэгэн доро удаан болзорой шэнжэтэй зорилгонууд болоно, тэдэнэр арбадахи табан жэлэй һүүлээршье мүн лэ шиидхэгдэжэ байха жэшээтэй. Эдэ зорилгонууд хүгжэлтын болон юрэнхыдөө дэбжэлтын асуудалнуудай табигдадаг мэтэ, обществын үмэнэ ходоодоо табигдадаг байха юм. Арбадахи табан жэл тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэрэнэй онсо илгаань юуб гэхэдэ, эгээл эдэ жэлнүүдтэ нийтын үйлэдбэриин ургалтын эршэ хүсэтэй болон шанарай гол баримтануудые арадайнгаа ажахыда булюу ехээр хэрэглэхэ ябадалда оролгые дүүргэхын тулада бидэ али бүхы юумэ хэхэ уялгатайбди.

хойлхы байдал бүрин үлэнэ. «А» бүлэгэй һалбаринуудай продукци 38—42 процентээр дээшэлхэ байна. Хүндэ промышленностиин үйлэдбэрилдэг гол шухала продукциин ургалта тухай иимэ тоо, баримтанууд харуулагдана:

	Үйлэдбэриин хэмжээн		Арбадахи табан жэлдэ дээшэлүүлэгдэхэнь	
	1975 он	Гол шэглэлэй проектээр 1980 ондо	Бүхыдөө	1975 оной хитой жэшэбэл, процентээр
Электроэнерги—миллиард киловатт-час	1038	1340—1380	302—342	29—33
Нүүрһэн—млн. тонно	701	790— 810	89—109	13—16
Нефть, газай конденсат оруулалсан—млн. тонно	491	620— 640	129—149	26—30
Газ—млрд. кубометр	289	400— 435	111—146	38—50
Булад—млн. тонно	141	160— 170	19— 29	13—20
Хара металлай прокат (бэлэн болоһон)—млн. тонно	98,6	115— 120	16— 21	17—22
Түмэр отолдог станогууд —млн. түхэриг	1492	2245	753	50
мянган хэһэг	232	245	13	6
Кузнечно-прессовэ машинанууд—млн. түхэриг	397	680	283	71
мянган хэһэг	50,5	58	7	15
Минеральна үтэгжүүлгэ условно единицээр—млн. тонно	90	143	53	59
Синтетическэ дабирхай ба пластмассанууд — мянган тонно	2840	5396—5964	2556—3124	90—110
Утаһан ба химическэ утаһан—мянган тонно	955	1450—1500	495—545	52—57
Целлюлозо—мянган тонно	6840	9230	2390	35
Цемент—млн. тонно	121*)	143—146	22,1—25,1	18—21

Промышленностиин һалбари бүхэнэй үмэнэ ехэ зорилгонууд табигданхай. Хараалагдаһан даабаринууд али бүхы хүсэ гаргаха эрилтэтэйшье һаа, бодото дээрээ дүүргэгдэмээр, ажахыгаа шадабаритайгаар хүтэлбэрилөөд байбал, үлүүлэн дүүргэгдэхээр байна.

Материальна үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудай техническэ хэмжээ дээшэлүүлгэ ба шанарай талаар үрэ дүнгүүдыень һайжаруулгада, нэн түрүүн ажалай зэр зэмсэг гаргалгада **машина бүтээлгэ** тон шухала үүргэ дүүргэнэ. Табан жэлэй туршада ажалай зэр зэмсэг гаргалга 1,6 дахинаар дээшэлхэ юм. Тиихэ зуура, атомна, металлургическа, химическэ машина бүтээлгэ, тэрэшэлэн электротехническэ, радиоэлектронно, станок бүтээлгын промышленностиин ба прибор бүтээлгын һалбаринууд бусадһаа түргөөр хүгжөөгдэхэ болоно. Иигэжэ арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ шанарай талаар ехэ дабшалта хэхэ үндэһэ һуури табигдаха болоно.

Техническэ нэгэдэмэл политика машина бүтээлгэдэ хэдэн шухала эрилтэнүүдые табина. Тэдээн тухай хэлэгдэһэншье байна. Тэдэ эрилтэнүүд эгээл шэнэ туйлалта ба ухаалан зохёолгын үндэһэ һуури дээрэ экономическа ехэ ашаг үрэ үгэхэ техникэ түргөөр бүтээхэ хараа шэглэл манай промышленностьда үгэнэ. Бар хүсөөр хэгдэдэг ажал эрид бага болгожо, бүхы һалбаринуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ арга олгомоор техникэ бүтээн гаргаха талаар тусхай даабаринуудые бидэнэр табан жэлэйнгээ түсэб соо хараалха ёһотойбди гэжэ үшөө дахин онсолон тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Транспортда юумэ үргэхэ, ашаа тээхэ ба буулгаха, складуудай хүдэлмэри оньһожоруулха хэрэгсэлнүүдые гаргалга 2 дахин шахуу дээшэлхэ.

Табигдаад байһан зорилгонууд яһала хүндэ, бэрхэшээлтэйшье, теэд бидэнэр тэдэниие дабан гараха аргатайбди. Манай машина бүтээлгэ нилээд шэнэлэгдэһэн станочно парктай гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдэй мэдээнэй ёһоор бүхы паркда арба хүрэтэр жэл соо ашаглагдажа байһан станогуудай удельнэ хэмжээн 57 тухай процент болоно, тиихэдэ кузнечно-прессовэ машинануудай—55 процент. Энэ хадаа промышленна талаар хүгжэнги баруун олохон оронуудайхиһаа нилээд ехэ болоно. Арбадахи табан жэлдэ автомат аргаар шудхалаа хэхэ, кузнечно-прессовэ ба гагнууриин машинануудые, тон нарин аргаар деталь бэлдэхэ лини, түхеэрэлгэнүүдэй комплекснуудые бүтээн гаргалга түргэдхэгдэхэ. Шэнэ, тэрэ тоодо тааралдуулагдаһан (жэшээнь, электро-шлакова шудхалаа, хэбэй шудхалаа, хэбтэ сохилго-гагнуури, металлокерамика болон бусад) онол арга хэрэглэн, деталь бүтээхэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргалга эмхидхэхэ. Тэдэнэй ашаар орёо түхэлтэй детальнууд хэм хэмжүүртээ дүтэрхыгөөр бэлдэгдэхэ, тиигэжэ металл үлүү ехээр гаргашалангүйгөөр деталь бүтээхэ арга олдохо байна.

Томо хэмжээтэй ба олоор продукци гаргадаг үйлэдбэритэй һалбаринуудта элдэб детальнуудые бүтээлгэдэ түргөөр тааруулагдаха автомат лининүүдые бүтээн гаргалга бэелүүлэгдэхэ. Энээнэй ашаар нилээд богони болзорто, яһала бага гаргашатайгаар автомобилиин, тракторнуудай, бусад машина болон түхеэрэлгэнүүдэй шэнэ модель үйлэдбэридэ оруулха арга олдохо.

Манай машина бүтээлгын промышленностиин зарим һалбаринуудай урда табигдажа байһан эгээл шухала зорилгонууд дээрэ богонихоноор тогтохо хэрэгтэй.

Энергетическэ машина бүтээлгын талаар үнгэрһэн табан жэлдэ манай орон дотор атомна электростанцинуудта хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдэй машина бүтээлгэ байгуулгын эхи заха табигдаа. Ойрын жэлнүүдтэ атомна машина бүтээлгэ шууд түргөөр хүгжөөгдэхэ байна. Нэгэ мянган мегаватт хүсэтэй реакторнуудые гаргахатайгаа хамта 1,5 мянган мегаватт хүсэтэй атомна энергоблогуудай комплексно түхеэрэлгэнүүдые зохёолго бэелүүлэгдэхэ. Энергетическэ машина бүтээлгын предприятинууд 500, 800 ба 1000—1200 мегаватт хүсэтэй турбина болон генераторнуудые, хоёр зуун табин мегаватт хүрэтэр хүсэтэй уурал ба газай түхеэрэлгэнүүдые гаргадаг болохо.

Хүдөө ажахын машина бүтээлгэ энэ табан жэлдэ урдынхиһаа 1,5 шахуу дахин ехээр машинануудые гаргаха ябадал хангаха байна. Газар таряаланда хэрэгтэй бүри ехэ хүсэнэй—гурбан зуу ба зуун таби хүсэтэй тракторнуудые бүтээн гаргаха үйлэдбэри үргэдхэгдэхэ. Үнгэрһэн табан жэлдэ бүтээгдэжэ эхилһэн тарла хуряадаг «Колос», «Нева», «Сибиряк» гэжэ самоходно комбайнуудые бүтээн гаргалга нилээд дээшэлхэ. Урдань гаргагдажа байһан машинануудтай жэшэбэл, эдэ комбайнуудай бүтээсэ 1,5 дахин ехэ байха. Машинануудай удаан саг соо найдамтай һайнаар ашаглагдаха, бусад шэнжэ шанарыень дээшэлүүлгэдэ зорюулагдаһан хэмжээнүүд хараалагдана. Хүсэ ехэтэй тракторнуудта шагтагалагдаха зэр зэмсэгүүдые олоор гаргадаг болохо, хлопок, свекло, хартаабха, овощ тариха ба хуряаха хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг зэмсэгүүдые үйлэдбэрилгэ, тэрэшэлэн мал ажалай томодхогдоһон фермэ болон комплекснуудта хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдэй комплектнүүдые гаргалга дээшэлүүлэгдэхэ. Манай хүдөө ажахын машина бүтээлгэ малай тэжээл бэлэдхэлгэ ба тэрэниие буйлуулан бэлдэхэ шэнэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргаха болоно. Энэ ехэ, тон шухала зорилгонуудые шиидхэһэнэй ашаар хамаг тэжээлээ болбосоруулжа, буйлуулжа, малда эдюулхэ арга олдохо байна. Тиигэжэ тэжээлэй ашаг үрэ, хэрэглэмжэ ехээр дээшэлхэ болоно.

Металлургическа промышленностьда хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилгэ үргэдхэгдэхэ. Энэ зорилгоор үнгэрһэн табан жэлэйхиһээ 2,4 дахин ехэ капитальна һомололго хэгдэхэ. Тиигэжэ прокат гаргаха түхеэрэлгэнүүдые, таһалгаряагүйгөөр булад шудхаха хэрэгсэлнүүдые, ажалай бүтээсые хоёр дахинһаа үлүүгээр дээшэлүүлхэ арга олгохо 400 тонно хүрэтэр хэмжээтэй кислородно конверторнүүдые бүтээн гаргалга горитойгоор үргэдхэгдэхэ. Хүндэ машина бүтээлгые хүгжөөлгэ хадаа манай дотоодын хэрэглэмжые хангаха, тэрэшэлэн ондоо оронуудта металлургическа түхеэрэлгэнүүдые үгэхэ талаар уялгануудаа дүүргэхэ арга олгоно. Руда малтан абаха ба шанаржуулха, газар үрэмдэлгын, нефть болон газ дамжуулха түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргаха үйлэдбэри горитойгоор үргэдхэгдэхэ ёһотой.

Промышленностиие түрүү зэргын һайн түхеэрэлгэнүүдээр хангалга, технологическа эгээл шэнэ онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлгэ, тэрэшэлэн продукциин шанарай түлөө хиналта шалгалтын гурим тогтоолго хадаа мүнөө үеын электронно аргаар түргөөр тоо бодолгын техникэ, приборнуудые, радиоэлектронно аппаратурануудые, лазерна ба эгээл шэнэ бусад техникэ бүтээн гаргалга шууд хүгжөөхэ эрилтэ табина. Эдэ бүгэдэ радиоэлектронно промышленностиин, прибор бүтээлгын, тон нарин машина бүтээлгын үмэнэ харюусалга ехэтэй зорилгонуудые табина. Табан жэлэй туршада прибор болон автоматизациин хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые 1,6—1,7 дахинаар ехэ болгохо гэжэ хараалагдана.

Химическэ ба нефтиин машина бүтээлгэдэ химическэ индустриин һалбаринуудта, нефть ба газ абалгада, целлюлозо-саарһанай промышленностьда технологическа ашаглалта ехэтэй шэнэ аргануудые хэрэглэхын тула түрүү зэргын һайн түхеэрэлгэ болон аппаратурануудые бүтээн гаргадаг болохо гэжэ хараалагдана. Гол түрэлэй түхеэрэлгэнүүдые бүтээлгэ 1,5—1,6 дахинаар дээшэлхэ.

Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностьда хэрэгтэй тусгаар шэнэ түхэлэй олон түхеэрэлгэнүүд бүтээн гаргагдаха. Утаһа ээрэхэ ээрсэгтэй машинануудай, челночно бэшэ нэхэлгын станогуудай орондо ажалыень 2—2,5 дахин хүнгэдхэхэ аргатай, ээрсэггүйгөөр утаһа ээрэхэ шэнэ машинанууд, продукци үйлэдбэрилгэдэ хэгдэдэг ажалые 1,5—2 дахин бага болгодог ба станогуудай абяа горитойгоор бага болгодог нэхэлгын челноггүй шэнэ станогууд олоор бүтээн гаргагдаха. Эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудта хэрэглэгдэхэ автомадаар хүдэлдэг комплекснууд бүтээн гаргагдажа эхилхэнь.

Түлишын-энергетическэ комплекс. Советскэ Союз өөрынгөө түлишын-энергетическэ нөөсэ дээрэ экономическа хүгжэлтээ табиһан дэлхэй дээрэ гансахан лэ индустриальна тон томо гүрэн мүн. Энэ хадаа манай экономикын хабтар ехэ арга боломжо. Тэрэнэй тогтууритайгаар үргэн хүгжэхэ тон шухала арга нүхэсэл болоно. Эдэ арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхын тула баялигуудайнгаа нөөсые ашагтай зүбөөр, гамтайгаар хэрэглэдэг болохо шухала. Гол түлэб гидроэнерги, атомна түлишэ, хямда сэнтэй нүүрһэнүүдые хэрэглэһэнэй ашаар манай энергетическэ хүсые саашадань хүгжөөхэ үндэһэ һуури энэ табан жэлдэ табигдажа эхилхэ. Нефть болон газ тухай хэлэбэл, эдэ баялигууд техническэ хэрэглэмжэдэ улам ехээр зорюулагдаха болоно. 67—80 миллион киловатт электрическэ элшэ хүсэ бүхы дээрээ үйлэдбэрилэн гаргаха шэнэ предприятинуудай ашаглалгада оруулагдаха байгаа һаань, тэрэнэй дотор атомна ба гидростанцинуудай хуби юһэдэхи табан жэлдэ байһан хорин хоёр процентһээ дүшэ шахуу процент хүрэтэр дээшэлхэ байна. Ороноо түлишэ болон электрическэ элшэ хүсөөр хангалгада, тусхайлан хэлэбэл, тэрэнэй зүүн зүгэй районуудта нүүрһэнэй хэрэглэмжэ улам ехэ үүргэ дүүргэдэг болохо.

Арбадахи табан жэлдэ Экибастузай ба Канско-Ачинскын уурхайн нүүрһэн электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэдэ бүри ехээр хэрэглэгдэдэг болохо. Ураал болон Волго шадарай районуудай тепловой томо электростанцинууд мазут хэрэглэхээ болижо, нүүрһээр хүдэлдэг болохо. Энээнэй тулада нүүрһэнэй промышленностиие саашадань хүгжөөхөөр хараалагдана. Илангаяа Экибастузай, Канско-Ачинскын, Кузнецкэ, Урда Яхадай бассейнүүдтэ нүүрһэ нэмэл аргаар малтан абалга дээшэлүүлэгдэхэ байна. Оронойнгоо ашаглагдажа байһан нүүрһэнэй бассейнүүдтэ оньһожоруулга ба автоматизаци комплексноор хэрэглэлгын үндэһэ һуури дээрэ предприятинуудые техническэ талаар зэбсэгжүүлгэ үргэлжэлүүлэгдэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэхэ, ажалай эрхэ байдал һайжаруулагдаха. Орон доторнай малтагдадаг бүхы нүүрһэнэй 60 процентнь гаргаша багатай нээмэл аргаар абтадаг болохо. Үнгэрһэн юһэдэхи табан жэлэйхитэй сасуулбал, газ абалга нэгэ хахад дахин тухай дээшэлхэ, тэрэниие технологическа хэрэглэмжэдэ гаргашалга — хоёр шахуу дахинаар, нефть илгаха үйлэдбэри 25—30 процентээр үргэдхэгдэхэ.

Газ абадаг гол газарнуудай хэрэглэмжын түбүүдһээ тон холо байһан ба газ дамжуулдаг замуудта байгаалиин эрхэ байдалай айхабтар бэрхэшээлтэй байһан ушарһаа үбэлэй үедэ газар доро нөөсэ газ хадагалха ехэ хэмжээнэй складуудые бариха тон шухала. Энээндэ нилээд бага гаргаша хэгдэхэ, ехэ хэмжээнэй металл арьбалха арга олгохо ба энергетикын, химиин, ажаһуудалай эрилтэ хангадаг предприятинуудые газаар таһалгаряагүй хангаха арга олгохо болохо. Ушар иимэһээ Москва болон Ленинградай районуудта, Украинада, совет Прибалтикын республиканuудта ба Закавказида газар доро газ хадагалха шэнэ түхеэрэлгэнүүдые үргэдхэхэ ба бариха хүдэлмэри түсэбүүд дотор хараалагдаха ёһотой.

Советскэ Союзай европейскэ хубиин ба Ураалай түлишын энергетическэ балансын асуудалнуудые ашаг үрэтэйгөөр шиидхэлгэ тон шухала болоо. Шууд түргөөр хүгжэжэ байһан энэ туйлай ехэ районой эрилтые түлишэ болон электрын элшэ хүсөөр хангахын тула нийтэ дээрээ 13—15 миллион киловатт хүсэтэй атомна электростанцинуудые барилга программа эндэ бэелүүлхэ, тиихэ зуураа Сибирь болон Казахстанай нүүрһөөр баян уурхайнуудай бааза дээрэ хүсэ ехэтэй теплоэлектростанцинуудай барилга түргэдхэхэ хэрэгтэй. Тиигэжэ эдэ станцинуудта үйлэдбэрилэгдэһэн электрын элшэ хүсые оронойнгоо европейскэ хубиин нэгэдхэгдэмэл энергосистемэдэ дамжуулха болонобди.

Түлишын-энергетическэ балансын бүридэлые шэнэдхэн һайжаруулха ба бүхы түрэлэй түлишэ болон элшэ хүсэ үлэмжэ һайнаар ашаглаха талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэ хадаа 1980 он болотор 150-һаа дээшэ миллион тонно условно түлишэ арьбалха арга олгохо. Эдэ хэмжээнүүдэй ашаар электрын элшэ хүсөөр оронойнгоо эрилтэ хангадажа, арадаймнай ажахын бүхы һалбаринуудые тогтууритай һайнаар хүгжөөхэ арга нүхэсэл олдохо байна.

Экономикоёо шууд түргөөр хүгжөөжэ, ашаг үрыень дээшэлүүлгэ хадаа арадай ажахые шухала хэрэгсэлнүүдээр хангадаг **хара, үнгэтэ металлургиин, химиин** һалбаринуудай ехэ эрилтэнүүдые табина гээшэ. Шэнэ табан жэлэй түсэбөөр эдэ һалбаринуудай урда тон ехэ зорилгонууд табигдаха.

Хара металлургида эгээл ехэ арьбалалтатай металл продукци үйлэдбэрилгэ 1,5—2 дахин ургаха, шанар һайнтай булад хайлуулга ехэ болохо. Булад хайлуулдаг үйлэдбэриин түрүү арга—кислородно-конверторно ба электро-хайлуулгын 5 мянган кубометр хэмжээтэй доменно пеэшэнгүүдые барижа, 400 тонно хүрэтэр багтаамжатай ехэ конвертор нүүдые, автомат аргаар хүдэлгэгдэдэг бүтээсэ ехэтэй прокатна стануud болон хүсэ ехэтэй бусад томо агрегадуудые тодхолгоор тус һалбариие техническэ талаар зэбсэгжүүлхэ хэрэг бэелүүлэгдэхэ. Доменно үйлэдбэридэ оруулангүйгөөр түмэрые бүридүүлхэ онол арга хэрэглэн, булад хайлуулха абаха Оскольскиин электрометаллургическа комбинат ашаглалгада үгтэхэ.

Үнгэтэ металлургида алюмини, зэд, никель, титан болон бусад шухала түрэлэй продукци үйлэдбэрилгые саашадань дээшэлүүлхээр хараалагдана. Энэ һалбариин түүхэй эдэй баазын гээгдэлые усадхаха зорилгоор горитой мүнгэ зөөри һомолсгдохо. Тиихэтэй хамта үйлэдбэриин дотоодын арга боломжонууд, илангаяа түүхэй эд соо байһан үйлэдбэридэ хэрэгтэй хамаг компонентнүүдыень гүйсэдөөр илган абажа, тэрэниие комплексноор болбосоруулха арга сүм хэрэглэгдэхэ.

Химическэ промышленностиин үмэнэ харюусалга ехэтэй зорилгонууд табигдана. 1980 ондо минеральна үтэгжүүлгын үйлэдбэрилгын хэмжээн зуун дүшэн гурба миллион тонно до хүргэгдэхэ. Энэ хадаа 1975 онойхиһоо 1,6 дахин ехэ болоно. Эрхим һайн полимерно хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ хоёрһоо дээшэ дахин ургаха. Синтетическэ каучук ба утаһануудые үйлэдбэрилгэ шууд түргөөр хүгжөөгдэхэ. Химиин иимэ ехэ хүгжэлтэ һалбари дотор бии байһан тэнсүүри алдаха ябадалые усадхаха, хүсэ ехэтэй агрегадуудые, технологическа шэнэ онол аргануудые хэрэглэн, предприятинуудай техническэ зэбсэгжэлгэ бэелүүлхэ эрилтэ табина.

Ой модоной, модо болбосоруулгын ба целлюлозно-саарһанай промышленностьда ямар гол зорилго табигданаб гэхэдэ, модо бэлэдхэхэ хүдэлмэриин оньһожоруулгын хэмжээ дээшэлүүлхэ ба бэлэдхэгдэһэн модые һайнаар хэрэглэдэг болохо. Арадай ажахын түсэб соо хэрэгтэй шухала хэмжээ ябуулганууд хараалагдаха. 1980 ондо модо шэрэлгын хэмжээнэй ойродоо 2 процентээр дээшэлүүлэгдэхэдэ, модоной зомгооһоор ба модоной утаһатайгаар хэгдэһэн хабтагайнуудые үйлэдбэрилгэ 60—85 процентээр, целлюлозо — 35 процентээр, мебель — 40—50 процентээр ехэ болохо. Хэбламэлдэ хэрэглэгдэхэ саарһанай үйлэдбэри саашадань хүгжөөгдэжэ, шанарынь һайжаруулхаар хараалагдана.

Барилгын материалнуудай ба барилгын конструкцинуудай промышленностьда нэн түрүүн деталь болон узелнуудые заводто бүтээн гаргаха үйлэдбэри үргэдхэгдэхэ. Тиигэжэ байрануудай, бусад барилгын хабсаралгые комплексноор оньһожоруулан, таһалгаряагүй ябуулгада барилгые эрид шууд оруулха шухала.

Арбадахи табан жэлэй ажахын ажал ябуулгануудай хэмжээнүүд, промышленностьда, илангаяа металлурги болон хими мэтын һалбаринуудта хэрэглэгдэжэ байһан мүнөө үеын технологическа ябуулгануудай онсо илгаанууд **ойро тойронхи байгаалияа аршалан хамгаалха талаар** тусхай хэмжээ ябуулгануудые абахые баадхана. Промышленностиин олон хи һалбаринуудта энэ зорилгоор ехэхэн хэмжээнэй мүнгэ зөөри һомолсгдоно. Хорото зүйлнүүдэй агаарта хаягдаха ябадалтай тэмсэл хэхэ шэнэ онол арга ба хэрэгсэлнүүд ехэ дото дээрээ хэрэглэгдэхэ, уһа сөөрэмэй ба ой модоной баялигуудые ашагтай зүбөөр хэрэглэхэ ба аршалан хамгаалха

(Үргэлжэлэлынь 5-дахи нюурта).

*) колхоз хоорондын организацинуудай предприятинуудай үйлэдбэригүйгөөр.

III. Ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр материальна үйлэдбэри хүгжөөхэ

Табан жэлэй социально-экономическа зорилгонуудай таа[illegible] гол шэглэлнүүдэй проект соо материальна үйлэд[illegible]

дэнь ехэдхэхэ хэмжээнэй талаар арбадахи табан жэл түрүүшын алишье табан жэлые холо ахина.

Табан жэлэй туршада промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 35—39 процентээр дээшэлхэ. Илангаяа эрдэм, техникын дэбжэлтые түргэдхэхэ хэрэгтэ хүндэ индустриин тодор

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ХЭҺЭН ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭЛ

(Эхининь 2, 3, 4-дэхи нюурнуудта).

...лаар хэмжээнүүд хараалагдаха. Жэшээнь, үйлдэбэриин ...хэмжээнэй горитойгоор дээшэлжэ байбашье, химическэ про...мышленностиин үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн үһа гол мүрэн ...руу табиха ба агаарые элдэб хорото зүйлөөр бузарлаха яба...дал эрид шууд үсөөрүүлэгдэхэ, 1980 ондо үйлэдбэриин хэ...рэглэжэдэ сэбэр үһа гаргашалга 1975 оной хэмжээндэ үлэ...хэ. Байгаалиин айхабтар үнэтэй баялиг болохо үһые ашаг...тай зүбөөр хэрэглэхэ — экономическа тон шухала удха ша...нартай зорилго мүн. Манай орон үһанай баялигаар тон ехэ, ...гэбэшье энэ баялигнай газар дайдадамнай тон тааруу бэшээр ...таарhлагданхай. Үһанай хэрэглэмжэ айхабтар түргөөр ур...гана. Районуудай хоорондо үһа хубаарилха талаар проект...нүүдые бэелүүлгэдэ гансахан ехэ хэмжээнэй капитальна һо...молонго хэрэгтэй байхаһаа гадна, мүн ехэ саг хэрэгтэй. Тиимэ...һээ үһа гамтайгаар гаргашалха талаар хэмжээ ябуулгануудта ...ехэ анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Газарай үһалууридa ...манай плангаа ехээр хэрэглэгдэдэгшье һаа, хүдөө ажахыда ...манай ехэхэн нөөсэ бии гээшэ. Энэ арга боломжые заатагүй ...ашаглаха шухала. Хойто зүгэй ба Сибириин гол мүрэнүүдэй ...манай зарим хубиие Волго руу, Казахстан ба Дунда Азиин ...газар дайда тээшэ урадхуулха гэхэ мэтэ холын хараата ехэ ...хэмжээнэй шиидхэхэ талаар эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэри арба...дахи табан жэлдэ бидэнэр бэелүүлжэ эхилхэ ёһотойбди.

Промышленностиин «А» бүлэгэй һалбаринуудай ургал...тые ахижа ябахаар гол шэглэлнүүдэй проект дотор хараа...лагдаһан дабшасанууд хүдөө ажахые үндэһөөрнь шэнэдхэн ...хубилгаха, тэрэниие индустриальна үндэһэ һууритай болгохо ...талаар, хүн зоной хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые саа...шадань хүгжөөхэ талаар партиин табиһан зорилгонуудтай ...нягта холбоотой.

Хүдөө ажахы. Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл ...дэ хүдөө ажахыда онсо ехэ анхарал хандуулагдаа. КПСС-эй Центральна Комитедэй мартын (1965 оной) Пленумэй ...тодорхойлһон партиин аграрна политикые удаа удаа...гүй, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ хэрэг шэнэ табан жэлдэ ...манай бүхы хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдэй нэгэ...ниинь мүн болоно. Энэ съезд дээрэ Леонид Ильич Брежне...вэй хэһэн элидхэл соо манай аграрна политикын гол зорил...го тодоор харуулагданхай. Тэрэнь юун болоноб гэхэдэ, хү...дөө ажахые ашаг үрэ ехэтэй, бүтээсэ ехэтэй һалбари бол...гохо, хүдөө ажахын продукцяар ороноо хангаха хэрэгые ...улам ехэ найдамжатай лаб болгохо, тус продукциин шана...рые һайжаруулха, арадай ажахын энэ тон шухала һалба...риин хүгжэлтэ сагай уларилһаа улам бүри багаар дулды...даг байхаар болгохо, тиигээд хото хүдөө хоёрой ажаһууда...лай эрхэ байдалые саашадань адлирхуу дүтэ болгохо за...ахар нилээд урагшаа дабшаха хэрэгтэй болоно.

1976—1980 онуудта хүдөө ажахын продукци үйлэдбэ...рилгые жэл бүри дунда жэшээгээр эды хэмжээгээр ехэ ...болохо гэжэ хараалагдана:

	1976—1980 онуудай үйлэдбэрилгын жэл бүриин дундуур хэмжээн	Арбадахи табан жэлэй үйлэдбэрилгын жэл бүриин дундуур ургалта: бүхы дээрээ	процентээр
Хүдөө ажахын продукцита дээрээ — миллиард түхэригөөр	104—106	13—15	14—17
Гол шухала зүйлэй продуктнууд:			
Ороохо тариан — миллион тонноор	215—220	33,5—38,5	18—21
Наран сэсэг — миллион тонноор	7,6	1,6	27
Саахарай свекло (фабрикада ороһон) — миллион тонноор	95—98	19—22	25—29
Арилгагдаагүй хлопок — миллион тонноор	8,5	0,8	11
Мяхан (годод мяханай түүхэйр) — миллион тонноор	15,0—15,6	0,9—1,5	7—11
Һүн — миллион тонноор	94—96	6,5—8,5	7—10
Үндэгэн — миллиард ширхэг	58—61	6,5—9,5	13—18

Арбадахи табан жэлдэ хүдөө ажахы хүгжөөлгэдэ 171,7 миллиард түхэриг гэхэ гү, али капитальна хүдэлмэридэ ...һомологдоһон бүхы мүнгэнэй дүрбэнэй нэгэ хубиһаа ехэ... һомологдохо байна. Тэрээнһээ гадна, хүдөөдэ оньһон ...шэнэ үтэгжүүлгэ болон бусад материально-техническэ хэ...рэгсэл баялигуудые үйлэдбэрилжэ үгэдэг промышленностиин ...һалбаринуудта нилээд ехэ мүнгэ зөөри үгтэхэ байна.

Колхозууд болон совхозууд ехэ олон шэнэ техникэ, ...ачаа шэрэхэ машина хэрэгсэлнүүдые абаха.

	Бүтээжэ үгтэхэ юумэнэй хэмжээн: 1971—1975 онуудта	1976—1980 онуудта	Арбадахи табан жэл соо бүтээжэ үгтэхэ юумэнэй ургалта (процентээр)
Хүдөө ажахын машинанууд — миллиард түхэригөөр	15,8	23	46
Тэрэ тоодо мал ажалда ба тэжээл үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэхэ машинанууд — миллиард түхэригөөр	6,7	10,3	54
Тариа хуряадаг комбайнууд — мянган хэһэг	449	538	20
Тракторнууд — мянган хэһэг	1700	1900	12
Миллион мориной хүсөөр	119,5	158,7	33
Ачаанай болон тусхай зорилгын автомобильнууд — мянган хэһэг	1102	1350	23

Манай промышленность бүри түргэнөөр хүдэлмэрилдэг, ...ехэ хүсэтэй тракторнуудые олоор гаргадаг боложо, тэ...рэниие хэрэгтэй бүхы хүдөө ажахын зэмсэгүүдээр хангаха ...ёһотой. Тэрээнэй ашаар хүдөө ажахыдахи ажал элшэ хү...сэ хангалга, нэгэ хүдэлмэрилэгшэдэ абажа тоолобол, 1975 ондо арбан долоон мориной хүсэтэй байһанаа 1980 ондо хорин найман мориной хүсэтэй болотор ехэ болгогдо...хо. Тиигэжэ таряанай ажахые ба свекло тарилгые үргэлжэ ...механизациин оньһожоруулжа дүүргэхэдээ дүтэ шахуу болохо, ...ехэ хүдөө ажахын ургамалнуудые тариха ба хурлаха хү...дэлмэриие, тэрэшэлэн мал ажалай ба тэжээл бэлэдхэлгын ...хүдэлмэриие оньһожоруулгын хэмжээе нилээд ехэ болгохо ...боломжо олдохо байна.

Малай тэжээл нилээд ехээр бэлэдхэдэг болохын тула ...ехэ юумэн хэгдэхэ байна. 1975 ондо дүшэн табан миллион ...тонно холимол тэжээл гаргагдаһан байгаа һаа, 1980 ондо ...миллион тонно хүрэтэр гаргадаг болохоор хараалаг...дана. Тэжээл ехээр бэлэдхэхын тулада шанаржуулан һай...жаруулагдаһан газарые үргэн ехээр ашаглаха, белок тэжээ...лэй баян ургамалнуудай тарилгые үргэдхэхэ гэжэ хараа...лагдана. Тиихэтэй хамта юрын сабшалангай ургасые дээшэ...лүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулжа, тиимэ ехэ бэшэшэг ...зардал гаргажа хэжэ, ургасыень хоёр дахин гү, али бүри гурба да...хин дээшэлүүлжэ болохо байна. Мал ажалые хүгжөөхэ ...хүдэлмэриин үшөө нэгэ шухала шэглэл хадаа, тэрэниие ...оньһон техникын аргаар эрхилдэг болохо, шэнээр ба...ригдаха предприятинууд дээрэл, мүн мүнөө бии байһан фер...мэнүүдые шэнэдхэн байгуулжа, промышленна онол арга хэ...рэглэлэй ашаар малай продукци үйлэдбэрилдэг болохо ...гээшэ мүн.

Эдеэ хоолой эгээн шухала продуктнуудые тусхайлан хэлэ...хэдэ, мяха ба һү хэрэглэлгэ манай орон дотор саашадаашье ...ургажа байха. Парти энэ табан жэлдэ, мүн саашадаашье иимэ ...зорилго табина. Энээниие амжалтатайгаар шиидхэхын тула ...һаа мал ажалай ашаг шэмые түбхын түрүүндэ дээшэ...лүүлхэ шухала. Тиимэһээ түсэбтэ табан жэлэй турша соо ...малай тоо толгойн ба тэжээлэй нөөсын тэгшэ тааруу бай...далые, тэрэшэлэн сагай уларилай муу байгаа һаань, шухала ...нөөсэ тэжээлтэй байхаар бодомжолон, колхоз, совхоз бүхэ...ндэ, район, область болон республика бүхэнэй жэлэй ба та...бан жэлэй түсэбүүд табигдаха ёһотой. Энэмнай шухалын ...шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

Газарые шанаржуулан һайжаруулга хадаа хүдөө ажахын ...үйлэдбэриие дэбжээхэ ба аша үрэ ехэтэй болгохо угаа ехэ ...арга боломжонуудые олгоно. Үндэр ехэ, тогтууритай һайн ...ургаса үгэдэг шанаржуулан һайжаруулагдаһан газар дээрэ ...ороохо таряа, саахарай свекло, соя, жэмэс болон газар та...рилгын бусад продуктнуудые үйлэдбэрилгэ 1980 он хү...рэтэр нилээд ехэ болгогдохо байна. Газарые шанаржуулан ...һайжаруулалгада хэгдэдэг гаргашануудай аша үрые дээ...шэлүүлхэнь тон шухала. Үһалагдадаг газар дээрэһээ абтадаг ороохо таряанай ургаса дунда жэшээгээр мүнөө минил гектар бүриин 25 центнер болоно, энэнь үһалагдадаг газар таряалангаi үгэжэ болохо ургасаһаа холо бага байна. Газар шанаржуулан һайжаруулха хүдэлмэриие бүри һайн шанартайгаар, хамтадхан тааруулжа хэһэнэй ашаар, мүн тэрэшэлэн ороохо таряанай болон бусад ургамалнуудай тусхайта һайн сортнуудые бии болгоһоной ашаар үһалагдадаг газарай ургаса горитойхоноор ехэ болгогдожо болохо гээшэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хими хэрэглэһэнэй ашаар ургасые ехээр дээшэлүүлжэ болохо ааб даа. Шэнэ табан жэл соо хүдөө ажахыда 467 миллион тонно, 1971—1975 онуудтахида орходоо нэгэ хахад дахин ехэ минеральна үтэгжүүлгэ үгтэхэ байна. Ургамалнуудые хамгаалдаг эмэй зүйлнүүдые бэлдэлгэ ехэ болгогдохо.

Тиимэ болохолоороо, арбадахи табан жэлдэ хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ нилээд ехэ һомололго хэгдэхэ байна.

Табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэй ашаар хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые жэл бүри дунда зэргээр 14—17 процентээр ехэ болгохоор хараалагдана. Жэл бүри дунда жэшээгээр абтаха ургаса таряан 18—21 процентээр ехэ боложо, 1976—1980 онуудта жэл бүри 215—220 миллион тонно болохо ёһотой. Тухайлагдаһан энэ хараа түсэбнай эгээл бага зэргын даалгабари гэжэ тоологдохо ёһотой, юундэб гэхэдэ, зохид һайн сагай уларилай тогтоод байбал, һомологдожо байгаа материально-техническэ зөөри хэрэгсэлнүүд бүри ехэ амжалтануудые туйлаха арга олгоно.

Хүдөө ажахын бүхы зүйлэй ургамалнуудай ургасые, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй ашаар продукци үйлэдбэрилгэ нэн түрүүн ургаха ёһотой болоно гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үнгэрһэн табан жэл соо гол шухала ороохо таряанай ба бусад хэдэн ургамалнуудай ургасын дээшэлээд байхадань, хартаабхын ба наран сэсэгэй ургаса бодото дээрээ ехэ болоогүй, харин тиихэдэ саахарай свеклын, гэршүүхын ургаса доошоошье ороһон байна. Сагай уларилай муу байһаниинь үзэгдөө ааб даа. Зүгөөр бүхы юумэн сагай уларилһаа болоо гэжэ хэлэхэ аргагүй. Газар таряалангай шанарые дээшэлүүлхэ талаар бидэнэй урда ехэ зорилгонууд табигдаад байна, тэдэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ эрдэм наука шухала үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй, тэрэ хадаа хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса ехэтэй, үйлэдбэриие аша үрэ ехэтэй болгохо эрилтые хангаха шэнэ сортнуудые болон холимог сортнуудые бии болгожо, колхозууд болон совхозуудта үгэхэ ёһотой. Энэ талаар научна эмхи зургаануудай, хүдөө ажахын органуудай эрхилдэг ажал ябуулгань манай арга боломжонуудта харюусанагүй гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй.

Арбадахи табан жэлэй туршада колхозууд болон совхозуудта техникые бүри һайнаар ашагладаг болохын, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые гээхэ, гутааха ябадал усадхахын, инженерно-техническэ ба агрохимическэ хангалгын шанарые дээшэлүүлхэ талаар ехэ ехэ хэмжээнүүд хаа хаанагүй бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

Хүдөө ажахын урда табигдаад байһан шухала зорилго хадаа продукциин шанарые һайжаруулха хэрэг болоно. Тогтоогдоһон эрилтэһээ муу шанартай ехэ хэмжээнэй ороохо таряан гүрэнэй нөөсэдэ үшөөл ородог байһаар. Һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэ хэдэн районуудта свеклын саахар үгэдэг шанарынь доошоо ороо. Союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, СССР-эй Хүдөө ажахын министерство, СССР-эй Бэлэдхэлэй министерство энэ талаар ашаг үрэ һайтай хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ гэжэ табан жэлэй түсэбэй проект соо хараалха зэргэтэй.

Ажахынууд хоорондын хамжалга ба агропромышленна нэгэдхэлгэ бэелүүлһэнэй ашаар хүдөө ажахын үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлтэй болгохо ба хамтадхаха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаха байна. Энэ хадаа манай хүдөө ажахые хүгжөөхэ гол шухала зам мүн гэжэ Леонид Ильич Брежнев зааһан байна. Тусхай мэргэжэлтэй болоһон ажахынуудта экономикын бүхы аша үрэ, тэрэ тоодо ажалай бүтээсэ, нилээд ехэ байдаг. Энэ талаар бидэнэр ехэ хүдэлмэри хэхэ ушартай болонобди, тиихэдэ хүдөө ажахын продукци худалдажа абаха хэмжээе зүбөөр хубаарилан тогтооход гурим тус хэрэгые амжалтатайгаар бэелүүлхэдэ ехэхэн туһа нэмэри болохо байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие промышленностиин арга ёһоор эрхилдэг болоод байхада, түрүү техникэ болон онол аргые ашаглан хэрэглэхын тула тон зохид һайн эрхэ байдал бии болохоһоо гадна, мүн хүдөө тосхониие социалис ёһоор саашадань шэнэдхэн байгуулха хэрэгтэ ехэ удха шанартай байна.

Хүнгэн ба эдеэ хоолой, амтата эдеэнэй промышленностиин хүгжэлтэ хүдөө ажахытай нягта холбоотой байна, тэдэнэй продукци арбадахи табан жэлдэ 26—28 процентээр ургаха болоно. Арадай хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг һалбаринуудта бүхыдөө продукци үйлэдбэрилгэ 30—32 процентээр ехэ болохо гээшэ.

Тус тус һалбариин үйлэдбэри эды зэргээр ургаха болоно:

	Үйлэдбэриин хэмжээн: 1975 он	1980 он гол шэглэлнүүдэй проектын ёһоор	Арбадахи табан жэл соо бүхы дээрээ ургалта	Ургалта 1975 онтой сасуулхада проц.
Хүнгэн промышленностиин продукци — миллиард түхэригөөр	79	99—101	20—22	26—28
Соёл культурын-ажаһуудалай хэрэгсэлэй, ажахын хэрэгсэлэй эд бараан — миллиард түхэригөөр	22	35	13	57
Эдеэ хоолой промышленностиин продукци — миллиард түхэригөөр	46	58—59	12—13	26—28
Мяханай ба һүнэй промышленностиин продукци — миллиард түхэригөөр	39	47—48	8—9	20—22
Эдеэ хоолой загаһанай товарна продукци (загаһанай консервэ оруулалсан) — миллиард түхэригөөр	3,8	5,0—5,1	1,15—1,23	30—32

Юһэдэхи табан жэлдэ хүнгэн промышленностиие ба үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг бусад һалбаринуудые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэхэн хэмжээнэй капитальна барилгын һомололго хэгдэһэн байна. Тэрээнэй ашаар һаяхан хада үшөө хомор байһан олон зүйлэй эд бараан мүнөө наймаанда хүсэд хүрэхөөр бии болоод байна. Эд бараанай шанарые һайжаруулха талаар зарим тэды амжалта туйлагдаа. Тиигэбэшье совет хүнүүдэй һуудал байдалай һайжарха тудам арад зондо хэрэгтэй эд бараа минил ехээр үйлэдбэрилдэг болохо бэшэ, харин хүн зоной улам дээшээ боложо байһан эрилтэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хангажа шадаха эрхим шанартай эд бараа үйлэдбэрилхэ гэһэн эрилтэ манай промышленностьда улам бүри шангаар табигдажа байна. Һайн шанартай, зохид һайн, шэнэ зүйлэй эд бараа үгэхэ гэһэн эрилтые ямар нэгэн үсөөн бүлэг хүнүүд бэшэ, харин бодото дээрээ бүхы хүн зон табижа байна. Зүгөөр юһэдэхи табан жэлдэ хүнгэн промышленность, арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээлгын хэрэгые гол түлэб эрхилжэ байдаг промышленностиин бусад һалбаринууд тэдэндэ табигдажа байһан дээдэ зэргын эрилтэнүүдые үшөө хангажа шадабагүй гэжэ бидэнэр мэдэрхэ ёһотойбди. Шэнэ табан жэлдэ энэ талаар горитойхон хубилалта хэхын тула хүнгэн промышленностиин предприятинуудые түүхэй эдээр, материалнуудаар, зэмсэг түхеэрэлгээр хангадаг холбоото һалбаринуудта ехэхэн хүсэл оролдолго гаргаха шухала болоод байна. Арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэдэ хабаададаггүй арадай ажахын нэгэшье һалбари гэжэ бодото дээрээ үгы байна. Тиимэһээ, жэшээнь, химиин промышленность эрхим шанартай будагуудые ба элдэб янзын полимер материалнуудые, хэмэл ба синтетическэ утаһануудые үйлэдбэрилхэ тухай асуудалнуудые табан жэлэй түсэб соо ёһотой һайнаар, тодорхойгоор түсэблэн хараалха, продукциие бүри нилээд ехээр, тэрээнһээ гадна эрхим шанартайгаар үйлэдбэрилхэ арга боломжо олгомоор мүнөө сагай машинануудые бүри ехээр бүтээжэ үгэхэ ёһотой машина бүтээгшэдэй үмэнэ хэдэн тодорхой зорилгонуудые табиха хэрэгтэй болоод байна.

Хүн зондо хэрэгтэй продукци үйлэдбэрилгые ехэ болгохо талаар эдеэ хоолой промышленностьда бии байһан нэгэ арга зам гэхэдэ, техникын хэрэгсэлдэ хүдөө ажахын үнэтэ түүхэй эд зөөри гаргашалха ябадалые хорооход арга зам мүн болоно. 1975 ондо промышленностиин буйлуулжа гаргаһан бүхы ургамалай тоһоной 42 процентнь техникын хэрэгсэлнүүдтэ үгтэһэн байна. Мылэ, шэрэ, лааг мэтын зүйлнүүдые, юумэ угаадаг зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэдээ синтетическэ зүйлнүүдые хэрэглэдэг болоо һаа, техникэдэ хэрэгтэй бүд нэхэхэдээ хлопогой ба улһанай орондо синтетическэ утаһануудые хэрэглэдэг болоо һаа, хүн зоной хэрэглэмжэдэ орохо хүдөө ажахын продуктнуудай ба түүхэй эдүүдэй нилээд ехэ нөөсэ баялигууд бии боложо үгэхэ пэн.

Үнгэрһэн табан жэлдэ партиин XXIV съездын заабаринуудай ёһоор, орон соомнай арад зониие хангалгын һалбаринуудые, тусхайлхада, худалдаа наймаанай зургаануудые үргэдхэхын тула бага бэшэ юумэн хэгдэһэн байна. Городууд болон хүдөө тосхонуудта олон шэнэ магазинууд бии болоо, наймаанай шанар һайжараа. Зүгөөр худалдаа наймаан хүн зоной улам ехэ боложо байһан эрилтэнүүдые хүсэдөөр хангана гэжэ хэлэжэ шадахагүй байнабди. Тэрээндэ ехэ олон зүб зэмэлэлтэ хэгдэнэ. Шэнэ табан жэлдэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд бии байһан дутагдалнуудые зайсуулхын, хүн зониие хангаха хэрэгые горитойгоор һайжаруулхын, промышленность болон хүдөө ажахытай худалдаа наймаанай холбоо барисаае бэхижүүлхын тула ехэ хүсэл оролдолго гаргаха ёһотой. Тиихэдэ арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг предприятинууд болон үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд өөһэдөө хүн зоной болон худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хэрэглэмжэ хэрэгсэлнүүдые бүри һайнаар шэнжэлхэ ёһотой. Тиихын туладань тусхайта магазинуудые нээхэ эрхэ тэдэндэ олгогдоһон байна, тиимэһээ ажал хэрэгэй аша туһада тэдэнэр энэ эрхээ үргэнөөр ашаглаха уялгатай.

Манай хүдэлмэриин энэ тон шухала һалбарида анхаралаа ехээр хандуулха шухала гэжэ съезд дээрэ хэгдэһэн тоосоото элидхэл соо тэмдэглэгдэһэн байна. Арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг промышленностиин һалбаринуудай хүдэлмэридэ, хүн зониие хангалгын хэрэгтэ хабаатай бүхы хүнүүд энэ заабариһаа шухала согсололто хэхэ байһаниинь дамжаггүй. Арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые ехэ болгохо ба хүн зониие хангалгын хэрэгые үргэдхэхэ талаар ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүд мүн лэ тон ехэ юумэ хэжэ шадаха байна. Тэдэнэй үүсхэлһээ, тэдэндэ олгогдоһон эрхые тэдэнэй хэр зэргээр ашаглаһанһаа боложо худалдаа наймаанда, ниитын эдеэ хоолдо, мүн хүн зониие хангалгын бусад һалбаринуудта хэрэг байдал нилээд дулдыдаха гээшэ.

Зам харилсаан ба хэлхээ холбоон. Бүхы янзын зам харилсаагаар ашаа шэрэлгые арбадахи табан жэлдэ 30 процентээр, хүн зониие шэрэлгые 23 процентээр ехэ болгохо гэжэ хараалагдана. Эдэ даалгабаринуудые тогтооходоо ниитын үйлэдбэриин талаар хараалагдаһан ургалта, оронөй газар нютагуудта үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хубаарилгада болохо хубилалтанууд, ашаа шэрэлгые бүри ехээр хамжажа эрхилхэ, улам зүб һайнаар эмхидхэхэ ябадал хараада абтаһан байна.

Түмэр зам дээрэ ашаа түргэнөөр ябуулха ба шэрэхэ арга боломжые үргэдхэхын тула, ехэ арьбалалта үгэдэг, контейнерээр ашаа шэрэхэ аргые хүгжөөхын тула, замай техникэ зэбсэгжэлгые дээшэлүүлхын тула ехэхэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ байна. Гурба мянган километр тухай утатай шэнэ түмэр харгынуудые ашаглалгада оруулхаар хараалагдана. Байгал-Амарай түмэр харгын барилга дээрэ хүдэлмэриин ехэ түсэб дүүргэжэ, эдэ жэлнүүдтэ тус замай зарим хубиие ашаглалгада оруулха гэжэ хараалагдаад байна. Энэ барилгые бидэнэр онсо ехэ удха шанартай дээрэ тоолонобди, яахадааб гэхэдэ, БАМ хадаа манай Алас-Дурна зүгэй районуудай экономикын хүгжэлтын хүсэтэ ехэ арга нүхэсэл болохо ёһотой юм.

Автомобильна транспорт шэнэ түхэлэй хэдэн зуун мянган ашаанай машинануудые КамАЗ-һаа, ЗИЛ-һээ, БЕЛАЗ-һаа абаха байна. Табан жэлэй туршада хатуу хушалтатай 62—65 мянган километр автомобильна харгынуудые бариха ба шэнэдхэн заһаха гэжэ хараалагдана.

Агаарай зам дээрэ шэнэ түхэлэй зохид һайн мүнөөнэй самоледуудаар хүн зониие зөөдэг авиалиниинүүдые хангаха ехэ түсэб бэелүүлэгдэхэ байна. Ашаа шэрэлгэ нилээд ехэ болохо байна.

Далайн зам харилсаанай материально-техническэ үндэһэ һууриие хүгжөөхэ зорилгоор портнуудай ажахы үргэн ехэ болгогдохо, ашаа тээхэ бүхэли түхеэрэлгэнүүд баригдаха байна. Ехэ ашаа шэрэдэг, мүн тусхай ашаа зөөдэг суднанууд флодто нэмэжэ үгтэхэ байна.

Гол мүрэнэй флодой ашаа шэрэлгэнь ехэ болохо, техникээр хангалгань дээшээ болохо, тус флодто ехэ ашаа тээгээд түлхюулжэ ябадаг составууд ба гол мүрэн, далай дээрэшье тамардаг суднанууд үгтэхэ байна.

Соргоор дамжуулан ашаа шэрэхэ зам харилсаан түргэн хурданаар хүгжэхэ байна.

Бүхы янзын **хэлхээ холбоон** хүгжөөгдэхэ. Городууд хоорондын телефонно утаһануудай утаниинь 1,6 дахин ехэ болгогдохо, городууд болон хүдөө тосхонуудта табигдаһан телефонуудай тоо 1,4 дахин олон болгогдохо байна. Нилээд ехэ шэнэ газар дайда дээрэ телевизионно дамжуулгануудые лаб һайнаар абажа харадаг болгогдохо байна.

Промышленностиин бүхы һалбаринуудай, хүдөө ажахын ба зам харилсаанай урда табигдаһан зорилгонуудые бүтээхэ хэрэг **капитальна барилгын** эмхидхэлгэһээ нилээд ехээр дулдыдаха байна. Арбадахи табан жэлдэ капитальна барилгада хэгдэхэ һомололгонууд зургаан зуун гушан миллиард түхэриг хэмжээтэйгээр хараалагдаба, 1971—1975 онуудта дүшэн хоёр процентээр ургаһан байбал, минил 25 процентээр ургаха гэжэ хараалагдаба. Тиимэ тула капитальна барилгада һомологдоһон мүнгые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ асуудалнууд түрүү зэргэдэ табигдаад байна. Шэнэ табан жэлэй түсэбые зохёоходоо СССР-эй Госстрой, министерствэнүүд болон зургаанууд хадаа капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэнэй ургалтаһаа бүри ехээр үйлэдбэриин гол фонднуудые энэ табан жэл соо ашаглалгада оруулха гэжэ хараалха ёһотой. Үнгэрһэн табан жэлэй эсэстэ дүүргэгдээгүй барилгын хэмжээн капитальна барилгада һомологдоһон гүрэнэй мүнгэ зөөриин жэлэй хэмжээнһээнь далан зургаан процентнь боложо байгаа һаа, 1980 ондо тэрэниие жаран табан процент хүрэтэрнь доошонь оруулха гэжэ хараалагдана. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, барилгые түргэнөөр бүтээдэг болоһоной ба капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөриие дүүргэгдэхэ ёһотой барилгануудта ашагладаг болоһоной ашаар 13 миллиард түхэриг шахуу хэмжээтэй гол фонднуудые нэмээжэ ашаглалгада абаха байнабди.

Шэнэ табан жэлдэ хэгдэхэ капитальна барилгын хүдэлмэриин хэмжээн хадаа манай мүнгэн сантай ба материальна нөөсэ баялигуудтай тон наринаар зохёон тааруулжа тогтоогдохо ёһотой.

Центральна Комитедэй һайшаан абаһан гол шэглэлнүүдэй проект иимэ хараа шугам тодорхойлонхой. Тиимэһээ министерствэнүүд болон зургаанууд хадаа капитальна барилгада нэмэлтэ мүнгэ һомололго абаха гэжэ оролдохо бэшэ, харин түсэбөөр хараалагдаһан капитальна хүдэлмэриие дүүргэхэ ба үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые түсэбтэй зохилдуулан ашаглалгада саг соонь оруулха гэжэ оролдохо зорилготой байна.

Барилгын үные доошолуулха хэрэгтэ эгээл ехэ анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Арбадахи табан жэл соо энэ үнэ 3—5 процентээр бага болгогдохо ёһотой. Бусад хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэтэй хамта иигэжэ барилгын үные доошолуулбал, продукциин ургалтада хүрэдэг капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэнэй хубиие 5 процентһээ бага бэшээр хороохо, тиигэжэ промышленностьда арбан хоёр миллиард шахуу түхэриг мүнгэ шэнээр арьбалха арга олгохо байна.

Мүнөө сагай ехэ дэлисэ далайсатай барилга түсэблэхэдөө, нэгэ жэлээр хизаарлажа болохогүй гэһэн асуудал съезд дээрэ зарим нүхэдэй хэлэһэн үгэнүүд дотор зүбөөр табигдана. Арбадахи табан жэлэй түсэбые жэлнүүдтэ хубаарилан хараалхадаа, жэл жэлэй бэшэ, харин 2—3 жэлнүүдтэ хубаажа зарим тэды тододхогдоһон табан жэлэй түсэбые манай барилгын программануудай үндэһэ һуури болгохо арга боломжо хангаха байха.

Иимэ гуримаар түсэблэлгын арга боломжые урда тээншье шэнжэлдэг байгаабди, гэхэ зуура олон гоото түсэбтэ барилгануудай удаадахи жэлдэ ходо дамжан ородог дээрэһээнь, тиимэ юумэ хэжэ шадагдадаггүй байгаа. Госплан, Госстрой, Госснаб ба захил хэдэг министерствэнүүд капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ һомололгын иимэ түсэбые барилгын министерствэнүүдтэй хамта бэлдэхэ ёһотой, тэрээн доторнь барилга ба тэдэниие ашаглалгада оруулалгын хэрэг шухала бүхы материальна хэрэгсэлнүүдээр хангагдаһан байха зэргэтэй. Түсэб гээшэ бодото дээрээ дүүргэгдэхээр байха ёһотой.

Ерэхэ жэлнүүдтэ бидэнэр мүнөө хүдэлжэ байһан предприятинуудые шэнэ техникээр зэбсэглэхэ ба шэнэдхэн һайжаруулха хэрэгые бүри ехэ зориг шиидхэбэритэйгээр эрхилхэ ёһотой байнабди, тиигэжэ бага гаргаша хэжэ, продукци ехээр абаха аргатай болохо байнабди. Гол шэглэлнүүдэй проект соо иимэ хараа шугам хараалагдаһан байна.

Барилгын томо томо түхеэрэлгэнүүдые, зүйлнүүдые болон заводто бэлэдхэһэн холбоо зүйлнүүдые үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулһан аргаар хабсаргажа, гэр байшангуудые ба барилгануудые бодхоохо таһалгаряагүй ажал хүдэлмэриин арга онол барилга дээрэ улам бүри ехээр хэрэглэдэг болохо байнабди. Бүрин хабсаргагдажа бодхоогдодог барилгын хубиие арбадахи табан жэлэй дүүрэтэр дүшэн табан процент хүрэтэр ехэ болгохоор хараалагдана. Бэлэн болоһон хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ горитойгоор үргэдхэхэ талаар барилгын материалнуудай промышленностьда ехэхэн даалгабаринуудые тогтоохо гэжэ табан жэлэй түсэб соо хараалагдаха.

Манай барилгын предприятинууд барилгын индустриин мэргэжэһэн томонууд организацинууд боложо гол түлэб тогтон бэхижээд байна. Тиимэһээ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар барилга-хабсаргалгын хүдэлмэриин хэмжээе бүхыдэнь ехэ болгохо ябадал арадай ажахын түсэб соо хараалха арга бии юм.

Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые зүбөөр хубаарилга. Арбадахи табан жэлдэ СССР-эй ажахын нэгэн бүхэли хэмжээн дотор манай ороной союзна республикануудай болон районуудай хоорондохи экономическа холбоо барисаан нилээд бэхижэхэ, ажалые нютаг нютагуудаарнь зүбөөр хубаарилһанай аша үрэ дээшэлхэ, ниитэ гүрэнэй зорилгонуудые бэелүүлгэдэ республика бүхэн, район бүхэн хубитаяа бүри ехээр оруулха байна. Партиин ленинскэ национальна политикын ёһоор, бүхы союзна болон автономито республикануудаймнай экономическа районуудай, автономито областьнууд болон национальна округуудаймнай экономиконь нилээд ехээр хүгжэхэ юм.

Манай түсэбтэ социалис экономикын нэгэн бүхэли байһанай үндэһөөр республиканудаймнай зүгһөө гаргагдаха үргэн ехэ үүсхэл оролдолгын ашаар арбадахи табан жэлдэ республиканудаймнай хүгжэлтын хэмжээн саашадаашье тэгшэдхэгдэхэ байна.

Мүнөө бүхы союзна республиканудаймнай ехээр хүгжөөгдэһэн промышленностьтай, оньһожоруулагдаһан томо хүдөө ажахытай болоод байна. Аха дүү ёһоной эбдэршэгүй бата хани барисаата эдэ республикануднай материальна үйлэдбэрилгын, эрдэм наукын болоод соёл болбосоролой бүхы һалбаринуудай талаар саашадаашье улам ехээр хүгжэхэ али бүхы арга боломжотой юм.

Союзна республикануудай ажахын хүгжэлтын тодорхой асуудалнууд 1976—1980 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй проект соо хүсэд дүүрэнээр найруулагдан хэблэгдээ, мүн союзна республикануудай компартинуудай съезднүүд дээрэ һайса зүбшэн харагдаа. Тиимэ ушарһаа эдэ баримтануудые би дабтажа хэлэхэгүйб.

Зүүн районууднай, илангаа Сибирь, бүлюу түргэноөр хүгжөөгдэхэ байна. Тэндэхи промышленностиин үйлэдбэри 1,5 дахин ехэ болгогдохо гэжэ хараалагданхай. Сибириин ба Алас-Дурнын районуудта элшэ хүсэ ехээр хэрэглэдэг үйлэдбэри, түлишын промышленность, хүдөө ажахы түргэнөөр хүгжөөгдэхэ, энээнтэй нэгэн хамта гэр байра, коммунальна ажахынууд, культурно-ажахын эмхи зургаанууд, городой транспорт мэтын олон янзын социальна бүхы зүйлнүүд хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна. Хүдэлмэри ехэтэй үйлэдбэринүүдые нөөсэ баялигаар үлүү һайн районуудта хүгжөөхэ гэжэ түсэблэн хараалагдана. СССР-эй Европодохи хубиин, мүн Үраалай промышленностиин эгээл түрүүч мүнөөнэй предприятинуудые техническэ талаарнь бүри һайнаар хангажа, һэльбэн шэнэдхэхэ аргаар хүгжөөгдэхэ юм.

Оронойимнай тус тус районуудай онсо шэнжэнь арадай ажахын томо томо программа бэелүүлгэһээ, нютагуудтахи үйлэдбэриин ехэ ехэ барилгануудһаа улам бүри дулдыдан тодорхойлогдодог болохо юм. РСФСР-эй хара хүрьһэгүй нютагуудай хүдөө ажахы, Курска магнитна аномалиин индустриально-хүдөө ажахыта нютагууд, Баруун Сибириин нютагуудтахи олон зүйлэй барилганууд, Ангар-Енисейн олон янзын барилганууд, Таджигай урдуурхи барилганууд гэхэ мэтые хүгжөөжэ эхилһэн программануудые нэрлэн дурдахада болоно. Тэндэнь бии байгаа нефть, газай баян уурхайнуудые ашаглан, Тимано-Печорын олон һалбарита шэнэ ехэ промышленностиин барилга бүтээгдэжэ эхилхэ юм. Мүнөө бодхоогдожо байгаа Байгал-Амарай барилгада дүтэрхы хэдэ хэдэн томо барилганууд, тэрэ тоодо промышленностиин хэдэ хэдэн һалбаринуудые хангамаар минерально-түүхэй эд абаха газартай Чульман-Алданай тон ехэ барилга саашадаа хэгдэхэ юм. Олон зүйлэй иимэ томо барилгануудые хэхын тула министерствэнүүдэй, хангалгын зургаанудай, түсэблэлгэ, барилга эрхилдэг эмхи зургаанудай, хангагша-заводуудай хүдэлмэриие наринаар тааралдуулан ябуулха ёһотой. Съездэдэ Центральна Комитедэй элидхэлһэн тоосоото элидхэл соо энээн тушаа анхарал табигдаһан байна. Томо ехэ программануудые, олон зүйлэй барилгануудые бэелүүлгын хүдэлмэри тааралдуулан эрхилхэ тушаа зохихо зэргын эмхидхэлэй хэмжээ ябуулгануудые эгээн ойрын сагта зохёохо болонобди.

Нютагуудтахи үйлэдбэриин томо томо элдэб барилгануудые бодхоходо, нютагуудай советскэ органуудай, республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй зохёохы эдэбхитэй үүргэ бэелүүлхэнь тон шухала. Үйлэдбэриин предприятинуудай барилгын хойноһоо, мүн гэр байра, коммунальна болон соёл культурын газарнуудай, һургуули, больницануудай барилгын хойноһоо бодото һайн хинамжа табиха, эдэ зүйлнүүдэй саг соогоо, нэгэн доро ашаглалгада үгэхэ, үргэнөөр хэрэглэгдэдэг мэргэжэл олоһон һайн кадрнуудые бэлэдхэхэ ябадал советскэ органуудай ажал хүдэлмэриһөө нилээд дулдыдаха байна.

Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые оронойнгоо үргэн уужам газар дайдада зүбөөр хубаарилан хүгжөөхэ гээшэ ехэшье, харюусалгатайшье зорилго мүн. Энэ зорилго бэелүүлхэ хэрэг бүхы ажахыгаа улам ашагтай һайнаар эрхилхэдэмнай туһалха байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: съездын делегадууд заседаниин үедэ. ТАСС-ай фотохроника.

(Түгэсхэлынь 6 дахи нюурта).

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ХЭҺЭН ЭЛИДХЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭЛ

(Эхиниинь 2—5-дахи нюурнуудта).

Нүхэдүүд!

Советскэ Союзай экономическа хүгжэлтынь табан жэлэй түсэбүүдээр тодорхойлогдон эрхилэгдэдэг болоһоор табин жэл хүрэхэгүйхэн саг үнгэржэ байна. Табан жэлнүүднай хэдэн үеын совет хүнүүдтэ коммунис ёһоор хүмүүжэлгын гайхамшаг һайн һургаал боложо үгөө. Табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө үргэн ниитэ социалис мүрысөөнэй дэлгэрхэдэ, хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай, интеллигенциин тон ехэ зохёохы арга боломжонуудынь урган бадарна. Партиингаа хараа түсэбүүдые мүнөө үеын бодото байдал дээрэ бэелүүлжэ шадаха байһанаа тэдэ хүнүүднай бүхы дэлхэйн зондо харуулаа.

Арбадахи табан жэлые бидэ ашаг ехэтэй, шанар һайнтай болгохо табан жэл гэжэ нэрлэнэбди. Совет экономикомнай иимэ ехэ шатада дэбжэн гараа гэбэл, хүнүүдэйнгээ эрилтые һайн шанартай хэрэглэмжын зүйлнүүдээр хангаха, үйлэдбэридөө тон шэнэ техникэ ба технологи хэрэглэхэ ябадал улам бүри урган хүгжэлгымнай эрхэ нүхэсэл боложо байна.

Бүхы хүдэлмэриингөө шанар һайжаруулхадамнай ниитын баялиг бодомжотой һайнаар, гамтай наринаар ашаглагдаха байна. Коммунистнууд хадаа хүнүүдэй эрилтые зорюута хизаарлаха гэһэн аскетизмын үзэл баримталдаггүй юм. Харин энээнһээ тад ондоогоор. хүнэй бүхы бэлиг шадабарине, зохёохы хүсые хүсэд дүүрэнээр, өөһэдынь дураар бадаруулан хүгжөөлгэ хадаа коммунис обществын удха шэнжэнь байхаһаа гадна, мүн материальна байдал улам һайжаруулха гэһэн удхатай. Теэд материальна баялигые, хүнэй ажал хүдэлмэрине, хүсэ шадалые гам хайрагүйгөөр, хии талаар гаргашалха, үрихэ ябадал социалис ёһоной ажабайдалда огто таарахагүй юм. Тиимэ ушарнууд капитализмын эрхэ байдалда үзэгдэдэг.

Ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, шанар һайжаруулха зорилго гансал техническэ, экономическа зорилго бэшэ юм. Энэ хадаа мүн тэрэшэлэн совет обществын саашадаашье хүгжэхэдэ бэелүүлэгдэхэ социальна, үзэл сурталай зорилго болоно. Нүгөө талаһаа, тус зорилго шиидхэхэдэ ниитын социалис харилсаае, ажаһуудалай коммунис гуримые улам бэхижүүлхэдэ туһалха байна.

Шэнэ табан жэлдэ хараалагдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэдэ шухала хэрэгтэй бүхы юумэн манда бии — экономикын, наукын, техникын, соёл культурынгаа талаар тон хүсэтэйбди, алдарта манай ленинскэ партиин хүтэлбэрилдэг совет арадай зохёохы эршэ хүсэниинь ехэ. Табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэг манһаа өөһэдһөөмнай, бүхы совет хүнүүдһээ болохо байна.

Совет арад болбол партидаа гүн ехээр этигэн найдана, партиин хараалжа байгаа зорилгонууд заатагүй бэелүүлэгдэхэ гэжэ этигэн найдана. Юундэб гэбэл, орон доторнай дэлгэрһэн ажалай болон политическэ эдэбхи үүсхэл, партиин XXV съездые угтажа, совет арадай туйлаһан шэнэ ехэ амжалта, туйлалтанууд энээниие дахин баталан харуулаа.

Хамтын хэрэгэй түлөө харюусалга ехэтэй байхаар партиин хүмүүжүүлһэн ажалшадаймнай зохёохы үүсхэл оролдолгын улам бадаран хүгжэжэ байһаниинь, эсэстэ шэнэ табан жэлдэ, коммунизмын түлөө тэмсэлдэ туйлагдаха манай бүхы амжалта илалтануудай шиидхэхы шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Арбадахи табан жэлэй түсэбүүдые бүхы ажалшад, коммунизм байгуулдаг бүхы хүнүүд манай экономико улам хүгжөөхэ, совет хүнүүдэй ажабайдал улам һайжаруулха ябадалда зорюулагдаһан ажал ябуулгынгаа бодото программа болгохо байна.

Совет табан жэлнүүд хадаа түүхэдэ анха түрүүн тогтоогдоһон ажалшадай гүрэнэй социальна, экономическа талаар тон түргэнөөр һалбаран хүгжэжэ байһанай эли тодо һүлдэ тэмдэг, энэ гүрэнэй амгалан байдалда дуратай байһанай һүлдэ тэмдэг мүн гэжэ бүхы дэлхэйн зон тоолодог байха юм. Хани барисаата социалис гүрэнүүдэй бии болоһон сагһаа хойшо «табан жэл» гэһэн ойлгомжо тэрэшэлэн шэнэ, интернациональна удхатай болонхой: энэ бодомжо хадаа шэнэ байдал зохёон байгуулхадаа, дэлхэйн социалис оронуудай ажахые байгуулан бэхижүүлхэдээ аха дүү оронууд нэгэн адли зорилготой гэһэн удхатай болонхой.

XXV съезд хадаа коммунис партиин дотоодын болон гадаадын политикын бүрин нэгэдэлтэй байһые гэршэлнэ. Энэ нэгэдэлынь таһаршагүй нягта юм, ушарынь гэхэдэ, партиин дотоодыншье, гадаадыншье политикынь коммунис общество байгуулха эгээн нангин, энхэргэн һайхан уг зорилгодо хандуулан зорюулагдана. Энээнэй тула бүхы гол хүсэмнай, мүнгэ зөөримнай амгалан байгуулалтын зорилгодо, арад зоной ажана байдал һайжаруулгын хэрэгтэ шэглүүлэн зорюулагдана. Энээнэй тула бидэ уласхоорондын арга боломжонуудаа хэрэглэнэбди, амгалан байдал бэхижүүлхые, бүхы арадуудта аюулгүй байдал хангахые оролдонобди.

Бидэнэй аюулгүй байдалнай, совет арадай амгалан ажалынь бата найдамтай, хамгаалагдаһан байха ёһотой ааб даа, юундэб гэбэл, ондо ондоо ниитын гурим байгууламжатай гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай үндэһэ һууринь бологшо амгалан ёһоор зэргэ оршолгын гол ёһые хазагайруулдаг, түгшүүрил һуларуулгада харша байдаг хүсэнүүд дэлхэй дээрэ бии. Тиимэһээ бидэнэр совет арадаймнай омогорхол бологшо алдар солото Зэбсэгтэ хүсэнүүдэйнгээ тухай анхарал оролдолго урдынхидаал адляар гаргадаг байхабди. Зэбсэгтэ хүсэнүүднай революциин, социализмын хэрэгые, арадуудай хоорондохи эб найрамдалай хэрэгые хамгаална. Иимэ агуу ехэ арюун нангин, энхэргэн һайхан уг зорилгонуудтай арми гэжэ түүхэдэшье байгаагүй. Тиимэһээ манай Советскэ Арми, Далайн-Сэрэгэй Флот, хилын харуулай сэрэгүүд иимэ ехэ нэрэтэй солотой, бүхы арад түмэндөө иимэ ехэ хүндэтэй болонхой.

Шэнжэ шанараараа, шэглэл зорилгоороо шэнэ табан жэл хадаа эб найрамдалай табан жэл, уласхоорондын түгшүүрил саашадань һуларуулгын табан жэл мүн. Совет арадай амгалан байгуулалта бэелүүлхэ гэжэ тон ехээр хүсэдэг байһые, коммунис партиин, Совет гүрэнэй амгалан байгуулалтын политикые шэнэ табан жэл бүхы хүн түрэлтэндэ баһа дахин гэршэлэн харуулна.

Нүхэдүүд! Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай революционно-демократическа хүсэнүүдэй түлөөлэгшэд манай съездэ байлсана. Съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэдэ түлөөлэгшэд ажахын болон соёл культурын хүгжэлтын талаар бидэнэй туйлаһан амжалтые, арадуудай хоорондохи амгалан байдал бэхижүүлхын түлөө, дэлхэйн социалис гурим байгуулалта хүгжөөхын түлөө, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй, мүн национальна-сүлөөрэлгын хүдэлөө хүгжөөхын түлөө тэмсэлдээ КПСС-эй, Совет гүрэнэй тон ехэ хүсэ оролдолго гаргадагые үндэрөөр сэгнаа.

Манай экономическа амжалтанууд дэлхэйн социализмын хэрэгтэ, ниитын хүгжэлтын хэрэгтэ зорюулагданхай. Манай парти, бүхы совет арад арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбүүдые бэелүүлхэ зуураа, эб найрамдалай, национальна эрхэ сүлөөгэй, социализмын түлөө тэмсэдэг хубисхалша, түрүү һанаатай бүхы хүнүүдтэй хамта урдынхидаал адляар гар гараа барилсалдан, суг тэмсэхэ байна гэжэ хилын саанахи хэнишье империализмын урдаһаа эсэргүүсэн хамта тэмсэдэг нүхэдөө найдуулха хүсэлэнтэйбди.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежнев съезддэ элидхэһэн тоосоото элидхэл соогоо дэлхэйн оронуудай хүгжэлтын түрүү хараа шэглэлые гүнзэгыгөөр тодорхойлон харуулаа, тиин энэ хараа шэглэл бүри ехээр хүгжэхэ, энэнь эб найрамдал, демократиин, социализмын аша туһада сүм зохилдон ябаха байна гэжэ батаар найдан, энэ зуун жэлэйнгээ һүүлшын хорин табан жэлдэ алхан оробобди. Манай ленинскэ парти, бүхы совет арад аяар жараад шахуу жэл соо ехэ орон дотороо шэнэ байдал зохёон тогтоохын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхынгээ хажуугаар, мүн дэлхэйн түлөө бүхы ябасада айхабтар хүсэтэй, аша үрэ ехэтэй [illegible] үзүүлжэ байһандаа сэдьхэлээ ханан үнэхөөрөө баясана.

Манай орон дотор коммунис общество байгуулха [illegible] дабшахымнай тулада шэнэ табан жэлэй зорилгонууд [illegible] данхай. Эдэ жэлнүүдтэ партиин, бүхы совет арадай [illegible] байгуулхы ажал ябуулгань XXV съездын табиһан һүр [illegible] халанта ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаха юм. Коммунистнуудай ленинскэ агууехэ партиимнай бодолой илан мандахын түлөө баатарлиг хүдэлмэришэн анги, алдарта колхозно таряашад, арадай интеллигенци арбадахи табан жэлдэ шэнэ ехэ түүхэтэ амжалтануудые [illegible] лаха гэжэ манай съездын хүдэлмэриин ябаса гүн [illegible] найдуулна.

(Нүхэр А. Н. Косыгинай элидхэл ехэ анхаралтай шагнагдаһан, оло дахин удаан альга ташалгануудаар [illegible] тагдаһан байна).

ИМПЕРИАЛИЗМЫН, ХАРХИС ЭТЭГЭЭДҮҮДЭЙ ҺАБАРТА ОРООД, ТАМАЛАГДАЖА БАЙГШАДТА ЭРХЭ СҮЛӨӨ!

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXV СЪЕЗДЫН

МЭДҮҮЛГЭ

Совет коммунистнуудай, бүхы совет арадай дура зориг элирхэйлэн мэдүүлжэ, коммунистнуудтай, империализм болон хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэдэг бүхы тэмсэлшэдтэй, нэн түрүүн фашис хэһээлтэ мүрдэлгэһөө хохидогшодтой, концлагерьнуудта, түрмэ шоронгуудта зобожо байһан, хэрзэгы шэрүүнээр хэһээгдэжэ байһан хүнүүдтэй аха дүү ёһоор, эбдэршэгүй батаар һаналаа нэгэдэһэн тухайгаа КПСС-эй XXV съезд урма баяртайгаар тунхаглан мэдүүлнэ. Тэдэнэй хубида тудаһан тэсэшэгүй хэрзэгы муухай зоболон хэһээлтэ — энэ хадаа ажалшадай аша туһын түлөө, эб найрамдалай болон демократиин, национальна талаараа бэеэ даанхай байдалай болон социализмын арюун хэрэгэй илан мандахын түлөө һайн һайхан тэмсэлдэ баатарлигаар хабаадалсаһанайнь түлөө хэгдэһэн ангиин талаар үһөөгөө абалга мүн болоно..

Дэлхэйн олониитын эгээл үргэн ехэ бүлэгүүдэй зэбүүрхэн буруушаажа байбашье, Чилиин фашис хунта эрхын бүхы гурим ёһонуудые хазагайруулжа, Чилиин арадай элигэ ехэ хүбүүн, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша, Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Луис Корваланиие хаалтада барижа, хашажа байһаар.

«Луис Корваланда эрхэ сүлөө! Манай нүхэдүүдтэ — Чилиин Компартиин хүтэлбэриин гэшүүд Х. Кадемартори, Х. Монтес гэгшэдтэ, социалис партиин хүтэлбэрилэгшэд Э. Понсе, К. Лорке гэгшэдтэ, Арадай нэгэдэлэй бусад ажал ябуулагшадта, фашис засагай һабарта ороод, тамалагдажа байһан хэдэн мянгаад хүнүүдтэ — коммунистнуудта, социалистнуудта, бүхы патриодууд болон демократуудта эрхэ сүлөө!» гэһэн эрилтэ съезд эрид шангаар табина.

Уругвайн засагаархид түрүү үзэлтэй хүсэнүүдые хэһээдэг мүрдэлгэсэ дахинаа шэнээр һүжэрөөбэ. Уругвайн Компартиин ЦК-гай секретарьнар Х. Перестэ, Х. Л. Массередэ эрхэ сүлөө. Уругвайн бүхы коммунистнуудта, Уругвайн үргэн фронтын президент Л. Сереньи болон бусад демократуудта эрхэ сүлөө — гэһэн эрилтэ табинабди.

Парагвайн Компартиин түрүүлэгшэ Антонио Майдана түрмын камера соо 18 жэлдэ зобожо, тулижа байна. Бүхы орон доторнь сэрэгэй хэрзэгы шэрүүн засаг галзууран аашалжа байһаар. Антонио Майданада эрхэ сүлөө! Парагвайн Компартиин ЦК-гай секретарь М. А. Солерто, Парагвайн бусад хэдэн зуугаад патриодуудта эрхэ сүлөө!

Гватемалада һүүлшын жэлнүүдэй турша соо хэрзэгы шэрүүн хэһээлтэ мүрдэлгэһөө хохидожо, Гватемалын Ажалай партиин Генеральна секретарьнууд Б. Альварадо Монсон, У. Альварадо Арельяно гэгшэд хойно хойноһоо унаһан байна. Бразилида түрмэнүүд соо зобожо байһан Компартиин ажал ябуулагшад, буруушаан тэмсэдэг демократууд һураггүйгөөр үгы болодог байха юм. Аргентинын Компарти, мүн түрүү үзэлтэй бусад организацинууд хархис этэгээдүүдэй зүгһөө саг үргэлжэ мүрдэлгэдэ орожо байдаг. Гантида мүрдэлгэ болюулагдаагүй.

Съезд хадаа эдэ бүхы мүрдэлгэнүүдтэ эсэргүүсэн эрид шууд буруушаажа байһанаа мэдүүлнэ, эдэ мүрдэлгэнүүдтэ эсэс табиха гэһэн эрилтэ хэнэ!

Африкын национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшад — Гвинейн ба Ногоон Хушуун гэжэ аралнуудай африкан бэеэ дааһан байдалай партиин Генеральна секретарь Амилкар Кабрал болон Мозамбигай сүлөөрэлгын фронтын президент Эдуардо Мондлане гэгшэд империалис тагнуулшадай һабарһаа унаа һэн.

ЮАР-ай, Намибиин ба Зимбабвиин арадуудые расистнуудай эзэрхэн зонхилжо байһан ябадал хүн түрэлтэнэй дура һэшхэлдэ зүрюу хэрэг болоно. Түрмын ноёд һайдай хэрзэгы шэрүүнээр хандаһанһаа боложо, гайхамшаг гуманист, расизм болон социальна талаараа тэгшэ бэшэ байдалда эсэргүүсэн тэмсэдэг эгэршэгүй тэмсэлшэ— Брам Фишер наһа бараһан байна. Африка түби дээрэхи эгээл үнинэй Компартиин—Урда Африкын Коммунис партиин арестовалагдаһан бусад ажал ябуулагшад айхабтар хүшэр хүндэ эрхэ байдалда байна. Расистнууд болон тэдэнэй туһамаршадта хараал шэнгэг! Африкын урда зүгтэ дэлгэрһэн национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ хабаададаг бүхы хүнүүдтэ эрхэ сүлөө!

Индонезидэ хэдэн мянгаад коммунистнууд хюдагдааһан. Түрмэ түшэнүүдтэ, концлагерьнуудта мүнөөшье хүрэтэр политическэ хэрэгээр хаагдаһан хэдэн арбаад мянган хүнүүд зобожо, тулижа байһаар. Индонезиин коммунистнуудта, бүхы патриодуудта эрхэ сүлөө!

Израилиин эзэмдэһэн Палестинын газар дээрэ хэгдэдэг эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта эсэргүүсэн тэмсэдэг, бэеэ даанхай, өөһэдын гүрэнтэй болохо гэһэн өөһэдынгөө арадай арюун нангин эрхын түлөө тэмсэдэг тэмсэлшэдые арестовалдаг, түрмэ түшэнүүдтэ хаажа, хашажа байдаг.

Политическэ хэрэгүүдээр түрмэдэ хаагдаһан хэдэн зуугаад хүнүүдтэ — коммунистнуудта, социалистнууд болон бусад демократуудта хуулита эрхэ сүлөө олгохоёо Испанида урдынхидаал мэтэ арсана. Испаниин арадай үнэн зүб хэрэгэй түлөө тэмсэдэг бүхы хүнүүдые съезд дэмжэнэ.

Эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалай түлөө хэлбэришэгүй тэмсэлшэд, ажалша хүнүүдэй аша туһын түлөө, хүн түрэлтэнэй һайн һайхан ерээдүйн түлөө эгээл үнэн сэдьхэлһээ тэмсэдэг тэмсэлшэдые — коммунистнуудые мүрдэхэ, доромжолон хашаха ябадалые съезд эрид шууд буруушаана.

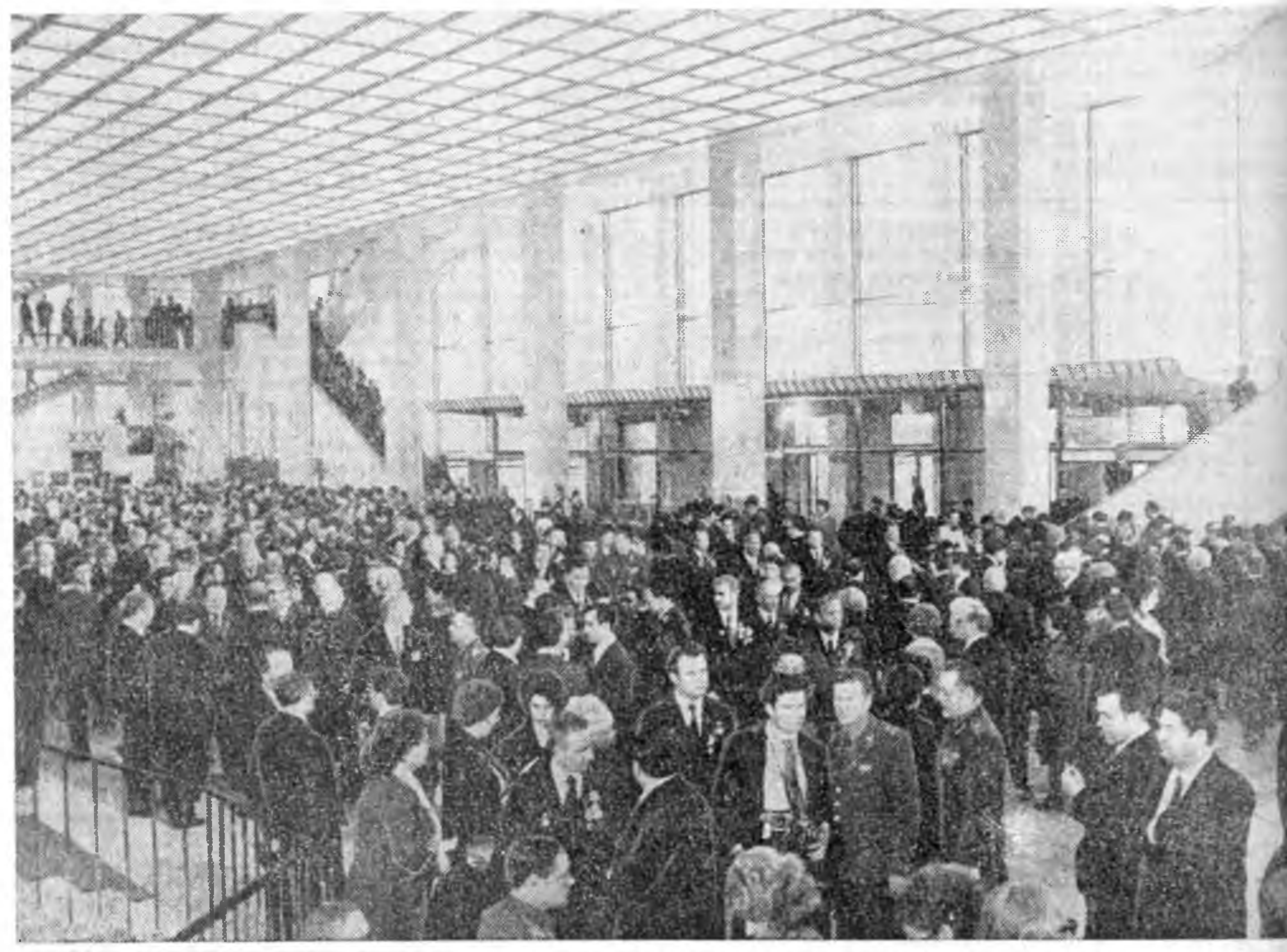
Съезд болбол революционно, сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй баатарнууд болон зобон тулигшадые бүримүһэн дэмжэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээд, тэдээндэ өөрынгөө аха дүүгэй амар мэндые хүргэнэ.

Пролетарска интернационализмын агууехэ хэрэгтэ совет коммунистнуудай хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байһанай һүлдэ тэмдэг болгон, ангиин дайсадай һабарһаа унаһан уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй болон национально - сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй баатарнуудай, арад зоной зол жаргалай түлөө шэн зоригто тэмсэлшэдэй дурасхаалда Москвада томо хүшөө бодхоохо гэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэл соо хэгдэһэн дурадхалые КПСС-эй XXV съезд дэмжэнэ, һайшаана.

Большевигүүдэй баатарлиг партиин, мүн бусад оронуудай революционернүүдэй олон үеын дүй дүршэлһөө бидэ мэдэнэбди: түүхын хүгжэлтые мүрдэлгэ хэжэ зогсоохо гэһэн ямаршье һэдэлгэнүүд буруу һүрэхэ байха.

Дэбжэлтын, демократиин болон социализмын түрүү хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр хэгдэдэг мүрдэлгэ, хэһээлтэнүүдые болюулхын түлөө, хархис этэгээдүүдэй һабарта ороод, тамалагдажа байһан бүхы хүнүүдые сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень КПСС-эй XXV съезд дэлхэйн бүхы коммунистнуудые, бүхы оронуудай ажалшадые, ниитын болон политическэ организацинуудые уряална.

КПСС, Совет Социалис Республикануудай Союзай арадууд агууехэ, арюун һайхан зорилгонуудай түлөө тэмсэдэг соратнигуудтаяа эршэ хүсэтэйгөөр һаналаа нэгэдэдэг ленинскэ ёһо заншалнуудые саашадаашье хэлбэришэгүйгөөр баримталха, пролетарска интернационализмын хэрэгтэ хэзээдэшье үнэн сэхэ байха юм.

МОСКВА. Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон. КПСС-эй XXV съездын забһарлалай үедэ.
ТАСС-ай фотохроника.

ДЭЛХЭЙН ХҮН ЗОН МОСКВА ТЭЭШЭ АНХАРАЛАА ХАНДУУЛНА

Партиин Центральна Комитедэй политическэ хараа шутамые, бодото ажал ябуулгые КПСС-эй XXV съезд бүрин хүсэдөөр һайшаагаа: Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл дотор хэгдэһэн тобшололнуудые, табигдаһан зорилгонуудые Советскэ Союзай Коммунис парти хүдэлмэридөө хүтэлбэри болгохо байна гэһэн мэдээсэлые гадаадын оронуудай газетэ, журналнууд үргэнөөр толилно, радио, телевидени дамжуулна. Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн түгэсхэлэй үгые элдэб оронуудай ехэ ехэ информационно агентствэнүүд, радио ба телевидени дэлгэрэнгыгээр мэдээсэв. Съездын абаһан «Империализмын хархис этэгээдүүдэй хара һабарта орожо, тамалагдан зобоогдогшодто эрхэ сүлөө!» гэһэн мэдүүлгэ хаа хаанагүй үргэнөөр дэмжэгдэжэ байна. Советскэ Союзай Коммунис партиин бэелүүлдэг политика арадуудай үндэһэн аша туһада харюусана.

БЕРЛИН. Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы дэлхэйн хүн зоной анхарал Москва тээшэ хандуулагданхай. Советскэ Союзай Коммунис партиин съезд дээрээ ямар асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, ямар шиидхэбэринүүдые абанаб гэжэ социализмын ханинар, социализмда дурагүйдэгшэд анхаралтайгаар адаглажа байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, эдэ шиидхэбэринүүд манай гүрэнэй, тэрэнэй арад зоной саашадаа бэелүүлхэ хараа түсэбүүдые тодорхойлхоһоо гадна, бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хүн зоной ажабайдалда нүлөө үзүүлхэ байна гэжэ эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин президент Фрида Браун мэдүүлээ. КПСС-эй эб найрамдалта шэнэ үүсхэлые эб найрамдалда дуратай бүхы хүн түрэлтэн һайшаана. КПСС-эй XXV съезд гансал совет обществые хүгжөөлгэдэ бэшэ, харин бүхы хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ шухала шата боложо, түүхэдэ орохо байна.

БУДАПЕШТ. ВСРП-гэй ЦК-гай орган «Непсабадшаг» газетэ нигэжэ бэшэнэ: Бүхы арад зоной парти болоһон дээрэһээ КПСС айхабтар ехэ амжалтануудые туйлана. XXIV съездһээ хойшо үнгэрһэн жэлнүүдтэ партийна ажабайдалай ленинскэ ёһо гуримуудые бодото дээрэнь залан сэхээр бэелүүлһэнэй ашаар КПСС-эй зэргэ ургаһан байна. Тэрэнэй суртал бодолой ба эмхидхэлэй нэгэдэл улам бэхижээ. Хүдэлмэриин ленинскэ ёһо гурим хадаа КПСС-эй хүтэлбэрилхы, эмхидхэхэ үүргые амжалтатайгаар бэелүүлгын шухала нүхэсэл болоно. Съезд үнэн зүрхэнэй, бүтэмжэтэй һайн оршон байдалда үнгэрнэ.

ГАВАНА. КПСС-эй Москвада боложо байһан XXV съездын хүдэлмэрине Кубын ажалшад анхаралтайгаар адаглажа байна. Совет коммунистнуудай хуралдаанда зорюулагдаһан митингнүүд фабрика, заводуудай цехүүд соо, хүдөө ажахын кооперативуудта, эмхи зургаануудта, һургуулинуудта үнгэргэгдэнэ. КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалис мүрысөөн республика дотор үргэнөөр дэлгэржэ байна. Съездын хүдэлмэри Кубын хэблэлэй гол анхаралда байһаар.

БЕЛГРАД. КПСС-эй XXV съезд дээрэ делегадууд үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэлые бүрин дэмжэнэ гэжэ Югославиин «Виесник» газетэ тэмдэглэнэ. Энэ талаар бата найдамтай ушар шалтагаан бии. Һүүлэй арбан жэл соо, илангаяа үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада Советскэ Союз айхабтар ехэ амжалтануудые туйлаа. Дэлхэй дээрэхи шахардуу байдалай һуларуулагдажа, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай харилсаа холбооной улам үргэдэжэ, США-тай хэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха тухай хэлсээнүүдэй туйлагдажа байһые съездын делегадууд һайшаан дэмжэнэ. Шахардуу байдал һуларуулгые буруушаадаг эгээл хархис хүсэнүүдтэй хамжан нэгэдэһэн маоизм марксизмын, социализмын эгээл ехэ дайсан боложо байна гээд съезд дээрэ эрид шангаар тэмдэглэгдээ.

НЬЮ-ЙОРК. Американ сенатор-демократ М. Гравел нигэжэ мэдүүлбэ: Шахардуу байдал һуларуулха политикатай холбоотой бүлэг олон асуудалнуудые Л. И. Брежнев гүнзэгыгөөр шэнжэлһэн байна. Дайнай аюул сараха, совет-американ харилсаа һайжаруулха шухала гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Эдэ уряануудые зүбшөөнгүй байжа болохогүй. Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ зүрхэ сэдьхэлыемни доһолгоо. Зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые сараха талаар манай оронуудай хоорондо хэлсээнэй баталагдахаһаа гадна, США-гай ба СССР-эй хоорондохи худалдаа наймаае үргэдхэхэ шухала. Энэ худалдаа наймаанда американ тала тойбо татана гэжэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүдые зүбшөөнэб. Эдэнь зайсуулагдаха байха гээд этигэн найданаб.

ЛОНДОН. Англиин «Обсервер» газетэ түрүү бэшэг соогоо нигэжэ тэмдэглэнэ: Шахардуу байдал һуларуулгые хоёр дахин эршэтэйгээр ябуулхые Л. И. Брежнев Коммунис партиин XXV съезддэ найдуулаа. Гэхэ зуура, тэрэ хоёрдохи найдуулгаяа хээ: Эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэдэг арадуудые бүрин дэмжэхэ.

БОНН. КПСС-эй хүтэлбэрилэгшэ зохёохы хүсэн түгэлдэр байна гэжэ съездын хүдэлмэридэ хабаадаһан бүхы хүнүүд тэмдэглэнэ гэжэ «Штутгартер цайтунг» газетэ бэшэнэ. Партиингаа туйлаһан амжалтануудай түлөө Л. И. Брежнев омогорхон үгэ хэлэһэн байна.

СЭНХИР ЭКРАН

«Орбита». 09.20 — [illegible] нэ һонин. 09.30 — «З[illegible] шуулай адресууд». 10.[illegible] — «Театральна [illegible] нууд» (үнгэтэ). 12.[illegible] КПСС-эй XXV съезд [illegible] (үнгэтэ). 12.30 — «[illegible] сагай эрдэм наука» ([illegible] 13.00 — Үхибүүдтэ [illegible] лагдаһан фильм. «Т[illegible] его команда» — [illegible] ханай фильм. 14.15 [illegible] Штраусай вальснууд ([illegible] тэ). 14.50 — Забһар[illegible] 15.00 — КПСС-эй [illegible] съезд дээрэ. 16.00 [illegible] луушуулда зорюулаг[illegible] хүгжэмтэ үдэшэ. Д. Ш[illegible] кович. «Арбан хо[illegible] симфони» (үнгэтэ). [illegible] — Телевизионно [illegible] фильм (үнгэтэ). 18.[illegible] «Время». КПСС-эй [illegible] съезд дээрэ.

Улаан-Үдэ. 19.00 [illegible] «Прогресс» гэжэ [illegible] нал. Уралан нарижу[illegible] дай ба ухаалан зохёо[illegible] конкурсын дүн.

«Орбита». 19.30 [illegible] ССР Союзай [illegible] академическэ Ехэ [illegible] 200 жэлэй ойдо зорю[illegible] һан, Ехэ театрай [illegible] гэтэ). 20.50 — Забһа[illegible] 21.00 — КПСС-эй [illegible] съездын хүдэлмэри [illegible] мэдээсэл (үнгэтэ). [illegible] КПСС-эй XXV съезд[illegible] легадуудтай уулзалга [illegible] тэ). 22.00 — «Зал[illegible] зорюулагдаһан [illegible] үдэшэ» (үнгэтэ). 22.[illegible] Телевизионно фильм [illegible] тэ). 24.00 — «В[illegible] КПСС-эй XXV съезд [illegible] 01.00 — Футболоор [illegible] пын чемпионуудай [illegible] «Динамо» (К) — [illegible] Эгьенн» (Франция). [illegible] рропольһоо дамжуулга.

ХОЕРДОХИ ПРОГР[illegible]

«Орбита». 10.00 — [illegible] нөө сагай эрдэм наука [illegible] гэтэ).

Улаан-Үдэ. 19.30 — [illegible] бүүдтэ зорюулагдаһа[illegible] скажите пожалуй[illegible] 19.55 — Телевизионн[illegible] нин. 20.15 — «Бу[illegible] уран зураашадай [illegible] ской соо».

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ[illegible]

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВ НҮХЭР Э. БЕРЛИНГУЭРТЭЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съезддэ ИКП-гэй делегацине толгойлжо ерэһэн Италиин Коммунис партиин Генеральна секретарь нүхэр Э. Берлингуэртэй мартын 1-нэй үдын хойно уулзаһан байна. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр М. А. Суслов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Б. Н. Пономарев уулзалгада хабаадаа. Хөөрэлдөөн хани ёһоной, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрбэ.

Нүхэд Л. И. Брежнев, М. А. Суслов, Б. Н. Пономарев болон Э. Берлингуэр хөөрэлдөөнэйнгөө үедэ КПСС-эй ба ИКП-гэй ажал ябуулга тухай харилсан мэдээсээ, уласхоорондын байдалай, дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй шухала асуудалнуудаар, тэрэшэлэн хоёр талые һонирхуулдаг бусад асуудалнуудаар һаналаа мэдэлсээ.

Амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын түлөө, политическэ ба сэрэгэй талаар шахардуу байдал һуларуулгые саашадань хүгжөөхын түлөө, Европын ба бүхы дэлхэйн оронуудай хоорондо түгэс бүрин харилсаа холбоо хангахын түлөө тэмсэгшэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай, национальна сүлөөрэлгын хүсэнүүдэй, бүхы демократическа, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй үүсхэл хүгжөөлгын удха шанар тусхайлан тэмдэглэгдээ. Шахардуу байдалые саашадань бүри ехээр һуларуулбал, национальна бэеэ дааһан байдалтай байха гэдэг бүхы арадуудай эрхэ бэелүүлхын түлөө ажалшадай тэмсэл бадаргаха, демократи ба социальна хүгжэлтэ туйлаха бүри таатай зохид оршон байдал хангаха гээд этигэжэ байһанаа элирхэйлбэ.

Аха дүү ёһоной хани барисаанай, тус бүриингөө бэеэ дааһан байдал хүндэлһэнэй үндэһөөр хоёр партиин интернационалис ёһоной харилсаа холбоо саашадань үргэдхэхэ гэжэ хоёр талаһаа хүсэдэг байһан ушар хөөрэлдөөнүүдэй үедэ лаблагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша нүхэр А. И. Блатов уулзалгада байлсаа.

(ТАСС).

 Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-00425. Заказ №